

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sammelhandschrift - Cod. Aug. perg. 106

[S.l.], [10. Jh.]

Cassiodorus, Institutiones (Liber II)

[urn:nbn:de:bsz:31-1316](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-1316)

LIBER CASSI
ODORI SENATORIS
HUMANARVM LITTE
RARVM QVISCRIBITVR
DEARTIBVS DISCIPLI
NIS SÆCVLARIV̄ STV
DIORV̄ HOCĒ DEGRAMA
TICA DERETHORICA DEDIA
LECTICA DEPHILOSOPHIA
DE MATHEMATICA
DE ARITHMETICA
DE GEOMETRICA
DE ASTRONOMIA
DE MUSICA

DE GRAMMATICAE ARTE

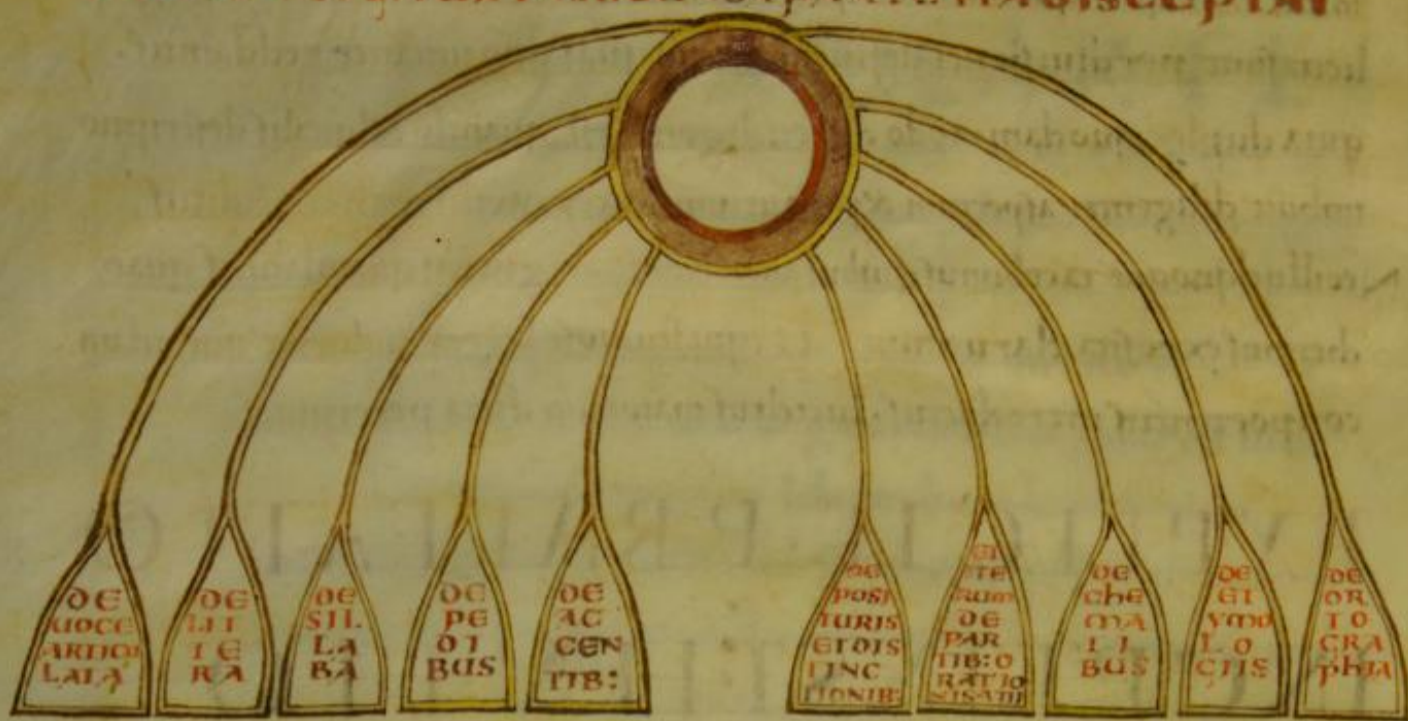
NIENIUS NOBIS EST DE ARTE GRAMMATICAE SIVE RHETORICAE UEL DE DISCIPLINIS ALIQUA BREUITER UELLE CONSERIBERE.

Quarum rerum principia necesse nos est inchoare. Dicendumque prius est de arte grammatica quae est uidelicet origo & fundamentum liberu[m] litterarum. Liber autem dicitur esse aliter id est arboris cortice dempto. atque liberato ubi ante copiam castarum antiqui carmina describebant. Scire autem debemus sicut uarro dicit utilitatis alicuius causa omnium artium exiisse principia. Ars uero dicta est quod nos suis regulis arte atque constringat. Alii dicunt a grecis hoc tractatum esse uocabulum. ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ ΗΙC ΙΔΕ

Αυσitate doctrine quam dissesti uiri uniuscuiusque bone rei scientiam uocant. Secundo de arte rhetorica quae propter nitorem & copiam eloquentiae suae maximae in uulibus questionibus necessarium est & honorabilis aestimatur. Tertio de logica quae dialectica nuncupatur. Haec quantum magistri saeculares dicunt disputationibus subtilissimis ac breuibus uera sequestrat a falsis. Quarto de mathematica quae quattuor complectitur disciplinas id est arithmetica[m] geometricam musicam & astronomiam. Quam mathematicam latino sermone doctrinalem possumus appellare quoniam licet omnia doctrinalia dicere ualeamus quaecumque docent haec sibi tamen commune uocabulum propter suam excellentiam proprie uindicauit ut poeta dicitur intellegitur uergilius orator enuntiatu[m] aduersus cicero quamuis multa & poetae & oratores in latina lingua esse doceantur quod & de homero atque de demosthene graecia facundia concelebant. Mathematica uero est scientia quae abstractam considerat quantitatem. Abstracta enim quantitas dicitur quae intellectu a materia separantes uel ab aliis accidentibus sola rationatione tractamus sic totius uolu

DONATIUS ITCITUR IN SECUNDA PARTE ITA DISCEPTAI

Ita elemento siue littere unicuique accidit

XAPAK	ONOMA	DYNAMIC
IHP	hoc est	hoc est u
hoc est	nomen	gor siue uis
nota		
Nota siue	Nomen	siue uis gor
XAPAK	sicut	uel uis
IHP ut	A B C	sicut lon
trianguli	& reli	gum aut
quadrum	qua	breuem
semiastru		hispidum
lum. ro		ficcum uo
tundum		calem uel
		consonans
		& cetera

Elementum ipsius littere pronuntiatio per os & linguam. Littere uero ipsius elementi nota sicut libris uocabulis scribitur hoc signatur digamma apud aetulos uocabatur quae apud nos F uocatur

- A Uox articulata est aer percussus sensibilis auditus quantum in ipso est
- B Littera est pars minima uocis articulatae
- F Syllaba est comprehensio litterarum uel unius uocalis enuntiatio temporu capax
- Δ pes est syllabarum & temporum cetera dinumeratio
- E Accentus est uiciorum uocis artificiosa pronuntiatio
- S Positura siue distinctio est modorum pronuntiationis aptare pausatio
- Z Partes autem orationis sunt octo. Nomen. pronomen. uerbum. aduerbium participium. coniunctio. praepositio. interiectio
- I Nomen est pars orationis cum casu corpus aut rem proprie communitate significans. proprie ut roma tiberis. communitate ut urbs flumen
- II Pronomen est pars orationis quae pronomine posita tantundem pene significat personamque interdum recipit
- III Uerbum est pars orationis cum tempore & persona sine casu
- IIII Aduerbium est pars orationis quae adiecta uerbo significationem eius explanat atque implet ut iam faciam uel non faciam
- V Participium est pars orationis dicta quod partem capiat nominis partem uerbi recipit enim a nomine genere & casus a uerbo tempora & significationes ab utroque numeros & figuras
- VI Coniunctio est pars orationis adnectens ordinansque sententiam

PARTES VERBI

INTER ORATIONES REI HORICAS OBSERVANDU E E O C
 K I N O C . I I A O C . TEMPORALIS E ACCIDENTIAUT
 IRATUS AMANS . E O C PERPETUA ANIMI FORMA
 AIQ; NATURALIS U E OUMIRACUNDUS ALIQUIS UIA
 MAIOR EXPRIMITUR . ETUOCATUR QUIPPE I I A O C N
 SOLUM QUOD ABIRATO DICITUR UELAMANTE . SEDET
 QUODIRA ALIERI SEU MISERICORDIA AMORE SEUODIU COMOU
 QUARE INERUOIM INGENIOSI RES UULGO HABENTUR

Sunt in hac parte quae imperitos & iam natuveliter fallant nam & diuisio cum plurimum ualeat in causis speciem uirium minuit & studia politis maiore & sparsa conpositis numerosior creduntur . Et praeter ea quaedam uirtutu uirtuorumq; uicina quae a medicis pro libero temerarius profectu effusus pro copioso accipitur . Res duas in omnia spectet orator quid deceat quid expediat

Alium aliae sunt positae in inspectione id est cognitione & aestimatione rerum qualis e astrologia nullum exigens actum sed ipso rei cuius studium habet intellectu contenta quae o e w p h i t i k h uocatur . Aliae in agendo quarum in hoc finis est & ipso actu perficitur . Nihilq; post actum operis relinquit quae p r a k t i k h dicitur qualis saltatio est . Aliae in affectu que operis quod oculis subicitur consummatione finem accipiunt quam p e w h i t i k h n . appellamus qualis est pictura .

Duosunt generae orationis alterae perpetua quae & horice dicitur alterae coniecta quae dialectice quas quidem zeno adeo coniunxit ut hanc compressae in pugnum manusillam explicare similem & iam disputatrix uirtu serit . Initium dicendi dedit naturae initium astis observatio homines enim sicut in medicina cum uiderent alium salubria alium in salubria ex observatione eorum effecerunt astem . Facultas orandi consummatur naturae astis exercitatione cui partem quastam adiciunt quidam imitationis quam nos asti subicimus .

Tria sunt quae prestare debet orator . Ut doceat moueat delectet haec enim clarior diuisio quae eorum quittotum opus in res & in affectus partuuntur . In suadendo ac dissuadendo tria primum sectanda sunt quid sit de quo delibetur quis sit quid delibere ut quis sit qui suadeat rem de qua delibetur . Omnis delibetio

dedubus sit. Partes suadendi sunt honestum utile necessarium quidam sed quoniam
tullianus. *ΔΥΝΑΤΟΝ* hoc est possibile approbat

TRIASUNT QUAE PRESIARE DEBEI ORATOR

Clare partem hanc ante ingressum rei de qua dicendum sit ostendunt. Nam
sive propterea quod omnium cantus est & citharocedi pauca illa quae antequam
legitimum cestamen inchoante merendi fauoris gratumia canunt pro
hoemium cognominarunt. Oratores quoque ea quae priusquam causa
exoriantur ad conciliandos sibi iudicum animos praeloquuntur pro hoemium
appellatione signarunt sive quod omnium greci uiam appellant id quod
ante ingressum rei ponitur sic uocari est institutum. Causa principi haec est
ut auctorem quo sit nobis in ceteris partibus accomodatior praepararemus.
id sit tribus modis sibi uolunt attentum docilem feceris & in reliquis arti-
bus haud minus praecipue tamen in causis necesse est animos iudicis praeparare.

QUOD DIFFERI PRO HOEMIO AB EPILOGO

Quidam putarunt quod in prohoemio praeterita in epilogo futuri dicantur.
quoniam tullianus autem eo quod in ingressu partus & modestus praeteritum
da sit iudicis misericordia. In epilogo uero liceat toto se effundere affectus
& fictam orationem induere personis & defuncto excitare. & pignora reorum
producere quae minus in prohoemio sunt usitata. Narratio autem tota pro
nobis est aut tota pro aduersariis aut mixta ex utrisque. Sicut ita pro
nobis. contenti sumus his tribus partibus ut iudex intellegat meminert
credat. nequaquam reprehensionem dignum putet. Notandum ut quoti-
ens exitus rei satis ostendit priorum debemus hoc esse contenti quo reliqua
intelliguntur satis est. narrationi aliquid super esse. quam deesse. Nam
super uacua cum tectio dicuntur. necessaria cum periculo subtrahuntur.
quae probatione tractantur sumus personam causam locus tempus
instrumentum occasionem narratione delibabimus. Multas saepe
in una causa esse narrationes. Non semper eo ordine narrandum quo
res gesta est. *ΕΠΙΔΙCΙCΙC* fit ad augmentum uel inuictae uel mise-
rationis uel in aduersis. Initium narrationis a persona fiet & eam

5
si nō est ornatur. si aliena infametur & haec cum suis accedentibus ponitur
Finis nam actionis fit cum eo perducitur expositio unde quaestio oritur.
Egressus est uel egressio hoc est. ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ. cum intermissa parum re
proposita quiddam inter fertur delectationis utilitatisue gratia. sed haec
sunt plures quae per totam causam uarios excursus habent ut laus hominum
locorumque uel descriptio regionum expositio quarundam rerum gestarū
uel etiam fabulosarum. sed indignatio miseratio inuidia conuicium ex
cusatio conciliatio maledictorum refutatio & similia. omnis amplifica
tio minutio omnis affectus genus de luxuria de auaritia religione officis
cum suis argumentis subiecta similia rerum quia coherent egredi non
uidentur. A reopagitae damnauerunt puerum cornucum oculo feruente.
qui putantur nihil aliud iudicasse quam id signum. eē. perniciosissimū
mentis multisque malo futuru esse si adoleuisset. Credibilium tria sunt
genera unum firmissimum quia fere accedit ut liberos a parentibus amari
Alterum uelut propensius eum qui recte ualeat in christum peruenitur
Tertium tantum non repugnans ab eo in domo furtum factum quidom fuit.
Dicuntur argumenta a personis causis tempore cuius tres partes sunt p̄ce
cedens coniunctum in sequens si agimus n̄r confirmanda sunt prius tum
ea quaenris opponantur refutanda si respondemus saepius incipiendum
a refutatione locuplex & speciosa & imperiosa uult. eē. eloquentia. Con
clusio quae per oratio dicitur duplicem habet actionem ponitur enim
aut in rebus aut in affectibus rerum repetitio & congregatio quae grece
ΑΝΑΚΗΦΑΛΑΙΩΣΙΣ. dicitur a quibusdam latinorum renumeatio dicitur
& memoriam auctoris reficit & totam simul causam ponit ante oculos ut etiam
si per singulos minus ualebant turba moueant ita tamen ut breuiter eorum
capita cursumque tangantur. Sed tunc fit ubi multae causae uel quaestiones
inseruntur. Nam si breuis & simplex. ē. non est necessaria. Affectuum
duae sunt species quas greci. ΗΘΩΣ. ac ΠΑΘΩΣ. uocant hoc. ē. quasi mores
& affectus concitatos & ΠΑΘΩΣ. quidem affectus concitatos. ΗΘΩΣ. uero
mites atque compositos in illis uehementes motus in his lenes. & ΠΑΘΩΣ. quide

impetant. HΘ ωc persuadet his ad perturbationem illis ad benivolentiam p̄ve-
 ualent & est ΠΑΘ ωc temporale. HΘ ωc uero perpetuum utriusque ex eadem na-
 tura sed illud manus hominis ut amor. ΠΑΘ ωc caritas. HΘ ωc. ΠΑΘ ωc con-
 ciat. HΘ ωc sedat. In aduersos plus ualeat inuidia quam conuicium quia inuidia
 aduersarios conuicium nos inuisos facit. Nam sunt quaedam quae si ab impruden-
 tibus excidant stultasunt cum simulamus uenusta creduntur. Bonus alterator
 uitio inuicundiae caret. Nullus enim rationi magis obstat affectus & est extra
 causam plerumque & deformia conuicia facere. ac mereri cogit & in ipsos
 nonnumquam iudices incitatur. Quia sententias uerba figure coloris que sunt
 occultiores que sunt ingenio cuius excitatione. Coniecturae omnis aut dēre
 est aut de animo utriusque. tria tempora sunt p̄teritum p̄sens. futurum.
 Oere & generales questiones sunt & definitae. id est & quae non continentur per
 sonis & quae continentur. De animo quaeri non potest nisi ubi persona est & de facto
 iam dēre agitur aut quid factum sit indubium uenit aut quid fiat aut quid futurum
 sit & reliqua similia. Amphiboliae species sunt innumere uerbales adeo ut philosophi
 quidam putent nullum. ēē. uerbum quod non plura significet generis ammodum
 pauca. aut enim uocibus singulis accedit. per. ωμωνυμνυαμ. aut conuinctis
 per ambiguan constructionem. Utriusque oxiatio sit cum inter duo nomina medium
 uerbum ponitur oppositiones & si contrariae non sunt sed dissimiles uerum tamen
 si suam figuram seruant sunt nihilominus antitheta. Naturae quae est quae
 est temporales sicut cum quae sunt per ordines temporum acta nascuntur.

**NUNC AD ARTE RE RHORICE DIUISIONES DEFINITIONESQUE UENIAMUS:
 QUAE SI EXTENSA AIQUE COPIOSA. E. HAEC AD ALTIUS CLARIS SCRIPTORIB;
 RACTATA DILATATUR**

DE RE RHETHORICA

Rethorica dicitur a copia deductae locutionis influere. Ars autem rethorica est sicut magistri tradunt saecularium litterarum benedicendi scientia incivilibus quaestionibus. Oportet igitur esse uir bonus dicendi peritus ut dictum est incivilibus quaestionibus. Oportet autem officium esse appositae dicere ad persuadendum finis persuadere dictione quatenus rerum & personarum conditio uideatur amittere incivilibus quaestionibus. Ut idem nunc aliqua breuiter adsumemus ut nonnullis partibus indicatis paene totius artis ipsius summam uisitatque intelligere debemus. Ciuiles quaestiones sunt secundum fortunatum a stuprum nouellum quae in communem animi conceptionem possunt cadere id est quae unusquisque potest intelligere cum de aequo quaeritur & bono. Causam eest rem qua habeat in se controuersiam indicendo positam personarum ceptarum interpositione. Quaestionem autem rem qua habeat in se controuersiam indicendo positam sine ceptarum personarum interpositione.

Hae sunt quaestiones apud
 Aristoteli de arte rethorica
 ad alios leges ad apud ipsum
 quae quid praestitit quae
 partes in oratione dicitur
 ut in oratione h
 ualebat acie
 dum a retho
 dicendi re
 ore de
 fuerit
 quae
 libe
 m
 re
 de

PARTES RE RHETHORICAE SUNT QVINGVE

- A Inuentio est excogitatio rerum uerborum aut ueri similitu quae causa probabiliter reddunt
- B Dispositio est rerum inuentarum in ordinem pulchre distributio
- Gamma Elocutio est idoneorum uerborum ad inuentationem accommodata perceptio
- Delta Memoria est firma animi rerum ac uerborum ad inuentationem perceptio
- Epsilon Pronuntiatio est exterum & uerborum dignitate uocis & corporis decoris moderatio. Omne orationis officium aut hoc aut illud de tribus

GENERA CAUSARUM RE RHETHORICAE SUNT TRIA PRINCIPALIA.
ARISTOTELIS CONTIONALE PRO DELIBERATIUM DE DELIBERATIUM
GENE E. QD CONSILIUM CAPIT IUDICIALE GENUS E. QD CAUSIS IUDICAI

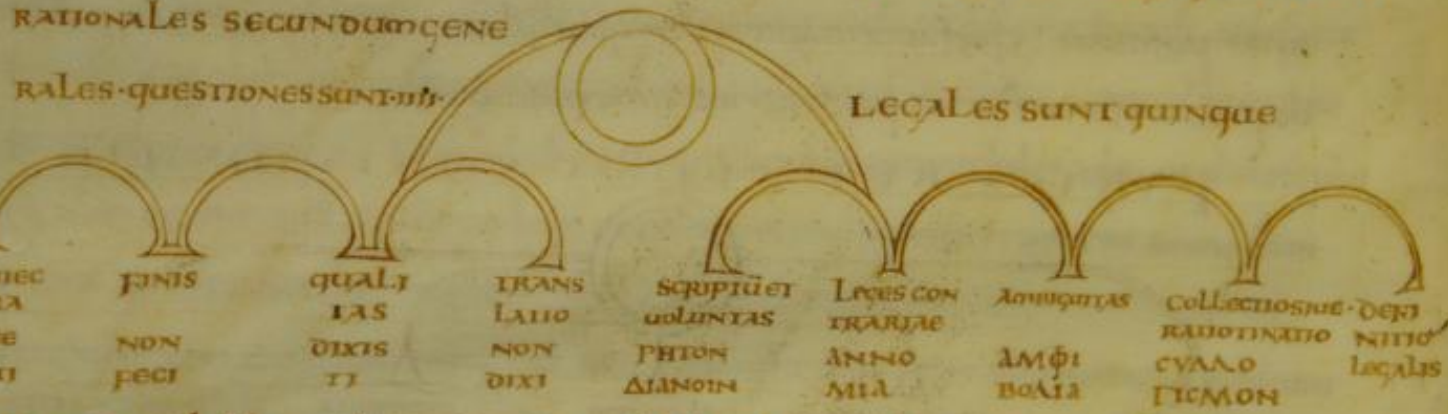
ΕΡΚΟΝΙΔΟΤΙΚΟ	ΕΠΙΔΕΙΚΤΙΚΟΝ	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ.	ΔΙΚΑΝΙΚΟΝ
LABATIUM APARTE MELIOREUOCATUR	DEMONSTRATIUM	DELIBERATIUM	IUDICIALE

Demonstratiuum genus est cum aliquid demonstramus in quo est laus aut vituperatio hoc est quando per huiusmodi descriptionem ostenditur aliquis atque cognoscitur ut psalmus uicesimus octauus & alia uel loca uel psalmi plurimi ut dicitur in caelo misericordia tua & usque ad nubes ueritas tua iustitia tua Deliberatiuum genus est in quo est suasio & dissuasio sic monteschi & cetera hoc est quid appetere quid fugere quid docere quid prohibere

Judiciale genus est in quo est accusatio & defensio uel pemptio & negatio cetera cetera status

STATUS CAUSARUM SUNT AUT RATIONALES AUT LEGALES.
STATUS UERO DICITUR EA RES IN QUACAU SA CONSISTIT.
FIT AUTEM EX INTENTIONE ET DEPULSIONE UEL CON
SITUATIONE STATUS. ALII CONSTITUTIONEM
ALII QUESTIONEM ALII QUOD EX QUESTIONE APPAREAT

ut non hoc feci
 furtum non est
 hoc tuogatei
 scilicet dicitur
 nomine que
 ratur feci
 si non
 hoc
 feci

- A Coniecturalis status est cum factum quod ab alio obicitur ab aduersario per negatur
- B Definitiuus status est cum id quod obicitur non hoc esse contendimus sed quid illud sit adhibitis definitionibus approbamus
- I Qualitas est cum qualis res sit quaeritur & quia de iure negotii contro uer si a est constitutio generalis uocatur
- Δ Translatio dicitur cum causa ex eo pendet cum non auctis agere uideatur quem oportet aut non cum eo quicum oportet aut non apud quos quo tempore quale lege quo crimine qua poena oportet translationi adicitur constitutio quod accio translationis est commutationis indigere uideatur

A Juridicialis est in qua aequi & recti naturae & premi & poenae actio quaeritur

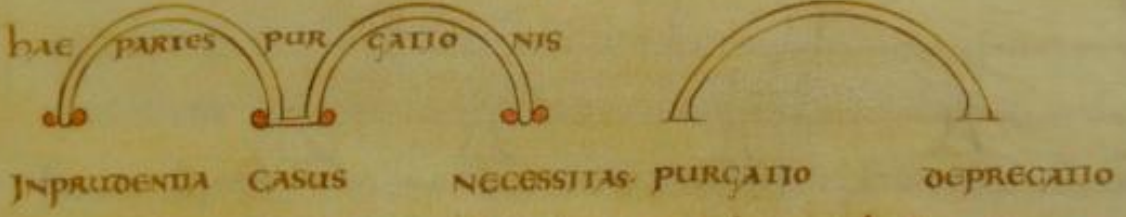
- B Negotialis est in qua quod iuris exciuli more & aequitate sit consideratur
- A Absoluta est quae ipsa in se continet iuris & iniuriae quaestionem
- B Adsumptiva est quae ipsa ex se nihil dat firmi ad recusationem foris aut aliquid defensionis adsumit

- A Concessio est cum reus non id quod factum est defendit sed ut ignoscatur postulat quod nos ad paenitentes probabimus persequere
- B Remotio criminis est cum id crimen quod in se habet absque & absque culpa in & potestate in alium reus demouere conatur
- Gamma Relatio criminis est cum id eo iure factum est dicitur quod aliquis ante iniuriam laceferit
- Delta Comparatio est cum aliud aliquid alterius factum honestum aut utile contenditur quod ut fieri & illud quod arguitur dicitur esse commissum

ubi aduersarius somnia condumit & per solas lacrimas supplicat defenditur

Inprudencia id est ignorantia tunc fit cum ignorantibus culpanus uel quid ope de m u r

- A Purgatio est cum factum quidem conceditur sed culpa remouetur haec partes habet tres imprudentiam casum necessitatem
- B Deprecatio est cum & peccasse & consulto peccasse reus confitetur & tamen ut ignoscatur postulat quod genus peccati potest accedere
- Delta Scriptum & uoluntas est quando uerba ipsa uidentur cum sententia scriptoris dissidere
- B Legis contrariae status est quando inter se duae leges aut plures discrepare uidentur
- Gamma Ambiguitas est cum id quod scriptum est duas aut plures res significare uideatur
- Delta Collectio est quae uacillatio nuncupatur quando ex eo quod scriptum est inuenitur quando ex scripto colligitur id quod scriptum non est ut per id esse doceatur ac si scriptum fuisset
- E Definitio legalis est cum uis uerbi quasi definitiua constitutione in qua posita sit quaeritur Status ergo tam rationales quam legales a quibusdam decim

Scriptum & uoluntas accedit cum in lege aliqua obscuritas in ea aut uerba sua in interpretacionem confirmat aut aduersa rios sub uer

& octo connumerata sunt ceterum secundum *Choricos* tullii decim & nouem inuentur propterea quae translationem inter rationales principaliter adfixit status unde se ipse & iam *Cicero* sicut superius dictum est reprehendens translationem legalibus statibus applicauit.

Sicut hinc excomplexa paraone

Et si iuncta erit considerandum e utrum ex pluribus quaestionibus iuncta sit an ex aliqua comparatione

OMNIS CONTROUERSICULAI CICERO AUISIMPLEX E. AUT IUNCTA AUT EXCOMPARATIONE

- A** Simplex est quae absolutam continet unam quaestionem hoc modo corinthus bellum inducimus an non
- B** Iuncta est ex pluribus quaestionibus in qua plura quaeruntur hoc pacto kastago diriuatur an kasthaginiensibus reddatur an eo colonia deducatur
- Gamma** Excomparatione utrum potius an quid potissimum quaeritur ad hunc modum utrum exercitus contra philippum in machedoniam mittatur qui socius sit auxilio an teneatur in italia ut qua maxime contra annibalem copia sint

EXHMAIA

GENERA CAUSARUM QVINGVE

- A** honestum causae genus est cui statim sine oratione nra fauet auditoris animus
- B** amabile quoque est alienatus animus eorum quia uideatur isunt
- Gamma** humile e quod neglegitur ab audiente & non magnopere attendendum uidetur
- Delta** anceps in quo aut iudicio dubia est aut causa & honestatis & turpitudinis particeps utrem uolentiam pariat & offensionem si causa implicata est
- E** obscurum in quo aut tardi audientes sunt aut difficilius ad cognoscendum nego

Amabile quod pueris apino nem hominis constituit

PARIES ORATIONIS REI HORICAE SUNT SEX

- A** Exordium est oratio animum auditoris idonee componens ad reliquam dictionem
- B** Narratio est rerum gestarum aut uigetarum expositio

9
8
Γ **P**artitio est quae si recte habita fuerit illustrem & spicuum tota efficit orationem

Δ **C**onfirmatio est per quam argumentando nostrae causae fidem
& auctoritatem & firmitatem adiungit oratio

Ε **R**eprehensio est per quam argumentando aduersariorum
confirmatio diluitur aut eleuatur

Σ **C**onclusio est exitus & determinatio totius orationis ubi interdum
& epilogorum allegatio flebilis adhibetur

haec licet cicero latine eloquentiae lumen eximium per uaria uolumina copiose nimis & diligenter effuderit & in arte & horica duobus libris uideatur amplexus quorum commenta amario uictorino composita in bibliotheca mea uobis relinquisse cognoscor. Quintilianus & iam doctor egregius qui post fluuios tullianos singulariter ualuit implere quae docuit uirum bonum dicendi peritum a prima aetate suscipiens per cunctas artes disciplinas nobilium litterarum erudiendum esse monstrauit. Libros autem duos ciceronis de arte & horica & quintilianus duodecim institutionum iudicauimus esse iungendos ut nec codicis excresecere magnitudo & utriusque dum necessarii fuerint parua semper occurrant. Iustinianum uero doctorem nouellum quatuor uoluminibus de hac re subtiliter minuteque tractauit in pugillari codice apte forsitan congruenterque redigimus ut & fastidium lectori tollat & quae sunt necessaria competenter inseruet. Hunc legat qui breuitatis amatorem nam cum opus suum in multos libros non tendere plurima tamen accuratissima & uariatione disseuerit quos codices cum praefatione sua in uno corpore repperietis esse collectos.

RETHORICA ARGUMENTATIO TRACTATUR

DE ARGUMENTIS IN QUORUM NOMINE COMPLECTITUR QUE GRECIS DICUNTUR

Intentio est CTACIC
Depulsio ANOFAEIN

ΕΠΑΓΩΓΗ ΓΗΝ

Aut per inductionem

Aut per resolutionem

Cuius membrae sunt haec

Propo- sicio	Illatio & adsumptio	quae con- clusio	ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΑ ΕΝΘΥΜΗΜΑ Ε Commentum uel commentatio hoc est in abstracto	ΑΠΩΔΕΙΞΙΣ hoc est probatio ΑΠΩΔΕΙΞΙΣ Ε Cesta quaedam argu- mentum conclusio uel ex consequentibus uel repugnantibus	ΕΠΙΧΗΡΗΜΑΤΑ ΕΠΙΧΗΡΗΜΑ Ε Sententia cum re- sultatione latine dicitur batio uel argu- mentum
-----------------	------------------------	---------------------	--	---	---

per enthymema
quod est imperfectus
syllogismus atque
rhetoricus sicut for-
tunatus in ingenie-
ribus explicatur

per epichirima uero
quod est rhetoricus & la-
tior syllogismus

Conum ostendi Sententia Exem Collec
tibili tibili abili plabili tuo
Aut triper Aut quadri Aut quinque
titus petitus petitus

PROPOSITIONES UT SIMPLICES ET DOUBLES UEL MULTIPLES CUM PLURIMA CRIMINA CONIUNGUNTUR

ARGUMENTATIO DICITUR QUASI ARGUMENTUM IN ORATIO

Argumentatio est enim oratio ipsa qua inuentum probabilem exequimur argumentum

Argumentum est argutare
mentis inditum quod
indagationes probabili
les et dubias perfici
ere fidem per exempla
confirmans. ut est
soli aemulari
in malignanti
bus. quoniam
qua ferunt
& cetera
ne

PRO
TACTO
CIBI
COM
CUM
DE
PAC
MA

A Inductio est oratio quae rebus nondubus capta ad sensationem eius cum quo ita
fita est siue inter philosophos siue inter sermocinantes

B Propositio inductionis est quae similitudines concedendae ei unius inducit aut plurima

I Illatio inductionis est quae & adsumptio dicitur quae rem de qua contenditur
& cuius causa similitudines adhibita sunt introducta

Δ Conclusio inductionis est quae aut concessionem illationis confirmat
aut quid ex ea conficiatur ostendit

RATIO IN ANTIQVA DICITUR QUAE DE QUO EST QUAE ESTIO CONPROBATIO

A Enthimema igitur est quod latine inter praeteritum mentis conceptio quam in per
fectum sillogismum solent assequi si nuncupare. Nam in duabus partibus haec
argumenti forma consistit quando id quod ad fidem pertinet faciendam utitur
sillogismorum lege praeterita ut est illud. si tempestas uitanda est. Non est igitur
nauigandum. ex sola enim propositione & conclusione constat. et perfectum ut
de magis orationibus quam dialecticis conuenire iudicatum est. De dialecticis
autem sillogismis suo loco dicemus

ACKA Conuincibile est quod euidenti ratione conuincit sicut fecit cicero pro milone eius
igitur mortis sedetis ultores cuius uitam si putatis per uos restitui posse nolletis

B Ostentabile est quod ceptari demonstratione constringit sicut cicero in catilina
hic tamen uiuit immo & iam in senatum uent

I Sententiabile est quod sententia generelias addidit ut apud terentium obsequi
um amicos ueritas odium parit

Δ Explabile est quod aliquid uis uentis conparatione euentum simile comminatum
sicut cicero in philippicis dicit temeror antoni quorum exempla imitari
eorum exitus non pestimescere

VAANO Collectiuum est cum in unum quae argumentata sunt colliguntur sicut ait cicero
pro milone quem igitur cum gratia noluit hunc uoluit cum aliquorum quae et el
quem iure quem loco quem tempore non est ausus hunc iniuria alieno tempore
cum periculo captis nondubitauit occidere. Praeterea enthimematis secundum
uictorinum altera definitio ex sola propositione sicut iam dictum est ita constat

A Enthimema autem illud si tempestas uitanda est. Non est nauigatio requirenda

B Ex sola adsumptione ut est illud. sunt autem qui mundum dicant sine diuina amnis
tractione discurrete

I Ex sola conclusione ut est illud. uerax est igitur diuina scientia

Δ Ex propositione & adsumptione ut est illud si inimicus est. occidit inimicus autem
est & quia illud est conclusio enthimema uocatur. Sequitur EPICHRIMA

Epichurina nullo
differt a syllogismo
nisi quod illi & plures
sunt species scilicet
colligunt utrumque
epichurina ut
quomodo circa
et tributa duntaxat
hoc fit quoniam
cum de qua agi
tur per exemplum
aliquid proba
re conueni
amus

Epichurina est quod superius diximus descendens de uocacione Latior & executione
syllogismus & horici syllogismi latitudine distant & productione sermonis adia
lecticis syllogismis propter quod & horibus datur

A Tripesitatus epichurinae syllogismus est qui constat membris tribus id est
propositione adsumptione conclusione

B Quadripesitatus est qui constat ex membris quattuor adsumptione & una propositio
nis suae adsumptionis coniuncta probatione & conclusione

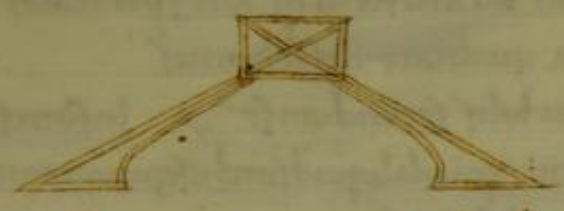
C Quinquipesitatus est qui constat ex membris quinque id est propositione & probatione
adsumptione & eius probatione & conclusione. Hunc cetero ita facit in arte & horica
sidelibetatio & demonstratio generes sunt causarum non possunt recte partes alicuius
generis causa putari eadem enim res alius generis alius pars esse potest idem generis esse & pars
non potest uel ceteris quousque syllogismi huius membris claudantur. Sed uidero
quantum in aliis partibus lector suum exercere possit ingenium. Memoretur autem
fortunatianus in isto libro meminit de uictoris memoria de pronuntiatione & uoce
Unde tamen monachus cum aliqua utilitate discedit quando ad suas partes non impro
be uidebitur adhibere quod illi exercitandas controuersias utiliter aptauerunt
Memoriam si quidem lectionis diuinae recognita cautela seruabit cum in super predicto
libro eius uim qualitatem cognouerit. Astem uero pronuntiationis in diuinae legis
effatione concipiet. Uocis autem diligentiam in psalmodie decantatione custodit sic
instructus in opere seculo redditur quamuis libris saecularibus occupetur

**NUNC AD LOGICAM QUAE ET DIALECTICAM DICITUR SEQUEN
TI ORDINE UENIAMUS QUAM QUIDAM DISCIPLINAM QUIDAM ARTEM
APPELLARE MERUERUNT DICENTES QUANDO APODICTI
CIS IDEM PROBABILIB: DISPUTATIONIB: ALIQUI DISSERIT DISCIPLI
NA DEBEAT NUNCUPARI. QUANDO UERO ALIQUI UERISIMILE
TRACTA UT SI SYLLOGISMI SOPHISTICIS NOMINE ARTIS ACCIPTAT ITA UTRUMQUE
UOCABULUM ARGUMENTATIONIS UEL QUALI PROMERET DE DIALECTICA**

Dialecticam primi philosophi in dictionum suarum quidem argumentationibus
habuerunt non tamen ad artem redigere peritiam. Post hos aristoteles ut fuit
disciplinarum omnium diligens inquisitor ad regulas quas sciam huius doctrinae
argumenta perduxit quae prius subiectis praereceptionibus non fuerunt. In libro
faciens exquisitos graecorum scolarum multiplici laude decorauit quem in non per
ferentes diuicius alienam traxerunt latum expositumque romanae eloquentiae contulerunt.
Dialecticam uero & horicam uero in nouem disciplinarum libris tali similitudine
definiunt. Dialectica & horica est quod in manu hominis pugnis astrictus & palma
distensa. Illa breui oratione argumenta concludens. ista facundiae campos copioso
sermone discurrens. Illa uerba continens. ista distendens. Dialectica est si quidem
ad discerendas res acutior & horica ad illa qua enuntiantur docenda facundior. Illa
ad scolam nonnumquam uenit. ista iugiter procedit in forum. Illa requirit uerissi

mos studiosos. haec frequenter & populos. Sed priusquam de illorum gignis dicamus ubi totius
 dialecticae utilitas & usus ostenditur. Oportet de eius intus quasi quibusdam elementis
 pauca differere. ut sicut a maioribus distinctus ordo. Ita & naturae dispositionis cum
 intentio. Consuetudo itaque est doctoribus philosophiae antequam ad isagogem ueniant
 exponendam diuisionem philosophiae paucis attingere. Quam nos quaeque seruantes
 praesenti tempore non immerito credimus intamandum.

PHILOSOPHIA DICITUR SECUNDUM ARISTOTELI PLATONIUERO N' CUIUS

θεωρητικη
 Inspeciuam
 haec diuidit
 secundum
 aristotalem

πρακτικη
 Et in actuale
 haec diuiditur

ηθικην οικονομικην πρακτικην

ηθικην

inmo dispensat
 uel statuam lem

θεωρητικη πρακτικη

Innati doctori diuinam
 uel naturalem
 haec diuiditur

νοηθητικον δικαιοτικον

Inarithmetica geometria Astronomia
 metrice canonicam musicam

φυσικη

λογικη ηθικη

ΦΙΛΩΣΟΦΙΑ ΟΜΕΩΣΟΙΟΘΩΙ ΚΤΙΟ ΔΙΝΑΤΩΝ ΑΩΙ

Philosophia est diuinarum humanarum rerumque quantum aliter rursus homini
 possibile est probabilis scientia. Philosophia est ars astium & disciplina disciplinarum.
 Philosophia est meditatio motus quod magis conuenit christianis qui saeculi ambitione
 calcata conuersatione disciplinabili similitudine futurae patriae uiuunt sicut dicit
 apostolus In carne enim ambulantes non secundum carnem militamus & alibi
 conuersatio nostra in caelis est. **ITEM**
 Philosophia est ad simulacrum secundum quod possibile est homini. Inspeciuam dicitur
 quasi supgressi uisibilia de diuinis aliquid & caelestibus contemplamur ea quae mente

solum modo contuemur quoniam corporeum supergreduntur aspectum

I Naturalis dicitur ubi uniuscuiusque rei naturae discutitur quia nihil contra naturam generatur in vitam secundum quoque his usibus deputatur in quibus a creatore productum est. nisi forte uoluntate di aliquod miraculum prouenire monstratur

II Doctrinalis dicitur scientia quae abstractam significat quantitatem. Abstracta enim quantitas dicitur quantum intellectu a materia separantes uel ab aliis accedentibus. ut est. par. impar. uel alia huiusmodi in sola rationatione tractamus

III Diuinalis dicitur quando aut ineffabilem naturam dei aut spirituales creaturas ex aliqua parte profundissima qualitate differimus

A Arithmetica est disciplina quantitatis numerabilis secundum se. In sonis

B Musica est disciplina quae de numeris loquitur quia ad aliquid finitum inueniuntur

C Geometrica est disciplina magnitudinis immobilis & formarum

A Astronomia est disciplina cursus caelestium siderumque figurarum exteplatur omnes & habitudines stellarum circa se & uicinitatem indagabili ratione percurritur

A ctualis dicitur quae res praepositas operationibus suis explicare contendit

I Moralis dicitur per quam suuendi honestus appetitur & instituta ad uirtutem tendentia praeparantur

II Dispensatiua dicitur domesticarum rerum sapienter ordo dispositus

III Ciuile dicitur per quod totius ciuitatis administratur utilitas

PHILOSOPHIAE DIUISIONIB: DEFINITIONIB: Q: TRACTATIB: INQUIB: GENERALIT OMNIA CONTINENTUR NUNC AD PORPHIRII LIBRUM QUI SAGOGES SCRIBITUR ACCEDAMUS ISAGOGES PORPHIRII TRACTATUR DE PARTIB: QUING:

Naturalis h. e. physice. expur
 in qua de naturae inquisitio
 ne tractatur. Rationalis
 h. e. λογική. In qua quae
 ritur quomodo ueritas
 percipi possit. Ciuile
 h. e. πολιτική. In
 qua de moribus. de re
 bonorumque finibus
 appetendis ma
 lorumque ui
 uandis. h. e.
 secundum
 platonem
 est di
 uisio
 philo
 so
 phi
 a

ΓΕΝΟΣ	ΗΙΔΟΣ	ΦΩΡΑ	ΙΑΙΟΝ	ΣΥΜΒΗΒΗΚΩΣ
De genere	De specie	De differentia	De proprio	De accedenti

A Genus est ad speciem pertinens quod differentibus specie in eo quod quid sit praedicatur ut animal. per singulas enim species id est hominis bouis equi & ceterorum genus animal praedicatur & significatur

B Species est quod de pluribus & differentibus numero in eo quod sit praedicatur nam de sole ut platone & cicerone homo praedicatur

C Differentia est quod de pluribus & differentibus specie in eo quod quale sit praedicatur sicut rationale & mortale & in eo quod quale sit de homine praedicatur

Proprium est quod una quaeque species uel persona certo ad ditamento insignitur & ab omni communi one separatur

Accedens est quod accedit & recedit praeter subiecti corruptionem uel lea

quae sit accedunt ut penitus non recedant. haec qui plenius nosse desiderat intro-
ductionem legat porphiri quilibet ad utilitatem alieni operis sed dicat scribere
non tamen sine propria laude uisus est talia dicta formasse.

Sequuntur aristotelis categoriae siue praedicamenta quib: mirum in modum per
varias significantias omnis sermo conclusus est quoru organa siue instrumenta tria
ORGANA UEL STRUMENTA CATEGORiaru siue PRAEDICAMENTORu

OMIWNVMA CYNONVMA ΠΑΡΩNVMA
Aequiuoca Uniuoca Denominatiua

- A Aequiuoca dicuntur quorum nomen solum commune est secundum nomen uero sub-
stantiae uero diuersa ut animal homo & quod pingitur
- B Uniuoca dicuntur quorum & nomen commune est & secundum nomen discrepare
eadem substantiae uero non probatur. ut animal homo atque bos
- Γ Denominatiua id. e. deriuatiua dicuntur quaecumque ab aliquo sola differentia
casus sedm nom habent appellatione. ut agnomatica grematicus. & a fortitudine fortis

Aequiuocas quaecumque nomine
una sint longeducta sub-
stantiae uero & definitio-
ne discrepant ut si
quis hanc uerbi gratia
stantiam uenerit uene-
rem dicat eodem
nomine uene-
ris appel-
let

ARISTOTELIS CATEGORIAE UEL PRAEDICAMENTAS DEC

ΥΣΙΑ ΠΟΣΩΤΗΣ ΤΡΙΤΗ ΠΟΤΗΣ ΠΟΙ ΠΑΝΚΕΦΑΙ ΣΙΑΚΕΤΗΝ ΠΟΤΗ ΣΤΙΟΙ ΕΞΕΤΗ
Substantia quantitas Ad aliqd. qualitas facere pati scire quando ubi habere

- A Substantia e. quae proprie & principaliter & maxime dicitur quae neque de subiec-
to praedicatur neque in subiecto praedicatur neque in subiecto e. ut aliqui homo
uel aliqui equus secundae autem substantiae dicuntur in quib: speciebus ille prin-
cipaliter substantiae primo dictae sunt atque cluduntur ut in homine cicero
 - B Quantitas ut discipulus est & habet partes ab alter utro discipulus & as nec communicari
tes secundum aliquem communem terminum ad inuicem connectuntur
uelut linea superficies corpus locus motus tempus
 - Γ Ad aliquid uero sunt quaecumque hoc ipso quod sunt aliorum esse dicuntur
uelut manus duplum habitus dispositio scientia sensus positio
 - Δ Qualitas est secundum quam aliqui quales dicuntur ut bonus malus
 - Ε Facere est ut secare uel urere id est aliquid operari
 - Σ Patere est ut secari uel urari
 - Ζ Situm est ut stat sedet iacet
 - Ν Quando ut hesternus uel cyrus
 - Θ Ubi est ut in asia in europa in siberia
 - Ι Habere est ut calcium uel armatum esse
- Hoc opus aristotelis intente legendum e. quando sicut dictum est quicquid
homo loquitur inter decem ista praedicamenta inuocabilitur

proficit & iam ad libros intellegendos qui siue *ῥητορικῶν* siue *διαλεκτικῶν* applicatur.
 Sequitur liber periermenias supralissimus nimis & per uarias formas iteuationesq:
 cutissimus de quo dictum est aristoteles quando periermenias scripserat calamum
 INCIPIT PERIERMENIAS IO. E. OCINI PR. In mente tangebatur
 IANHOSE SUPRA DICITUS PHILOSOPHUS DEHISTORIA

- De nomine De uerbo De oratione De enumeratione De affirmatione De negatione De contradictione
- A Nomen est uox significatiua secundum placitum sine tempore cuius nulla pars est significatiua separata ut *σοφισται*
 - B Uerbum est quod con significat tempus cuius pars nihil extra significat & est semper eorum quae de altero dicuntur nota ut ille cogitat disputat
 - F Oratio est uox significatiua cuius partium aliquid separatum significatiuum est ut *σοφισται disputat*
 - A Enumeratiua oratio est uox significatiua de eo quod est aliquid uel non est ut *σοφισται est σοφισται non est*
 - E Adfirmatio est enumeratio alicuius de aliquo ut *σοφισται est*
 - S Negatio est alicuius de aliquo ut *σοφισται non est*
 - Z Contradictio est affirmationis & negationis oppositio ut *σοφισται disputat σοφισται non disputat*

Haec omnia per librum supra memoratum minutissime diuisa & subdivisa tractantur quae nos breuiter intinasse sufficiat quando in ipso competens explanatione reperitur maxime cum eum sex libris ab oetio uiro magnifico constat expositum quod uobis inter alios codices est relictus
 NUNC AD SYLLOGISTICAS SPECIES FORMULASQUE
 UENIAMUS IN QUIBUS SOBILUM PHILOSOPHORUM
 IUGITER EXERCETUR IN GENIUM FORMULAE CATHO
 RICORUM IO. E. PRAEDICATIUM SYLLOGISMORUM SUNT TRES

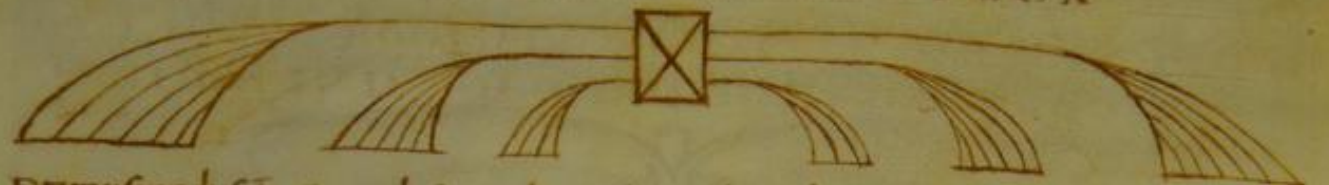

ΣΧΗΜΑ ΠΡΩΤΟ
 ΕΞΙΤΡΟΠΟΥΣ
 ΕΝΑ

ΣΧΗΜΑ Β
 ΕΞΙΤΡΟΠΟΥΣ
 ΥΣ

ΣΧΗΜΑ Γ
 ΕΞΙΤΡΟΠΟΥΣ
 ΕΞΗΜΕΤΑ

MODI FORMULAE IGTUR SUNT SEX

Primus modus est	Secundus	Tertius	Quartus	Quintus	Sextus	Septimus
qui condit ex	de quo condit	est qui condit	de quo condit	est qui condit	est qui condit	est qui condit
dedicatum uniuers	exdedicatum	exdedicatum	salubrededicatum	exdedicatum	exdedicatum	exdedicatum
salubrededicatum	particularidedit	uniuersali	& abdedicatum	ab particulari	dedicatum	particulari
particulare tam di	exdedicatum	particularidedit	dedicatum	particulari	dedicatum	particulari
rectum quamrefle	redirectum	quod dedit	particularidedit	dedicatum	particulari	dedicatum
xum utomne iustu	dam iustum	honestum	culare directum	utomne iustum	dedicatum	particulari
honestum omne	omne iustum	bonum	utomne iustum	honestum	nul	culare directum
iustum bonum quod	quoddam igitur	honestum	quoddam	lum iustum	malum	utquoddam iustum
dam igitur honestu	honestum bonum	iustum bonum	quoddam igitur	honestum	quoddam	igitur honestum
bonum uel quoddam	quoddam igitur	honestum	non igitur	iustum	non est	malum
bonum honestum	honestum bonum	est malum	non est	malum	non est	malum

HAS FORMULAS CATEGORICORUM SYLLOGISMORUM QUI PLENE NOSSE DESIDERAT LIBRUM LEGAT QUI SCRIBITUR PERICRITICIS APULEI ET QUAE SUBTILIA STRACTATA COGNOSCI NEC FAS IDIUM NOBIS REPERTA CONCEDEMUS. DISTINCTA ENIM ATQUE CONSIDERATA AD MAGNAM INTELLECTUS ACUTIAM PRAESTANT. QUOD NOS UTILITER INTRODUCUNT. NUNC AD HYPOTHETICOS SYLLOGISMOS ORDINE CURRENTI VENIAMUS. MODI SYLLOGISMORUM HYPOTHETICORUM QUI IUNCTI CUM ALIQUA CONIUNCTIONE

Primus modus est	Secundus	Tertius	Quartus	Quintus	Sextus	Septimus
si dies elucet	si dies non elucet	si dies non elucet	si dies non elucet	si dies non elucet	si dies non elucet	si dies non elucet
est autem dies	est autem dies	est autem dies	est autem dies	est autem dies	est autem dies	est autem dies
lucet igitur	lucet igitur	lucet igitur	lucet igitur	lucet igitur	lucet igitur	lucet igitur
igitur dies	igitur dies	igitur dies	igitur dies	igitur dies	igitur dies	igitur dies

MODOS AUTEM HYPOTHETICORUM SYLLOGISMORUM si quis plenius nosse desiderat legat librum marci uictorini qui inscribitur de syllogismis hypotheticis. Sciendum quoque est quod tullius maynellus casthagniensis de categoricis & hypotheticis syllogismis quod aduersus philosophos latissime dictum est septem libros breuiter subulit. quod in octauo ita ut primo libro de regula ut ipse dicit colliguntur astus dialecticae disputatae. Et quae ab aristotele de categoricis syllogismis

autanum aduersione quod in uale sit contentum. His enim qualitatibus expressus ac definitus homo est.

Quarta species definitionis est quam graecae. $\nu\theta\omicron\tau\ \rho\alpha\phi\iota\kappa\eta$ latine descriptio nuncupatur quae adhibita circumscriptione dictionum factorumque rem quae quid sit descriptione declarare ut si luxuriosum uolumus definire dicimus. luxuriosus est. uictus non necessarius & sumptuosus & onerosus appetens indolentia affluens in lubrica promptus haec & talia definiunt luxuriosum quae species definitionis orationibus magis apta est quam dialecticis quia latitudines habet haec similiter modo in bonis ponitur & in malis.

Quinta species definitionis quam graecae. $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\eta\sigma\iota\zeta\iota\varsigma$ latine aduerbium dicimus. haec uocem illam de cuius re quaeritur alio sermone designat uno ac singulari & quodam modo quid illud sit in uno uerbo positum uno uerbo alio declarare. conticiscere est. tacere item cum ter minus dicimus finem aut populatas interpretari esse uastatas.

Sexta species definitionis est quam graecae. $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\iota\sigma\tau\alpha\sigma\iota\zeta\iota\varsigma$ nos per differentiam dicimus. id est cum quaeritur quid inter sit inter regem & triennium adiecta differentia quid inter sit definitur. rex est. modestus & temperans. triennium uero impius & immitis.

Septima est species definitionis quam graecae. $\kappa\alpha\tau\alpha\mu\epsilon\tau\alpha\phi\omicron\rho\alpha\iota\varsigma$ latini per translationem dicunt ut Cicero in tropicis. litus est. quae fluctus eludit. hoc uarie tractari potest modo enim ut moueat sicut illud caput est. arx corporis modo ut utitur & ut diuitiae sunt breuis uitae longum uaticum modo ut laudet adolescentiae flos aetatis.

Octaua species definitionis est quam graeci. $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\alpha\phi\alpha\iota\ \rho\epsilon\tau\iota\mu\ \tau\omicron\upsilon\ \epsilon\mu\alpha\lambda\tau\iota\omicron\upsilon\varsigma$ latini per priuationem contrarii eius quod definitur dicunt ut bonum est quod malum non est. iustum est quod iniustum non est. & his similia quod se ita naturae ligat ut necessariam cognitionem sibi unius comprehensione conectat hoc autem genere definitionis uti debemus cum contrarium notum est. Nam cetera exinceps nemo probat sub qua specie sunt aedificationis. Substantia est. quod neque qualitas est. neque quantitas neque aliqua accidentia. quod genere definitionis de se defini potest & enim cum quid sit de se nullomodo comprehendere ualeamus sublatio omnium existentium quae graeci. $\nu\eta\tau\alpha$ appellant cognitionem de nobis cum uicis & ablata notarum rerum cognitione subponit ut si dicamus deus est. quod neque corpus neque illum elementum neque animal neque mens neque sensus neque intellectus neque aliquod quod de se capi potest. his enim actibus sublati quid sit de se potest defini.

Onona species definitionis est quam graeci. $\kappa\alpha\tau\alpha\tau\upsilon\ \pi\omega\omicron\kappa\iota\varsigma$ latini per quandam imaginationem dicunt ut aeneas ueneris & anchisae filius haec semper in diuis quae graeci $\alpha\tau\omicron\mu\alpha$ appellant ita accedit in eo genere dictionis ubi aliquid pudor aut metus est nominare ut Cicero cum me uidelicet sicari illi describant.

Decima species definitionis est quam graeci. $\omega\omicron\kappa\iota\ \eta\eta\omega\epsilon$ latini uelut appellant. ut si quaeritur quid sit animal respondetur homo non enim manifeste dicitur animal solum esse hominem cum sint alia innumera uerba. sed cum dicitur homo uelut ipsum hominem animal designat cum tamen huic nomini multa subiaceant rem enim quaeritam per predictum declarare exemplum hoc autem proprium definitionis quid sit illud quod quaeritur declarare.

Haec fit cum rem aliqua
subbreuius pro conio qui
sit ostendimus. ut est
lex diuina immaculata
conuersus in animal
& reliqua simi

litae
ut est beatus quorum remissus
impunitas & quorum uicis
sunt peccata. beatus
uir cui non imputa
bitur delictum

quod totalis est. alicuius
complectio utitur ut
unum de quatuor
suis & alius appli
care uideat

- 1A Undecima ē species definitionis quam greci κατακαὶ πτεροκαὶ ποιομένης .
latini per indigentiam pleni ex eodem genere uocant ut si quae uertur quid triens cui
dodyms deest respondeatur ut sit assis
- 1B Duodecima ē species definitionis quam greci κατα παύσην . latini per laudem dicunt ut
tullius proluentio lex est mens et animus & consiliū & sententia ciuitatis . & aliter pax ē
tranquilla libertas sit & putat per uictionem quam greci . ὑγιον . uocant . seruatus est
postremum malorum omnium non modo bello sed moeste quoque repellenda
- 11 Tertia decima ē species definitionis quam greci κατα ἀνάλογίαν . latini iuxta uictionē
dicunt sed hoc contingit iuxta maioris rei nomine res definitur inferior ut ē illud . homo
minor mundus . cetero hac definitione sic usus ē . edictum legem annuam dicunt esse
- 1A Quarta decima ē species definitionis quam grece κατα τὸν ποτὶ . latini ad aliquid
uocantur ut ē illud pater est cui ē filius . dñs ē . cui ē seruus . & cicero in ethoricis genus
est quod plures partes amplectatur . Item pars ē . quod subest generi
- 1C Quinta decima est species definitionis quam greci κατα ἀιτιολογίαν . latini rei uictio
nem uocant ut dies ē . sol super terra . Nox ē . sol sub terra . Sciri autem debemus
predictas definitiones topicis merito sociatas . quoniam inter quaedam argumenta
sunt posita & nonnullis locis commemorantur in topicis

quae singulis diuersis quae sit
predictando declaret quod
sit . ut ē . diligenter ne
uisus mea dñe firma
mū meū & refug
um meum & lu
bentor
meus

**NUNC AD TOPICAM UENIAMUS QUAE SĒ ARGUMENTORŪ SEDES
FONTES SENSUŪ ORIGINES DITIONŪ DE QUIB; BREUITER ALI
QUADICENŪS UT ET DIALECTICOS LOCOS ET RETHORICOS
SIVE EORŪ DIFFERENTIAS AGNOSCERE DEBEAMUS
AC PRĪUS DE DIALECTICIS DICENDUM EST**

Propositio ē oratio uerum falsum uel significans ut si quid dicat caelum . ē . mobile
haec enuntiatio & proloquium nuncupatur . Quaestio uero ē . in dubitationem am
biguitatemq; adducta propositio ut si qui quae uertur an sit caelum uolubile . Conclu
sio ē . argumentis approbata propositio ut si qui ex alius reb; probet caelum . ē . uolubi
le . Enuntiatio quippe siue sit tantum causa dicitur siue ad alios ad festur probandū
Propositio ē . cum de ipsa quaeritur questio supra ē . approbata conclusio . Idem igit
propositio quae est & conclusio sed differunt modo . Argumentum ē . oratio rei
dubiae faciens fidem . non uero idem ē . argumentum quod argumentatio . nam uel
sententiae uictioq; ea quae clauditur oratione cum aliquid probatur ambiguum
argumentum uocatur . Ipsa uero argumenti elocutio argumentatio dicitur quo
fit ut argumentum quidem mens argumentationis sit atq; sententia . Argumenta
tio uero argumenti . per orationem explicatio . Locus uero ē . argumti sedes uel unde
ad propositam questionem conueniens trahitur argumentum . quaecum ita sint sin
gulorum diligentius naturae tractanda est eorumq; per species ac membra figu
rasque faciendā diuisio . At prius de propositione ē . differendum . Hanc . ē . dixi
mus orationem ueritatem uel mendacium continentem . huius duae sunt species
affirmatio una . altera uero negatio .

Kαταφασις

In affirmatione

ἀποφασις

In negatione

AFFIRMATIO. C. SI QUIS SIC EJFERT CAELUM UOLUBILE E

- A** Negatio si quis ita pronuntiet caelum uolubile non est harum uero aliae sunt uniuersales aliae particularis aliae indefinitae alia singularis est.
- B** Uniuersalis quidem ut si quis ita proponat omnis homo iustus. e. nullus homo iustus. e.
- C** Particularis uero si quis hoc modo quidam homo iustus. e. quidam homo iustus non est indefinitae sic homo iustus est homo iustus non est.
- A** Singulares uero sunt. quae de individuo aliquid singularique proponunt ut cato iustus est cato iustus non est. & numerato indiuiduius est ac singularis.
- HARUM UERO ALIAS PRAEDICATIONES ALIAS CONDITIONALES UOCANT**
- A** Praedicationes sunt quae simpliciter proponuntur id est quibus nulla uis conditionis adiungitur ut si quis simpliciter dicat caelum. e. uolubile ac si huius conditio copuletur sit ex duabus propositionibus una conditionalis hoc modo caelum si rotandum sit. e. uolubile hinc enim conditio efficit ut ita demum caelum uolubile. e. intellegatur rotandum. Quia igitur aliae propositiones praedicationes sunt aliae conditionales praedicationum partes terminos appellamus his praedicationibus atque subiectis terminos autem uoco uerba & nomina quibus propositio necatur. ut in ea propositione quae dicitur homo iustus. e. haec duo nomina id est homo & iustus propositionis partes uocentur eosdem & iam terminos dicimus quorum quidem alter subiectus alter praedicationis.
- A** Subiectus est terminus qui minor est.
- B** Praedicationis uero qui maior ut in ea propositione quae dicitur homo iustus homo quidem minor est quam iustus non enim in solo homine iustitia. e. potest. uerum & iam in incorporeis diuinisque substantiis atque ideo maiorem terminus iustus homo uero minor. quo fit ut homo quidem subiectus sit terminus iustus uero praedicationis. Quia uero huiusmodi propositiones simplices alterum habent praedicationum terminum alterum uero subiectum a maioris praedicationis parte propositio praedicationis uocata est. Saepe autem euenit ut hi termini sibi inueniantur aequales hoc modo homo risibilis. e. homo namque & risibilis uterque sibi aequus est terminus. Nam neque risibile utrumque hominem nec utrumque risibile homo porrigitur. Sed in his hoc euenire necesse est ut si quidem inaequales termini sunt maior semper subiecto praediceatur si uero aequalis uterque conuersa de se praedicatione dicantur ut uero minor de maiore praediceatur nulla propositione contingit. fieri autem potest ut propositionum partes quos terminos dicimus non solum in nominibus uerum in orationibus inueniamus. Nam saepe oratio de oratione praediceatur. homo de societate cum plato ne & discipulis de philosophiae uirtute peritaretur.

haec quippe oratio quae est socretes cum platonem & discipulis subiecta est. Illa uero quae est de philosophiae oratione per socretes praedicatur. Rursum aliquando nomen subiectum est oratio praedicatum hoc modo socretes de philosophiae oratione per socretes praedicatur. Euenit & iam ut subponatur oratio substantiis & simplex uocabulum praedicetur hoc modo similitudo cum supernis diuinisq; substantiis iustitia est. Hic enim oratio per quam profertur similitudo cum supernis diuinisq; substantiis subicitur iustitia uero praedicatur. Sed de huiusmodi propositionibus in his commentariis quos de per hermeneas aristotelis libro scripsimus diligentius deseruimus. Argumentum est oratio rei dubiae faciens fidem haec semper notiore questione esse. necesse est ut quod ad fidem questionis affertur sit ipsa notius questione. Argumentorum uero omnium alia sunt probabilia & necessaria. alia uero probabilia quidem sed non necessaria. alia necessaria sed non probabilia. alia nec probabilia nec necessaria.

- A** Probabile uero est quod uidetur uel omnibus uel pluribus uel sapientibus & his uel omnibus uel pluribus uel maximae notis atq; praecipuis uel unicuique ad usum secundum propriam facultatem ut de medicina medico gubernatori de nauibus gubernandis & praeterea quod ei uidetur cum quo sermo confertur uel ipsi qui indicat in quo nihil attinet uerum falsum argumentum sitantum ueri similitudinem tenet necessarium uero est quod uidetur ita est atq; aliter esse non potest. & probabile quidem ac necessarium est ut hoc si quid cui libet rei sit additum totum manifestum neque enim quisquam ab hac propositione dissentiat. Ita sese habere necesse est.
- B** Probabilia uero ac non necessaria quibus facile quidem animus adquiescet sed ueritatis non tenet firmitatem ut hoc si mater est diligit.
- C** Necessaria uero sunt ac non probabilia quae ita quidem iudicantur habere necesse est sed his non facile consentit auditor ut hoc obiectu lunaris corporis solis uenire defectu.
- A** Neque necessaria uero neque probabilia sunt quae neque in opinione hominum neque in ueritate consistunt ut hoc habere quae non perdidit cornua diogenem quoniam habet id quisque quod non perdidit. quae quidem nec argumenta dici possunt. Argumenta enim rei dubiae faciunt fidem. Ex his autem nulla fides est quae neque in opinione neque in ueritate sunt constituta. Dicunt enim potest ne illa quidem esse argumenta quaecumque sunt necessaria minime tamen audientibus approbantur. Nam si rei dubiae sit fides cogendus est animus auditoris per ea quibus se adquiescit ut conclusioni quoque quam nondum probat possit accedere quod si quae tantum necessaria sunt ac non probabilia non probat ille qui iudicat necesse est ut ne illud quidem probet quod ex huiusmodi oratio conficitur. Itaque euenit ut ex huiusmodi oratione ea quae tantum necessaria sunt ac non probabilia necessaria esse argumenta se non ita est atque haec interpretatio non rectae probabilitatis intelligentiam tenent ea sunt enim probabilia quibus sponte atque ultro consensus adiungitur scilicet ut mox audita sunt adprobentur. Quae uero necessaria sunt ac non probabilia aliis probabilibus ac necessariis argumentis ante

eadem monstrantur cognitaque & credita ad alterius rei de qua dubitatur fidem trahuntur
 ut sunt speculationes id. e. theorematum quae in geometrica considerantur. Nam quae
 illic proponuntur non sunt talia ut in his animis discens accedat sed quoniam demonstran-
 tur aliis argumentis illa quoque scita & cognita ad aliarum speculationum argumen-
 ta ducuntur itaque probabilia non desunt sed sunt necessaria. His quidem audito
 ribus nondum demonstrata sunt ad aliud aliquid ad probandum argumenta esse
 non possunt. Hi autem qui prioribus rationibus eorum quibus non ad quiescebant
 fidem coeperunt possunt eas quae non ambigunt ad argumentum uocare.
 Sed quia quattuor facultatibus differendi omne artificium continetur dicendum
 est quae quibus uti nouerunt argumentis ut cui potissimum discipline locorum atque
 argumentorum partitur ubertas euidenter appareat.
 Quattuor igitur facultatibus eorum quae uelut opificibus differendi omnis ratio sub-
 iecta est id. e. dialectico oratori philosopho sophistae.

ORATORI DIALECTICO PHILOSOPHICO SOPHISTICO

Quae quidem dialecticus atque orator in communem argumentorum materiam uersantur
 uterque enim siue necessaria siue minime probabilia tamen sequitur argumenta.
 His igitur illa duae species argumenti famulantes quae sunt probabilis ac non
 necessarium philosophus uero ac demonstrator de sola tantum ueritate pestiue-
 rat atque ideo siue sint probabilia siue non sint nihil refert modo dum sint neces-
 saria. Hic quoque his duabus speciebus utitur argumenti quae sunt probabilis ac ne-
 cessarium. Patet igitur in quo philosophus ab oratore ac dialectico in propria con-
 fidentia ratione dissentiat. In eo scilicet quod illis probabilitate huic ueritati constat esse
 propositam quae tamen species argumenti quam nec argumentum quidem recte dici
 supra monstrauimus sophistis sola est attributa. Topicorum uero intentio est ueri-
 similium argumentorum copiam demonstrare designatis enim locis quibus probabilia
 argumenta ducuntur abundans & copiosa necesse fiat materia differendi. sed quoniam
 supra dictum est probabilium argumentorum alia sunt necessaria alia non necessa-
 ria. cum loci probabilium argumentorum dicuntur euenit ut necessarium quoque
 doceantur. Quo fit ut oratoribus quidem ac dialecticis haec principaliter facultas pa-
 reat. secundum uero loco philosophis. Nam in quo probabilia quidem omnia con-
 quiruntur dialectici atque oratores inuuantur in quibus uero probabilia. ac necessaria
 docentur philosophicae demonstrationi ministratur ubertas. Non modo igitur
 dialecticus atque orator uerum & iam demonstrator ac uere argumentationis effec-
 tor habet quod ex propositis locis sibi possit assumere. Cum inter argumentum

rum probabiliu[m] locos necessariu[m] quoque principia tractatio mixta contineat. illa uero argumenta quae necessaria quidem sunt sed non probabilia atq; illud ultimum genus scilicet nec probabile nec necessarium a proposito operis consideratione seunctum est. Nisi quod interdum sophisticis loci excedendi gratia lectoris adhibentur. quo circa topicorum pariter utilitas intentioq; patefacta est. His enim & dicendi facultas & inuestigatio ueritatis augetur. Nam quod dialecticos atque omnes locorum uiuat agnitio orationi per inuentionem copiam praestant. Quod uero necessariu[m] doctrinam locorum philosophis tractatua[m] quodam modo ueritatis inlustrat quomagis peruestiganda. e. rimandaq; ulterius disciplina eaque cum cognitione percepta sit usu atq; exercitatione firmanda. Magnum enim aliquid locorum consideratio pollicetur scilicet inueniendunas quod quidem hi qui sunt huius actionis ex parte soli prorsus ingenio deputantur neque intellegunt quantum hac consideratione quaeratur quae in stem rediguum potestatemque naturae sed de his actenus dereliquis explicemus.

Syllogismorum uero alii sunt praedicatiui qui categorici uocantur. Alii conditionales quos hypotheticos dicimus & praedicatiui quidem sunt qui ex omnibus praedicatiuis propositionibus connectuntur ut is quem exempli gratia superius adnotaui. omnibus enim praedicatiuis propositionibus textur. Hypothetici uero quorum propositiones conditione nituntur ut hic si dies est lux est. est autem dies lux igitur est. Propositio enim prima conditionem tenet hanc quoniam ita demum lux est. si dies est. atq; ideo syllogismus hypotheticus id est conditionalis uocatur. Inductio uero est oratio per quam fit particularibus ad uniuersale progressio hoc modo si rexendis nauibus non solum sed a se legitur gubernator si rexendis equis auriga non solum se uentur sed commendatione a se assumitur si in administranda republica non solum principem facit sed peritia moderandi & similia quae in pluribus conquiruntur quibus inestatur. & in omni quoque re quam quisque regi atq; administrari nauiter uolet quoniam non solum accommodat sed a se rectorem. Uide igitur quemadmodum per singulas res cuius oratio ita ad uniuersale perueniat. Nam cum non solum regi sed a se nauum curum rem publicam collegisset quae in ceteris quoque ita sese habeat quod uerit uniuersale conclusit in omnibus quoque reb; non solum sed a se praecipuum debere praeponi. Saepe autem multorum collecta particularitas aliud quiddam particulare monstrat ut si qui sic dicit si neque nauibus neque curtib; neque agris solum praeponuntur neque reb; quidem publicis rectores esse ducendi sunt. Quod argumentationis genus maxime solet esse probabile ut si non aequam syllogismo habeat firmitatem. Syllogismus namque ab uniuersalibus ad particularia decurrit estque in eo si ueris praepositionibus contextatur firma atq; immutabilis ueritas ut inductio habet quidem maximam probabilitatem sed interdum ueritate deficitur. ut in hac qui scit canere cantor est & qui luctari luctator qui aedificari aedificator. quibus multis simili actione collectis inferri potest. qui scit igitur malum malus est quod non procedit. mali quippe notitia de esse non potest bono uisus enim

Syllogismi

Conditionalis syllogismus qui per conditionali propositione habens absolutam supponem colligit conclusionem.

sese diligit aspernaturque contraria nec utare utrum nisi cognitum quaeat. Insignitur
 duob: uelut principis & generib: argumentandi duo quidam alii deprehenduntur
 argumentationis modi unus quidem syllogismo alter uero inductioni subpositus
 In quib: quidem promptum sit considerare quod ille quidem a syllogismo ille uero
 ab inductione ducat exortum. Non tamen authenticum syllogismum aut illae impleat
 inductionem haec sunt. EN-Θ-YMEMA. atq: exemplum. EN-Θ-YMEMA. quippe est
 imperfectus syllogismus id est oratio in qua non omnibus antea propositionibus
 constitutis infertur frenata conclusio ut si quis sic dicat. homo animal est substan-
 tia igitur est. Præter miserit enim alteram propositionem qua proponitur
 omne animal. eē substantiam. Ergo quoniam enthymema ab uniuersalib: ad particu-
 laria probanda contendit quasi simile syllogismo est. Quod uero non omnibus
 quae conueniunt syllogismo propositionibus utitur a syllogismi ratione discedit
 atq: ideo imperfectus uocatus est syllogismus. Exemplum quoq: inductioni simili
 ratione & copulatur & ab ea discedit. est enim exemplum quod particulare propo-
 situm particulare quiddam contendat ostendere hoc modo. Oportet atullio
 consule necari catilinam cum abscipione gæccus fuerit interemptus approba-
 tum est enim catilinam acicerone debere periri quod abscipione gæccus
 fuerit occisus. Quae utraque particularia esse ac non uniuersalia singularū
 designat interpositio personarum. Quoniam igitur ex parte pars approbatur quasi
 inductionis similitudinem tenet id quod exemplum uocamus quoniam uero non plu-
 res quibus id efficiat colligit partes ab inductione discedit. Ita igitur duae quidem
 sunt argumentandi species principales una quae dicitur syllogismus altera
 quae uocatur inductio sub his autem & uelut ex his manantia enthymema atq:
 exemplum quae quidem omnia ex syllogismo dicuntur & ex syllogismo uires
 accipiunt. Siue enim sit enthymema siue inductio siue & iam exemplum ex
 syllogismo quam maxime fidem capit quod in prioribus resolutoris quod ab
 aristotele traditum demonstratum est. Quod circa satis est de syllogismo
 differere quasi principali & ceteras argumentandi species continentem restat
 nunc quid sit locus aperire. **LOCUS NAQ: E-UTIMONIO IULLIO PLACET ARCA**
 Sedescimus definitionis quae sit uis pauca uis absoluiam. Argumentum enim
 sedes partium maxima propositio intellegi potest partium propositionis maxima
 differentia. Nam cum sint alie propositiones quae cum per se notaesint cum
 nihil ulterius habeant quod demonstrantur atq: haec maximae & principales
 uocentur. sintq: aliae quarum fidem primae ac maximae suppleant propositi-
 ones necesse est ut omnium quae dubitantur ille antiquissimam teneant proba-
 tionem. Quae a aliis fidem facere possunt ut ipsis nihilq: ac notius inueniri
 Nam si argumentum est quod rei dubiae faciat fidem idq: notius ac probabilius
 esse oportet quam illud quod probatur necesse est ut argumentis omnibus illa
 maxima fidem tribuant quae a per se notaesint ut aliena probatione nonege

17
aut sed huiusmodi propositio aliquotiens quidem interne argumentum ambitum
continetur aliquotiens uero externe posita argumenti uires supplet ac perficit
Omnes igitur loci id est maximarum differentiae propositionum aut ab his ducantur
Necesserit terminis qui in quaestione sunt propositi praedicatio scilicet atque sub
iecto aut extrinsecus assumantur ut horum mediū atque inter utrosque uersantur
eorum uero locorum quae ab his deducuntur terminis de quibus in quaestione dubi
tatur duplex modus est. Unus quidem ab eorum substantia. Alter uero ab his qui
eorum substantiam consequuntur. Huius uero quia substantia sunt in sola definitio
ne consistunt. Definitio enim substantiam monstrat & substantiae integre
demonstratio definitio est. sed id quod dicimus. patefacimus exemplis ut communis
uel quaestionum uel argumentationum uel locorum ratio conluquescat. Age
enim quaeritur an arbores animalia sint fiatque huiusmodi syllogismus animal
est substantia animata sensibilis non est arbor non est animal. his quaestio de
genere est utrum enim arbores sub animalium genere ponendae sint quaerit
locus qui in uniuersali propositione consistit huius generis definitio non conuenit
id eius cuius ea definitio est species non est loci superioris differentia qui
locus nihil omnino nuncupatur a definitione. uide igitur ut tota dubitatio
quaestionis syllogismi argumentatione tractata sit per conuenientes & con
gruas propositiones quae uim suam exprima & maxima propositione custodi
unt & ex ea scilicet qua negat. ee. speciem cui non conueniat generis definitio
atque ipsa uniuersalis propositio a substantia tractata est unius eorum termini qui
in quaestione locati sunt ut animalis id est ab eius definitione quae est substantia
animata sensibilis. Igitur in ceteris quaestionibus stricti mihi ac breuiter locorum
differentias commemoratis oportet unius cuiusque proprietatem uigilantis animi
alacritate percipere. Huius autem loci qui ex substantia ducitur duplex modus
est. partim namque a definitione partim a descriptione argumenta ducuntur
differt autem definitio a descriptione quod definitio genus ac differentias assumit
descriptio uero subiecta intelligentiam claudit quibus uel accedentibus unam
efficientibus proprietatem uel substantialibus praeter genus conueniens aggregatis.
Sed definitiones quae ab accedentibus fiunt uidentur nullo modo substantiam de
monstrare tamen quoniam saepe definitiones ita ponuntur quae substantiam monstrant
illae & iam propositiones quae a descriptione sumuntur substantiae loco uidentur
assumi. Huius uero tale sit exemplum quae quaeritur enim an albedo substantia sit
hic quaeritur an albedo substantiae ueluti generi subponatur. dicimus enim
substantia quod omnibus accedentibus possit. ee. subiectum albedo uero nullis
accedentibus subiacet albedo igitur substantia non est. Locus idem maxima
propositio eademque superius cuius enim definitio uel descriptio ei quod dicitur
species. ee. non conuenit id eius quod. ee. species perhibetur genus non est. de
scriptio uero substantiae albedini non conuenit. Albedo igitur substantia non est

Locus differentia superioris descriptione quam dudum locauimus in actione substantiae sunt & iam definitiones quae non a rei substantia sed a nominis significatione ducuntur atque rei de qua quaeritur applicantur ut si sit quaestio utrum philosophiae studendum sit erit argumentatio talis. philosophia sapientiae amor est. huius studium nemo dubitat studendum igitur esse philosophiae. hic enim non definitio rei sed nominis inter praedicta argumentum dedit. Quod & iam tullius in hortensio in eiusdem philosophiae usus defensione & uocatur grece quidem ΟΝΟΜΑΤΟΚΟΠΟC. Latine autem nominis definitio adde his quidem argumentis quae ex substantia terminorum in quaestione positorum sumuntur claris ut arbitror pate fecimus exemplis.

NUNC DE HIS DICENDUM. E. QUI TERMINORUM SUBSTANTIA
consequuntur. horum uero multa facia diuisio est plura enim sunt quae singulis substantiis adherescunt. Ab his igitur quae cuiuslibet substantiam comitantur argumenta duci solent aut ex toto atque ex partibus aut ex causis uel efficientibus uel materia uel fine & est efficiens quidem causa quae mouet atque operatur ex qua sit aliquid uel in qua sit finis propter quos fecit. Sunt & iam inter eos locos quae ex his sumuntur quae substantiam consequuntur. aut ab effectibus: aut a corruptionibus aut ab usibus aut praeter hos omnes ex communitate accidentibus. Quaecumque ita sit eum prius locum quia toto sumitur inspiciamus. Totum duobus dici modis solet aut ut genus aut ut id quod ex pluribus integrum partibus constat. & illud quidem quod ut genus totum est hoc modo saepe quaestionibus argumenta subpediunt ut si sit quaestio an iustitia utilis sit sit sillogismus omnis uirtus utilis est iustitia autem uirtus est iustitia igitur utilis est. Id quaestio de accidenti id est an accedat iustitiae utilitas locus is qui in maxima propositione consistit quae generis sunt & speciei huius superior locus a toto id est a genere uirtute scilicet quae iustitiae genus est. Rursum sit quaestio an humanae res providentia regantur dicimus si mundus providentia regitur. homines autem pars mundi sunt humanae igitur res providentia reguntur. Quaestio de accidenti locus quod toti euenit & iam parti supremus locus a toto id est ab integro quod partibus constat id uero est mundus qui hominum totum est. a partibus: & iam duobus modis argumenta nascuntur. Aut enim a generis partibus: quae sunt species aut ab integro id est totus quae partes tantum proprio uocabulo nuncupantur & de his quidem partibus: quae species sunt hoc modo sit quaestio an uirtus mentis bene constitutae sit habitus quaestio de definitione id est an habitus bene constitutae mentis uirtus sit definitio. Faciemus itaque ab speciebus argumentationem sic si iustitia fostrudo moderatio atque prudentia habitus bene constitutae mentis sunt haec autem quattuor uirtuti uelut generi subiciuntur uirtus igitur bene constitutae mentis est habitus maxima propositio quod enim singulis partibus: in eodem toto inesse

necesse est. Argumentum uero a partibus: quae species nuncupantur iustitia enim solitudo modesta iustitiae species sunt item ab his partibus quae integre esse dicuntur sit quaestio an sit utilis medicina haec in accedentis dubitatione confutata est. dicimus igitur morbos salutem quae seruari mederi q: uulnibus: uale est utilis est igitur medicina saepe autem & una quaelibet pars ualeat ut argumentationis firmitas consistat hoc modo ut si de aliquo dubitetur an sit liber sicum uel censu uel testamento uel uindicta manu missum esse monstremus liber ostensus est atq: aliae partes erant dandae libertatis. Uel rursus si dubitetur an sit domus quod eminus conspicitur dicimus quoniam non est. Nam tectum ei uel partes uel fundamenta desunt ab una rursus parte factum. est argumentum. Oportet autem non solum in substantiis uerum & iam in modis temporibus: quantitatibus totum partem respicere id enim quod dicimus aliquando in tempore partem est. Rursus si simpliciter aliquid proponimus in modo totum est sicum adiectione aliqua pars fit in modo. item si omnia dicimus in quantitate totum diximus si aliquid quantitatis excepimus quantitatis ponimus partem eodem modo. & in loco quod ubique est totum est quod aliubi pars horum autem omnium communiter dentur exempla. a toto ad partem secundum tempus. si deus semper est & nunc est a parte ad totum secundum modum si animal aliquo modo mouetur & simpliciter mouetur. mouetur autem cum inter se totum uniuersaliter igitur & simpliciter mouetur. Rursus a toto ad partes in quantitate si uetus in omnibus a polio uates est uerum erit prius thum romanos superare. Rursus in loco. si deus ubique est & hic igitur est.

SEQUITUR LOCUS QUI NUNCUPATUR ACAUSIS.

Sunt uero causae plures quae uel principium praestant motus atq: efficiunt uel specierum formas subiectae suscipiunt uel propter eam aliquid uel quae cuiuslibet forma est. Argumentum igitur ab efficiente causa ut si quis iustitiam naturalem uelit ostendere dicat congregatio hominum naturalis est iustitiam uero congregatio hominum fecit iustitia igitur naturalis est. Quaestio de accedenti maxima propositio quorum efficientes causae naturales sunt ipsa quoque sunt naturalia locus ab efficientibus quod enim uniusque cuiusque causa est rursus si quis mauros arma non habere contendat dicit idcirco eos minime armis uti quia his ferrum desit maxima propositio ubi materia deest & quod ex materia efficitur desit locus. a materia uno nomine a causa dicitur aequae enim id quod efficit atq: id quod operantis actum suscipit eius rei quae efficitur causae sunt. Rursus a fine si sit propositum an iustitia bona sit fiat argumentatio talis si beatum esse bonum est & iustitia bona est hinc est iustitiae finis ut quis secundum iustitiam ad beatitudinem perducatur maxima propositio cuius finis bonus est ipsum quoque bonum est locus a fine ab eo uero quae cuiusque forma est ita non potius se uolare daedalum quam nullas naturalis forma pennas habuisse.

maxima propositio tantum quemq: posse quantum forma permiserit locus
a forma. Ab efficientibus uero & corruptionibus & usibus hoc modo nam si bo-
num est domus & constructio bonum est. bonum est domus rursus si malum ē.
destructio domus bona est domus & si bona est domus mala est destructio domus.
& si bonum est equitare bonum est equus & si bonum est equus. bonum est
equitare. Est autem primum quidem exemplum a generationibus quod dicitur
ab efficientibus uocari potest secundum a corruptionibus: testum ab usibus. Omnium
autem maxime propositiones cuius effectio bona est ipsum quoq: bonum est & con-
uerso & cuius corruptio mala est & conuerso & cuius usus bonus est & ipsum bonum
est & conuerso. A communiter autem accedentibus: argumenta fiunt quotiens
ea sumuntur accedentia quaerelinguere subiectum uel non possunt uel non
solent ut si quis hoc modo dicat sapiens non paenitebit paenitentia enim malum
factum comitatur quod quia insapientia. non conuenit paenitentia quidem
quaestio de accedenti propositio maxima cui non inest aliquid ei ne illud quidem
consequens inesse potest locus a communiter accedentibus. Expedtas igitur
locis his qui ab ipsis terminis in propositione positas assumuntur. Nunc de his di-
cendum est quia licet extrinsecus posita argumenta tamen quaestionibus summi-
nistrant. Huiusmodi sunt uel ex rei iudicio uel ex similibus uel a maiore uel a mi-
nore uel a propositione uel ex positas uel extrinsecus sumptione. & ille quidem
locus qui rei iudicium tenet huiusmodi est ut iudicamus esse quod uel omnes
iudicant uel plures & hi uel sapientes uel unam quamque a stem pentas eruditi
huius exemplum est caelum esse uolubile quod ita sapientes atq: in astronomia
doctissimi iudicauerunt. quaestio de accedenti propositio quod omnibus uel plu-
ribus uel doctis uideatur hominibus & contendi non posse locus a rei iudicio a simi-
libus uero hoc modo si dubitatur an hominis proprium sit esse bipedem dicimus
similiter inest equo quod quadrupes & hominibus bipes non est autem equi qua-
drupes proprium bipes quaestio de proprio maxima propositio. si quod similiter
inest ne id quidem de quo quaeritur esse proprium potest. Locus a similibus
hic uero in gemina diuiditur. haec enim similitudo aut in qualitate aut in quan-
titate subsistit. Sed in quantitate paritas nuncupatur id est aequalitas. Rursus
ab eo quod est maius si quaeritur an sit animalis definitio quod & si semoueri possit
dicimus si maius oppositum esse animalis definitionem quod naturaliter uiuat
quam quod ex semoueri possit non est autem haec definitio animalis quam natura-
liter uiuat ne equi quidem quaerimus uideatur esse definitio quod ex semoueri
possit animalis definitio esse potanda est. Quaestio de definitione propositio
maxima si id quod maius inesse uidebitur non inest ne illud quidem quod minus
in esse uidebitur inest. Locus ab eo quod est maius a minoribus: uero conuerso modo
nam si est hominis definitio animal gressibile bipes cumq: id minus uideatur esse
definitio hominis quam animal rationale. sitque definitio ea hominis quaeritur.

19
animal gressibile bipes etc definitio hominis animal rationale mortale.
Quaestio de definitione maxima propositio si id quod minus uidetur inesse inest
& id quod magis uidetur inesse. Multae autem diuersitates locorum sunt
ab eo quod esse magis ac minus argumenta ministrantur quos in expositione
topicorum aristotelis diligentius persequutus sumus. Item ex propositioe ut si
quaeratur an sita sint legendi in ciuitatibus magistratus dicamus minime
quia ne in nauibus quidem gubernator sita praeficitur est enim propo-
sicio nam ut sese gubernator habeat ad nauem ita magistratus ad ciuitatem
hic autem locus distat ab eo quod ex similibus ducitur ibi enim una res quae
cui libet alii comparatur. In propositioe uero non est similitudo rerum
sed quaedam habitudinis comparatio. Quaestio de accidenti propositioe
quae in quaque re euenit id eius propositioe euenire necesse est locus a pro-
positioe. Ex oppositis uero multiplex locus est quattuor enim sibi in se
obponuntur modis aut enim ut contraria aduerso sese loco constituta
respiciunt aut priuatio & habitus aut relatio aut ut adfirmatio & negatio.
Quorum discretiones in eo libro quid de decem praedimentis scriptus est com-
memoratae sunt ab his hoc modo argumenta nascuntur a contrariis si
quaeratur an sit uisus proprium laudari dicamus minime quoniam neutri
quidem uituperari. Quaestio de proprio maxima propositio quoniam contrariis
contraria conueniunt locus ab oppositis id est ex contrario rursus sit in ques-
tione positum an sit proprium oculos habentium uidere dicamus minime.
eos namque qui uident alios & iam caecos esse contingit. Nam in quibus est habitus
in eis dem potest esse priuatio & quod est proprium non potest a subiecto discedere
& quoniam uemente caecitate uisus abscedit. non esse proprium oculos habentium
uidere conueniunt. Quaestio de proprio propositio ubi priuatio ad esse
potest habitus proprium non est. locus ab oppositis secundum habitum ac
priuationem. Rursus sit in quaestione positum patris sit procreatorem
esse dicam recte uideri quia filii est proprium procreatum esse ut enim sese
habeat pater ad filium ita procreatus ad procreatorem. Quaestio de proprio
propositio maxima ad se referentium propria & ipsa ad se referuntur locus ab
relatiuis oppositis. Item sit in quaestione obpositum an sit animalis proprium
moueri negem quia nec in animati non quidem est proprium non moueri.
Quaestio de proprio propositio maxima obpositorum obposita esse propria
opostere. locus ab oppositis secundum affirmationem ac negationem moueri
enim & non moueri secundum affirmationem negationemque sibi in se obponuntur.
Extremis sumptione uero hoc modo fit cum ex his terminis in quibus quaestio con-
stituta est ad aliud quiddam notus dubitatio transferunt atque ex eius probatio-
ne eaque in quaestione sunt posita confirmantur cum societas cum quid possit
in uno quoque quaeretur omnem tractatum adici publice tractantur magnitudine

atq; ex eo quod ille efficitur in singulis & iam ualere firmavit qui locus forsitan
 eē uideatur. Sed qm̄ non in hęc in his de quibus proponitur terminis sed extrin-
 se posita res hoc tantum quia notior uidetur adsumitur idcirco extrinsecus sumptione
 locus id conuenientia uocabulo non cupatus est. fit uero haec trāns sumptio & in no-
 mine quotiens ab obscuro uocabulo ad notius argumentatio trāns fertur hoc modo
 ut si quaeratur an philosophus inuideat sitq; ignotum quid philosophi significet
 nomen dicemus ad uocabulum notius trāns ferentes. Non inuidere qui sapiens
 sit notius uero est sapiens uocabulum quam philosophi ac de his quidem locis qui
 extrinsecus adsumuntur idonee dictum est.

**NUNC DE MEDIIS DISPUTABITUR MEDII ENIM LOCI
 SUMUNTUR UEL EX CASU UEL EX CONIUGATIS UEL
 EX DIUISIONE NASCENTES.**

EX CASU EX CONIUGATIS EX DIUISIONE

Casus est alicuius nominis principalis inflexio in aduerbium ut a iustitia
 inflectatur iuste casus igitur ē iustitia id quod dicimus iuste aduerbium.
 Coniugata uero dicantur quae ab eodem diuerso modo ducta fluxerunt ut a
 iustitia iustum haec igitur inter se cum ipsa iustitia coniugata dicuntur. ex quib;
 omnib; in promptu sunt argumenta nam si id quod iustum est bonum est & id
 quod iuste est bene est & qui iustus ē bonus ē & iustitia bona est.
 Haec igitur secundum proprii nominis similitudinem consequuntur.
 Mixta uero loci appellantur qm̄ si de iustitia quaeritur & a casu uel a coniugatis
 argumenta dicuntur neq; ab ipsa proprie atq; coniuncte neq; ab his quae sunt
 extrinsecus posita uidentur trāns hī sed ex ipsorum casibus id est quadam ab his
 leui immutatione deductis. Iure igitur hu loci mediū inter eos qui ab ipsis & eos
 qui sunt extrinsecus conlocantur. Restat ad diuisionem quae trāctatur hoc modo.
 Omnis diuisio uel negatione fit uel partitione ut si quis ita pronuntiet & omnis
 animal aut habet pedes aut non habet partitio uero uelut si qui diuidat omnis
 homo aut sanus aut aeger est. Fit autem uniuersa diuisio uelut generis in spe-
 cies uel totius in partis uel uocis in proprias significationes uel accedentes in
 subiecta uel subiecta in accedentia. Quorum omnium rationem eolibro diligen-
 tius explicauī quem de diuisione composui atq; idcirco ad horum cognitionem
 congrua poantur exempla. Fiunt uero argumentationes per diuisionem
 tum ea segregatione quae per negationem fit tum ea quae per partitionem.
 Sed quibus diuisionibus utantur ut directa ratione contendant aut in ali-
 quid impossibile atq; inconueniens ducunt atq; ita id quod reliquae rant
 rursum adsumunt quae facilius quisq; cognoscat si prioribus analyticis

operam dedit. Horum tamen in praesens talia praestabunt exempla notitiam
 Sit in quaestione propositum an ulla origo sit temporis quod qui negare uol& id
 nimirum ratiocinatione firmabit nullomodo e& ostium idq; discreta ratiocinatione
 monstrabit hoc modo qm mundus a& eternus idem paulis per argumenta graecia
 concedatur mundus uero sine tempore e& non potuit tempus quoq; est a& eternum
 sed quod a& eternum est care& originem. Tempus igitur originem non habet. & si
 per impossibilitatem idem desideretur ostendi. dicitur hoc modo si tempus habet
 originem non fuit semper tempus. fuit igitur quando non fuit tempus. sed fuisse
 significatio est temporis. fuit igitur tempus quando non fuit tempus quod fieri
 non potest. Non igitur est illud principium temporis positum. Namq; ut ab ullo
 principio coeperit inconueniens quiddam atq; impossibile contigit fuisse tempus
 quando non fuerit tempus. Reditur igitur ad alteram partem quod origine
 careat sed haec quae ex negatione diuisio est cum per eam quaelib& argumenta sumun
 tur nequid sit fieri utrumq; sit quod offirmatione & negatione diuiditur itaq;
 sublato uno alterum manet posito q; altero reliquum tollitur uocatur hic adiuuisio
 ne locus medius inter eos qui ab ipsis duci solent atq; eos qui extrinsecus ad sumun
 tur. Cum enim quaeritur an ulla temporis sit origo sumit quidem e& origi
 nem & ex eo per propriam consequentiam. are ipsa quae quaeritur fit impossibilita
 tis & mendati syllogismus quo conclusio reditur ad prius quod uerum e& neces
 se e&. Siquidem quod eo positum est an impossibile aliquid inconueniens q;
 per dicit itaq; qm ex ipsa re de qua quaeritur fieri syllogismus sol& quasi ab ipsis
 locus e& ductus. Qm uero non in eo per manet sed ad positum redit quasi ex
 trinsecus sumitur idcirco igitur hic adiuuisio locus inter utrumq; medius conlo
 citur. At uero hi qui ex partitione sumuntur multiplices fiunt modo aliquotiens
 enim quae diuiduntur simul esse possunt ut si uocem in significationes diuidamus
 omnes simul e& possunt ueluti cum dicimus amplexatur aut actionem significat
 aut passionem utrumq; simul significare potest. Aliquotiens uelut in negatio
 nes modo quae diuiduntur simul e& non possunt ut aut sanus e& aut aeger.
 Fit autem ratiocinatio in priore quidem modo diuisionis tum quia omnibus
 adest quod quaeritur uel non adest tum uero idcirco aliam ad e& uel non ad e&
 quod alius ad sit aut minime. Nec in his explicandis diutius laboramus. si priores
 resolutori uel topici diligentius ingenium lectoris instruxerint. Nam si quaerit
 utrum canis substantia e&. atq; haec diuisio canis uel terrene animalis sit uel ma
 rinae beluae uel caelestis sideris nomen demonstrare. quae per singula & canem
 terrene substantiam & marinam quoq; beluam & sidus substantiae posse
 supponi monstrauit canem e& substantiam. Atq; hic quidem ex ipsis in que
 stione propositis. uidebitur argumenta traxisse. A tantislib; syllogismis. aut
 sanus e&. aut aeger. sed sanus non e&. aeger igitur e&. Uel ita. si aeger est. sanus
 igitur non est. Uel ita. si aeger non e&. sanus igitur e&. Ab his quae sunt qui est

intrinsicus sumptus est syllogismus id est ab oppositis idcirco ergo totus
hic aduisione locus inter utrosque medius esse perhibetur quia sine negatione
sit constitutus aliquo modo quidem ex ipsis sumitur aliquo uero ab exterioribus
uenit. Si uero a partitione argumenta ducuntur. Nunc quidem ab ipsis
nunc ab exterioribus copiam praestant & ex greci quidem themisti diligen-
tissime scriptoris a lucidi & omnia ad facultatem intelligentiae reuo curis
alios locorum uideatur esse partitio. Quaecum ita sint breuiter nihil eorum
diuisio commemoranda est ut nihil praeterea relictum esse monstratur quod
non in ueram probetur esse inclusum. De quo enim in qualibet quaestione
dubitatur id ita firmabitur argumentis uel ex his ipsis sumantur quae
in quaestione sunt constituta uel extrinsecus deducantur uel quasi in confi-
nio horum posita inuegantur ac praeter hanc quidem diuisionem nihil extra
inueniri potest. Sed si ab ipsis sumitur argumentum aut ab ipsorum necesse
est substantia sumatur aut ab his quae ea consequuntur aut ab his quae in sepa-
rabiliter accedunt uel eis adhaerent & ab eorum substantia separantur
seu ungiq; uel non possunt uel non solent. Quae uero ab eorum substantia ducun-
tur ea aut in descriptione aut in definitione sunt & praeter haec a nominis in-
ter praesertione. Quae uero eas uelut substantias continentia consequuntur
aliter sunt ut uel generis uel differentiae uel integre formam uel specierum uel
partium loco circa ea quae in quibusdam adsistant. Item uel causas uel fines
uel effectus uel corruptiones uel usus uel quantitas uel tempus uel subsistentia modis.
Quod uero proprie inseparabile uel adhaerens accedens nuncupatur id in com-
muniter accedentibus numerabitur & praeter haec quid aliud cuiquam in esse
possit non potest inueniri. Quibus ita positus inspicimus nunc eos locos quos
dudum extrinsecus pronuntiabamus adsumi. Ea enim quae extrinsecus ad su-
muntur. Non sunt ita separata atq; disiuncta ut non aliquo modo quasi ere-
gione quadam ea quae quaeruntur aspiciant. Nam & similitudines & obpo-
sita ad ea sine dubio referuntur quibus similia uel opposita sunt licet iure
atq; ordine uideantur extrinsecus conlocata sunt autem haec similitudo obpo-
sita magis a minus rei iudicium. In similitudine enim tum rei similitudo tum
propositionis ratio continetur. Omnia enim similitudinem tenent.
Obposita uero in contrariis in priuationibus in relationibus in negationibus constant.
Comparatio uero maioris a minus quaedam quasi similitudo dissimilitudo est.
rerum enim per se similitudo in quantitate discretio maior facit ac minus.
Quod enim omni qualitate omni que ratione disiunctum est id nullomodo
poterit separari. Ex rei uero iudicio quae sint argumenta quasi testimonium
praebent & sunt in sufficientes loci atq; omnino disiuncti. Nam tempus
quam opinionem iudiciumque sectantes. Tunc sumptionis uero locus nunc
quidem inaequalitate nunc uero in maioris minoris uel conparatione

consistit. Aut enim ad id quod est simile aut ad id quod maius aut minus sit
 argumentorum rationumque: tunc sumptio. Huius uero loci quos mixtos prius
 diximus aut ex casibus: aut ex coniugatis aut ex diuisione nascuntur. In quibus
 omnibus consequentia & repugnantia custoditur. Sed ea quidem quae
 ex definitione uel genere uel differentia uel causis argumenta ducuntur.
 Demonstratiuis igitur maxime syllogismis uires atque ordinem sumministrant.
 Reliqua uero ueri similibus ac dialecticis. At huius loci maxime in eorum
 substantia sunt de quibus: in quaestione dubitatur. Ad praedicatiuos ac
 simplices reliqui uero ad huius potestaticos. & conditionales respiciunt syllo-
 gismos. Expectatis igitur locis & diligenter tam definitione quam ex-
 emplorum & iam luce patefactis dicendum uideatur quomodo huius loci maxi-
 marum sunt differentiae propositionum. idque breui neque enim longa dispu-
 tatione reserget. Omnes enim maxime propositiones uel definitiones in eo
 quod sunt maxime non differunt sed in eo quod haec quidem a definitione illa
 uero a genere uel aliae ueniant ab alius locis. & his iure differre haecque
 earum differentiae esse dicuntur.

**THEMESTII LOCIDIALECTICI EXPLICIT.
 NUNC AD RETHORICOS UENIAMUS MARCI
 TULLII DIUISIO LOCORUM RETHORICORUM.**

Ex ipsis uel a toto uel a partium enumeratione uel enotatione uel
 ab his qui sunt affecta ad ea de quibus: quaeritur uel a coniugatis uel
 a genere uel a forma uel a similitudine uel a differentia uel a contra-
 rio uel a adiunctis uel a ante cedentibus: uel a consequentibus: uel a repugnan-
 tibus: uel a efficientibus uel a effectis uel a comparatione maioris uel
 a comparatione minoris uel a comparatione parium.

DE RETHORICA.

Rethorica oratio habet partes sex prooemium quod exordium est narra-
 tionem partionem confirmationem reprehensionem perorationem.
 Quae partes instrumenta rhetoricae facultatis quoniam rhetorica in omnibus
 suis speciebus inest eisdem ea quae peragunt administrant itaque: & iudiciali
 generi causarum necessarius est ordo prohemii & narrationis atque: ceterorum
 & inde monstratiuo deliberatiuo quae necessariae sunt. Opus autem rhetoricae
 facultatis docere & mouere quod nihilominus hisdem fere sex instrumentis
 id est orationis partibus administratur. Partes sunt facultatis ipse quoque:
 sunt facultates quo circa ipsae quoque: orationis partibus: quasi instrumentis utentur.
 Nam in exordio nisi quinque: sint supra dictae rhetoricae partes ut inueniat
 ut eloquatur disponat meminerit pronuntiet nihil agit orator. eodemque:
 modo & reliquae fere partes instrumenta nisi habeant omnes rhetoricae par-
 tes frustrae sunt. Huius autem facultatis effector orator est cuius est

officium dicere adposite . ad per suasionem finis tum in ipso quidem benedixit
se id est dixisse adposite ad per suasionem in altero uero per suasisse . Neq: enim
si qua impediunt oratorem quominus per suadeat facto officio finis non est con
secutus sed his quidem qui officio sunt contiguus & cognatus consequitur facto
officio . Is uero qui extra est saepe non consequitur . Neq: tamen & horicam suo
fine contemptam honore uacuauit . Haec quidem ita sunt mixta ut & horica
in sit speciebus species uero in sit causis . causarum uero partes factus esse dicuntur .
Quos & iam aliis nominibus tum constitutiones tum quaestiones nominare
licet . qui quidem diuiduntur ita ut rerum quoq: natura diuisa est sed a princi
pio quaestionum differentias ordiamur . Quoniam & horicae quaestiones circum
stantis inuolutae sunt omnes aut inscripta alicuius controuersia uersantur
aut praeter scriptum ex ipsa sumunt contentationis exordium . Et illae
quidem quaestiones quae inscripto sunt quinq: modis fieri possunt .

- A** Uno quidem cum hic scriptoris uerba defendit & ille sententiam atq:
appellatur scriptum & uoluntas .
- B** Alio uero si inter se leges quadam contumacitate dissentiant quarum ex aduersa
parte defendunt faciunt contumacitiam atq: hic uocatur status legis contrariae .
- Γ** Tertium cum scriptum de quo contenditur sententiam claudit ambiguum .
haec suo nomine ambiguitas nuncupatur .
- Δ** Quarto uero cum in eo quod scriptum . e . aliud non scriptum intellegitur
quod quia per ratiocinationem & quadam syllogismi consequentia
uefugatur ratiocinatus uel syllogismus dicitur .
- E** Quinto cum sermo scriptus est . cuius non facile uis aut natura clarescat nisi
definitione delecta sit . hic uocatur finis inscripto quo somnis a se differunt
non est nostri operis uerum & horici demonstrare haec enim speculanda
doctis non rudibus discenda proponimus quamuis de eorum differentia in
topicorum commentis pertransitum differ uerimus . Earum autem constitu
tionum quae praeter scriptum in ipsarum rerum contentatione sunt positae .
Ita differentiae segregantur ut rerum quoq: ipsarum natura diuisa est . In
omni enim & horica quaestione dubitatur an sit quid sit quale sit &
propter haec an iure uel more possit exercere iudicium .
- A** Sed si factum uel res quas intenditur ab aduersario negatur quaestio est
utrum sit eaque coniectu uel is quaestio nominatur .
- B** Quod si factum quidem esse contigerit sed quia nescit id quod factum e . ignoratur
quoniam uis eius definitione monstranda est finita dicitur constitutio .
- Γ** At si & esse confiterit & de rei definitione conueniat . sed quale sit inquiratur
tunc quia cui generi subici debet ambigitur generalis qualitas nuncupatur
in hac uero quaestione & qualitatis & quantitatis & comparationis ratiocinatio
uersatur . Sed quoniam de genere quaestio est secundum generis formam

in plura necesse est hanc constitutionem membris distribui. Omnis enim quaestio
generalis id est cum de genere & qualitate uel quantitate quaeritur facti in duas
tribuitur partes Nam aut in praeterito quaeritur de qualitate propositi
aut in praesenti aut in futuro;

- A** Si in praeterito iudicialis constitutio non cupatur.
- B** Si in praesenti uel futuro temporis teneat quaestionem negotialis dicitur
iudicialis uero cuius inquisitio praeteritum respicit duabus partibus segre
gatur. Aut enim in ipso facto uis definitionis inest & absoluta qualitas non
cupatur aut extrinsecus adsumitur & adsumptua dicitur constitutio.
Sed haec in partes quattuor deriuatur. Aut enim conceditur crimen aut
remouetur aut refertur aut quod est ultimum comparatur.
- A** Conceditur crimen cum nulla inducitur facti defensio sed uenia postulatur
id fieri duobus modis potest si de praeteritis aut purges.
- I** Deprecaris cum nihil excusationis aduleris.
- II** Purgas cum facta culpa his ascribitur quibus obsequi obuiarique non possit
neque tamen personae sint id enim in aliam constitutionem cadit sunt
autem haec in prudentia casus atque necessitas.
- B** Remouetur uero crimen cum ab eo qui incescitur titens fertur in alium sed remo
tio criminis duobus modis fieri potest si aut causa refertur aut factum.
- I** Causa refertur cum aliena potestate aliquid factum esse contenditur.
- II** Factum uero cum alius aut potuisse aut debuisse facere demonstratur atque
haec in his maxime ualent si eius nominis innotendatur actio quod non
fecerimus id quod oportuit fieri.
- Γ** Refertur crimen cum iuste in aliquem facinus commissum esse contenditur
quoniam in quem commissum sit iniuriosus saepe fuerit atque id quod in
tenditur meruerit pati.
- Δ** Comparatio est cum propter meliorem ualio rem ueterem factum quod aduer
sarius arguit commissum esse defenditur atque haec actenus.

NUNC DE INUENTIONE TRACTANDUM EST.

Eius enim prius dialecticos dedimus nunc perhoricos pro minius locos quos
ad tribuitis personae ac negotio uenire necesse est. Persona quae in iudi
cium uocatur cuius dictum factum ue reprehenditur negotium factum
dictum ue personae propter quod in iudicium uocatur. Itaque in his
duobus omnis locorum ratio constituta est. Quae enim habent excu
sationis occasionem eadem omnes ad excusabilem partem uertant
defensionis copiam non subministrant. Ex his dem enim locis ac
cusatio defensio que consistit. Singitur persona uocatur
in iudicium uocatur neque factum dictum ue ullum re
prehen dicitur causa esse non potest ne uero factum.

dictumue aliquod in iudicium profertur potest si persona non existat. Itaq. in his duobus
omnis iudiciorum ratio uersatur in persona scilicet atq. negotio. Sed iudicium est persona est
quod iudicium uocatur. negotium factum dictumue persone propter quod reus statuitur.
Persona igitur & negotium suggerere argumenta non possunt de ipsis quaestio est de quibus
autem dubitatur ad dubitatione fidem facere nequeunt argumentum uero erit ratio reidubiae
faciens fidem. Faciunt autem negotio fidem ea quae sunt personis ac negotiis attributa.
Nec quando persona negotio faciat fidem uelut si creditur contra rem publicam sensisse catalinam
quod persona est uiciorum turpitudine denotata tunc nomine quo persona est & in iudicium uocatur
fidem negotio facit sed in eo quod ex attributis personae quandam suscipit qualitatem sed ut reru
ordoclarus conluciscit de iure stantis arbitror esse dicendum. Circumstantiae sunt
quae conuenientes substantiam quaestionis efficiunt nisi enim sit quis fecerit & quod fecerit
causa que quur fecerit locus tempus quo fecerit modus & iam facultasq. si desint causa non stabit.
Haec igitur circumstantiae in geminacione partitur utcum quae est quis circumstantiam id attri
butis personae ponat. Reliquas uero circumstantias in attributis negotio constituat.
Et primum quidem ex circumstantiis eam quae est quisquam personae attribuat sicut in uide
cum partes nomen ut uertes natura ut barbarus uetus ut amicus nobilium persona ut diues
studium ut geometra casus ut exul affectio ut animus habitus ut sapiens consilium facta
& orationis ea quae extra illud factum dictumque sunt quae tunc in iudicium de uocatur.
Reliquas uero circumstantias quae sunt quid cur quando ubi quomodo quibus auxiliis in
attributis negotio ponit quid dicitur dicens contentia cum ipso negotio quur in causa
constituens eorum causa est unius cuiusq. facta propter quam facta est. Quid uero
fecit in quattuor partes in summum facti ut patens occasio ex hac maximalocus sumitur
amplificationis. ante factum ut conerit sapuit gladium dum fit uolenter percussit
post factum in abdita sepeluit. Quae omnia cum sint facta tamen quo ad gestum
negotium de quo quaeritur pertinent non sunt ea facta quae in attributis personae
numerata sunt illa enim extra negotium quod extra positam personam informantia
fidem negotio praestant de quo uersatur intentio haec uero facta quae contentia
cum ipso negotio ad ipsum negotium de quo quaeritur pertinent. Postremos uero
quattuor circumstantias cicero ponit in gestione negotii quae secunda pars attribu
torum negotiis & ea quidem circumstantiam quae est quando diuidit in tempore
ut modo & fecit & in occasione ut cunctis documentibus. Tam uero circumstantia
quae est ubi locus dicitur ut in cubiculo fecit. quomodo uero ex circumstantiis modum
ut clam fecit. Quibus auxiliis circumstantiam facultatem appellat ut cum multo
exercitu. Quorum quidem locorum & haec circumstantia rerum naturalis discretio clarae
nos tamen beniuolentius faciemus si ueriores ad se differentias ostendamus.
Nunc cum ex circumstantiis aliam tullius proposuerit esse contentiam cum ipso negotio
illum ad numerabit locum quem implauit cum fit ex ipsa prolationis significatione
idem uideatur esse locus hic cum fit & quies in gestione negotii. Sed non ita est quia
dum fit illud de quo tempore admissum est dum facinus perpetratur ut percussit.

23

In gestione uero negotii easunt quae ante factum & dum fit & post factum quod gestum est continent in omnibus enim tempus locus occasio modus facultas inquiruntur.

Rursum dum fit factum est quod administratio est negotium quae uero sunt in gestione negotii non sunt facta sed facto adherent. In illis enim tempus occasionem locum modum facultatem factae consentit sed ut dictum est quae uel libet facto adhaerent atque in nullo modo derelinquant quia quadam ratione subiecta sunt ipsi quod gestum est negotio. Item ea quae sunt in gestione negotii sine his quae continentia cum ipso negotio esse possunt. Potest enim & locus & tempus & occasio & modus & facultas facti cuius libet intellegi & iam si nemo faciat. quod illo loco uel tempore uel occasione uel modo uel facultate fieri possit. Itaque ea quae sunt in gestione negotii sine his quae sunt continentia cum ipso negotio esse possunt.

Factum enim praeter locum tempus occasionem modum facultatem quae esse non poterit atque haec sunt quae in attributis personae ac negotio consistant uelut in dialecticis locis. ea quae in ipsis cohaerent de quibus quaeritur reliqua uero quae uel sunt adiuncta negotio uel gestum negotium consequuntur. Talia sunt quae in dialecticis locis ea quae secundum themata quidem partem rei substantiam consequuntur partem sunt extrinsecus partem uersantur medius. Secundum ciceronem uero inter affecta numerata sunt uel extrinsecus posita. Sunt enim adiuncta negotio ipsae & iam quae fide faciunt quaestioni affecta quodammodo ad id de quo quaeritur respiciunt negotium quod ea igitur hoc modo. Nam utrum stantiae septem quae in attributis personae uel negotio numeratae sunt. Haec cum caeperint comparari & quasi in relatione uenire si quid ad se continens referatur uel ad id quod continet fit aut species aut genus si uel referatur quod ab eo longissime distat & contrarium ac si ad finem sumat extrinsecum referatur tunc uentus est. Eodem modo ad maiora & minora & paria comparantur atque omnino tales locis in his quae sunt ad aliquid considerantur. Nam maius aut minus aut simile aut aequae magnum aut disparatum accedunt circumstantiis quae in attributis negotio atque personae numeratae sunt ut dum ipse circumstantiae aliis comparantur fiat ex his argumentum facti dictae quod in iudicium trahitur. Distat autem a superioribus quod superioris loci uel facta continebant uel factis ita adhaerebant ut superari non possint. Ut locus tempus & cetera quae gestum negotium non relinquunt. Haec uero quae sunt adiuncta negotio non inhaerent ipsi negotio. Sed accedunt circumstantiis & tum demum argumenta praestant cum ad comparationem uenerint. Sumunt uero argumenta non ex contrarietate sed ex contrario & non ex similitudine sed ex simili ut apparet ex relatione sumi argumenta in adiunctis negotio & ea esse adiuncta negotio quae sunt ad ipsum de quo agitur negotium effecta. Consecutione uero quae pars quarta est eorum quae negotiis adtributa sunt neque in rebus neque rerum substantiam relinquunt neque ex comparatione relinquuntur. Sed rem gestam uel antea uel postea consequuntur atque hic locus extrinsecus est. Primum enim in eo quaeritur id quod factum est quoniam appellari conueniat in quo non de re sed de uocabulo laboratur. Quae inde auctores eius facti & comprobatores

atq. aemuli id totum ex iudicio & quodam testimonio extrinsecus posuit ad sub-
sidium confluit argumenti. Deinde & quae eius rei sit ex consuetudine pactio iudicii
scientia artificum. Deinde naturae eius euenire uulgo solet ap. insolenter & raro id
homines ad suam auctoritatem comparare ap. offendere in his consueverint & cetera
quae factum aliquod similiter confestim aut interuallo solent consequi quae necesse est
extrinsecus posita ad opinionem magis tendere quam ad ipsam rerum naturam.
Itaq. in haec quattuor licet negotiis adtributa diuidere ut sint parum continentia
cum ipso negotio quae facta esse superius dictum est parum in gestione quae non esse facta
sed factis adhaerentia dudum monstrauiimus. Parum adiuncta negotio haec
ut dictum est in relatione ponuntur parum gestum negotium consequuntur
horum fides extrinsecus sumitur. Ac de hoc quidem satis dictum.
NUNC ILLUD E EXPLICANDUM QUAE SIT HISSI SIMILITUDO
cum dialecticis quae uero diuersitas. quodcum idonee conuenienterq. monstrauiero.
propositio operis explicatur intentio. Primo adeo ut in dialecticis locis sicut the-
metico placet alii sunt qui in ipsis haerent de quibus quaeritur alii uero adsumuntur
extrinsecus. alii uero mediū inter utrosq. locati sunt. Sic in r. & horicis quoq. locis
alii in persona atq. negotio consistunt de quibus ex diuersa parte certatur. Alii uero
extrinsecus ut in quibus gestum negotium consequuntur alii uero mediū quorum proximi
quidem negotio sunt in quibus qui ex circumstantiis reliqui in gestione negotii considerantur.
Illi uero qui adiunctis negotio conlocantur ipsi quoq. inter medios locos positi sunt
quoniam negotium de quo agitur quadam affectione respiciunt. uel si quis ea quidem quae
personis adtributa sunt. uel quae continentia sunt cum ipso negotio uel in gestione negotii
considerantur. His similia locis dicat qui ab ipsis in dialectica tribuntur de quibus
in quaestione dubitatur consequentia uero negotio ponat extrinsecus adiuncta uero
inter utrumq. constituit. Ciceronis uero diuisioni hoc modo fit similis. Nam
ea quae continentia sunt cum ipso negotio uel ea quae in gestione negotii considerantur in ipsis
haerent de quibus quaeritur. Ea uero quae adiuncta sunt inter affecta ponuntur
sede quae gestum negotium consequuntur extrinsecus conlocata sunt uel si quis ea quidem
quae continentia sunt cum ipso negotio in ipsis haerere arbitretur. Effecta uero esse
ea quae sunt in gestione negotii uel adiuncta negotio. extrinsecus uero ea quae gestum
negotium consequuntur. Nam iam ille pro spicuae uim unitates quod quidem ipsi
paene in utrisq. facultatibus. loci ut genus ut pars ut similitudo. ut contrarium ut maius
ac minus & communitatis. quidem satis dictum. Differentia uero illae sunt quod dia-
lectici & amphibibus ap. r. & horici tantum ad h. prothesis id est ad quaestiones in forma
tas circumstantiis adsumuntur. Nam sicut ipse facultates a se & ipsis uniuersali-
tate & particularitate distinctae sunt. Itaque loci ambitu & contractione differunt.
Nam dialecticorum locorum maior est ambitus & quod circumstantiis sunt. quae singulares
faciunt causas non modo ad thesibus utiles sunt. uerum & iam ad argumenta quae in h. v.
prothesis. positis eosq. locos qui ex circumstantiis constant claudunt atq. ambiunt.

Itaq. fit utsempageat r&hor dialecticis locis dialecticus uero suis possit ee contentus
 R&hor enim quocausis excircumstantiis tractat ex hisdem circumstantiis argumenta
 praesumit quatenus esse abuniuersalibus & simpliciorib. confirmari dialectici
 Dialecticus uero qui prior est posteriore non ergo nisi aliquando incidit quae est opsonae
 utcum sit incidens dialectico ad pbandam suam. thesine causam circumstantiis inclusam
 tumdemum r&horicis utatur locis. Itaq. in dialecticis locis sita contigit agenerie
 argumenta sumuntur idest ab ipsa generis natura. sed in r&horicis ab eo genere
 quod illigenus est de quo agitur per naturam generis sed aye scilicet ipsa quae genus.
 Sed ut progrediat ratio ex eo pendet quod natura generis ante praecognita est
 ut si dubitetur an fuerit aliquis ebrius dicitur. si refellere uelimus non fuisse qm
 nulla in eo luxuries ante cesserit. Idcirco nimirum quia cum luxuries ebrietas
 quoddam genus sit cum luxuries nulla fuerit ebrietas quidem fuit sed hoc pendet
 ex altero. quia enim luxuries non fuit ebrietas ee non potuit. & naturam generis
 demonstratur quod dialectica ratione subministrat unde enim genus abest inde
 & iam species ab ee necesse est quod genus species non relinquit. Et de similib.
 quidem & de contrariis eodem modo in quib. maxima similitudo est inter r&horicos
 & dialecticos locos. Dialectica enim ex ipsis qualitatib. r&horica ex qualitate
 suscipientib. reb. argumenta uestigat ut dialecticus ex genere idest ex ipsa generis
 natura r&hor ex eare quae genus est. Dialecticus ex similitudine r&hor ex simili
 idest ex eare quae similitudinem caepit. Eodem modo illa ex contrarietate hic ex
 contrario. Memoriae quoq. condendum est topica oratorib. dialecticis potius
 & iuris pertinet communiter quidem argumenta praestare sed quando aliquid spe
 cialiter pbant ad r&horicos potius iuris pertinet. Quando uero generalit
 disputant ad dialecticos ad tinere manifestum est mirabile plane genus operis in unum
 potuisse colligi quicquid mobilitas humanae mentis insensib. exquirendis p diuer
 sas causas poterit inuenire conclusit liberum ac uoluntariu intellectu. Nam quocumq.
 se uerterit quas cuq. cogitationes intraberit in aliquideorū quae praedicta sunt necesse est
 humanu cadat ingenium. Illud autem compendens iudicauim' recapitulare breuit quoru
 labore in latinu eloquiū resiste puenierit ut nec auctorib. gloria sua periret & nobis
 plenissime reueritas innotescat. Itaque pertransulit patricius boethius commenta
 quae eius gemina derelinquens. Categorias hisdem transulit patricius boethius cuius
 comta ipse duplici minutissima disputatione tractauit. Apuleius uero madauren
 sis sylogismos categoricos breuit enodauit. Supra memoratus uero patricius de
 sylogismis huiusmodi lucidissime tractauit. Topica aristotelis uno libro
 cicero transulit in latinu cuius commenta supra factus boethius octob.bris exposuit
 Nam eadem topica aristotelis boethius octo libris in latinu uertit eloquiū. Consideran
 du est autē qd iam quia locus se attulit in r&horica parte libauim' quid int sit in arte
 & disciplinam ne sed uersitas nominu p mixta confundat. In arte & disciplinam
 plato & aristoteles hanc differentiam ee uoluer' dicentes arte ee habitudinem

quis transulerit
 Itaque pertransulit

operatrice contingentiū que se & alit̄ habere possunt. Disciplinā uero ē qua edditur
agit quae aliter euenire non possunt. **IN PLĒ DIOGRATIIS. ITĒ DE TOPICIS.**

TOPICASUNT ARGUMENTORŪ SIDIS FONTES SENSU Q̄ ORIGINIS
dictionū itaq. licet definire locū ē argumenti sedem argumentū autem
rationem quaere idubiae faciat fidem. Et sunt argumenta aut in ipso negotio
de quo agitur aut ducuntur ex his reb. quare quodāmodo affectat ad id de quo quaeritur
& ex his reb. aliis tractata noscuntur aut certe adsumuntur extrinsecus.
Ergo haerent loca argumentorū in eo ipso negotio tria. id est a toto a partib. a nota.
A Notō ē argumētū & iam cū definitio adhibetur ad id quod quaeritur sicut ait cicerō
gloria est laus certe factorū magnorumq. in republica meritorum. Ecce quia
gloria totū est per definitionem ostendit quid sit gloria.
B Argumentū a partib. sicut puta si oculus uidet non ideo totū corpus uidet.
F Nota autē sicut dicitur argumentū quod gregorius a diologia dicitur si consul & rei
publicae quid aliud tullius fecit cū affectit supplicio comitatos. Hinc ducunt
argumēta. & ex his reb. quae quodāmodo affectat de quo quaeritur & ex reb. aliis tractata
noscuntur & sunt loca tridecim id est alia coniugata alia a genere alia formae generis
id est species alia a similitudine alia a differentia alia ex contrario alia a conuenientis
alia a antecedentib. alia a consequentib. alia a repugnantib. alia a causis alia
a effectis alia a comparatione minorum maiorum aut parium.

A PRIMO ERGO A CONIUGATIS ARGUMĒTŪ DUCUNTUR:

Conjugata ducuntur cū declinatur a nomine & fit uerbū ut cicerō uerrem dicit
euerisse puertiam uel nom̄ a uerbo cum latrocinari dicitur latro aut nomen
a nomine ut terentius in caepto est a uentium aut amantium.
B A genere argumētū ē quando a generali ad speciem aliquam descendit ut illud
uariū. & mutabile semp̄ femina potuit & dido quod est species uaria & mutabilis ē ut illud
ciceronis quod fecit argumētū descendens a genere ad speciem. Nam cū omnium puertia
rū sociozūq. rationē diligenti habere debeatis. tū p̄cipuae si aliae iudices.
F A specie argumētū ducitur cū generali quaestioni fidem species facit ut illud uergilii
ann̄ sic phrygius paenēdit lacedaemona pastor. qui phrygius pastor species est
& sustulit ille unus fecit & alii hoc troiani generaliter facere possunt.
A A simili argumētū est quando reb. aliquib. similia p̄feruntur. ut uergilius suggere
telamibi nonnullum de cetera frustrator serit in titulo si fecerunt quae in corpore
C A differentia argumētū ducitur quando p̄ differentia aliqua [grauū iuacis campis.
res separantur ut uergilius. non diomedis equos n̄ currū cernis achillis.
S A contrariis argumētū sumitur quando rei discrepantes sibi in se opponunt ut terentius.
nam nullū obiurges qui uitae auxiliū tulit quid facies illi quid dedit dānū aut malum.
Z A coniunctis autē fides p̄ditur argumēti cū quae singula in firmas si coniungantur
uim ueritatis adsumunt ut quid accedit ut tenuis ante fueris quid si ut uarus quid si

ut audax quid si uterque qui occisus est inimicus singulari haec quia non sufficient
idecirco congregata ponuntur ut ex multis iunctis res aliqua confirmetur

Habamcausibus argumentum est quando ex his quae prius gestae sunt comparantur
ut cetero promissione cum non dubitauerit aperire quid cogitauerit uos potestis dubitare
quid fecerit praecessit enim praedictio ubi est argumentum & secutum est factum

Consequentiis argumentum est quando positam rem aliquid inevitabi
liter consequitur ut simuliter peperit cum uirto concubuit

In repugnantibus argumentum est quando illud quod obicitur aliqua con
trarietate destruitur ut cetero dicit is igitur non modo a te periculo liberatus
sed & iam honore amplissimo ditatus arguitur domus tuae te interficere uoluisse

In causis argumentum est quando ex consuetudine communis quae tractatur
fieri potuisse conuincitur. ut interentio ego. non nihil uertus sum dudum
abs te dabe bene faceres quod uulgus ser uorum sol & dolis ut me deluderet

In affectibus dicitur argumentum cum ex his quae factae sunt aliquid probetur ut in uergilio
de generes animos famos arguit nam timor est causa ut dicitur gener sit animus timoris effectus

In comparatione argumentum dicitur quando per comparationem personarum siue cau sarum
sententiae ratio confirmatur & maiori comparatione hoc modo ut in uergilio uir
tes unanimos armare in proelia fratres. ergo quibus in fratribus potest quanto
magis malis. A minorum comparatione sicut publius scipio pontificem maximu
tiberium gracchum mediocriter labe factante statu rei publicae priuatos in se

A pari comparatione cicero in pirone nihil inter esse utrum ipse consul in p
bilibus contionibus perniciosis legibus rem publicam uexet & alios uexare patitur

Extrinsecus uero adsumuntur argumenta haec quas graeci. A TEX HAC
uocant idem inartificiales. quod pro testimoniu ab aliqua externa resumitur ad facien
dam fidem. & prius a persona ut non qualiscumq. sit sed illa quae est testimonii pond
habet ad faciendam fidem sed & morum probitate debet esse laudabilis. A natura
auctoritatis est quae maxima uirtute consistit & a tempore sunt quae afferant auc
toritatem id est ingenium ab eis fortuna ars usus necessitas eursio reru fortunaru

Et ad dictis factisq. maiorum potest fides cum prisorum dicta factaq. memorant
& a tormentis fides praebetur postquam nemo creditur uelle mentari

DE SYLLOGISMIS

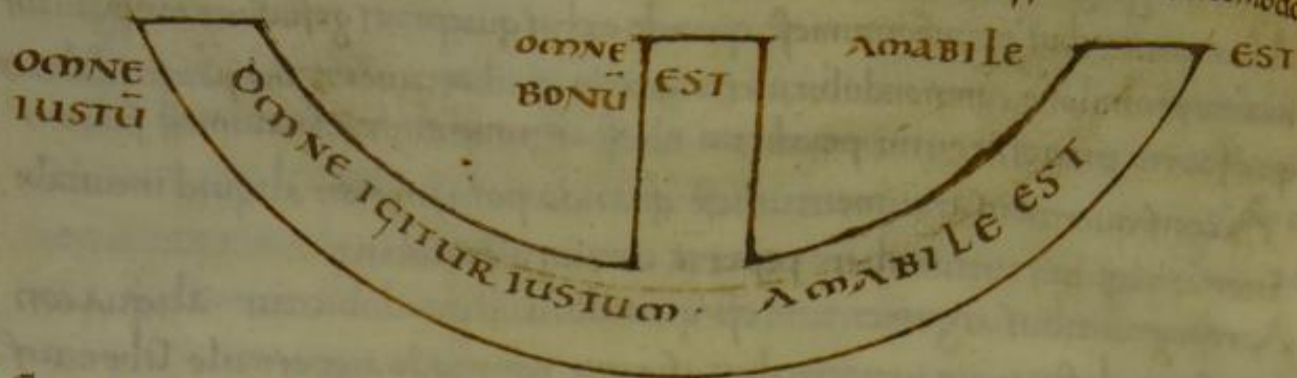
PRIMA FIGURA MODOS HABET QUATTUOR QUI
uniuersaliter uel particulariter affirmatiua uel abnegatiua concludunt

SECUNDA IDEM QUATTUOR MODOS QUI AB NEGATI
ua concludunt siue uniuersaliter siue particulariter

TERTIA FIGURA MODOS HABET SEX QUI AFFIRMATIUE
uel abnegatiue sed particulares faciunt conclusiones

ut dicitur in uerbu & nox nocti
indicat scientiam. It
em a
bessis abis
summuocat
in uoco calarica
rumularum

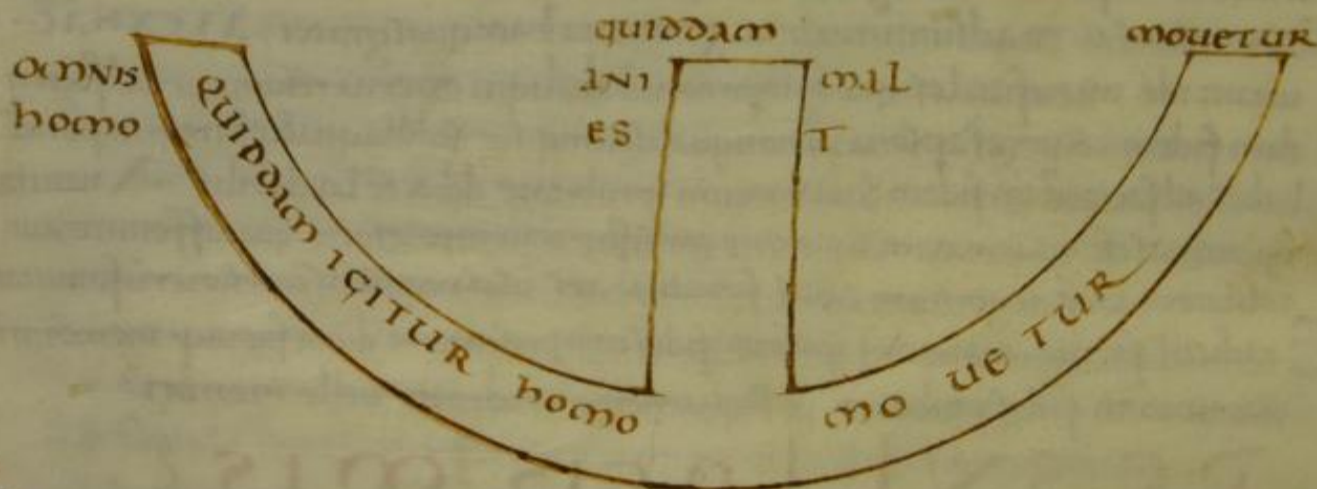
I
A ERGO PRIME FIGURAE MODUS PRIMUS EST QUI CONFICITUR A DUABUS UNIVER-
 salibus affirmatiuis. habens conclusionem uniuersaliter affirmatiua hoc modo.

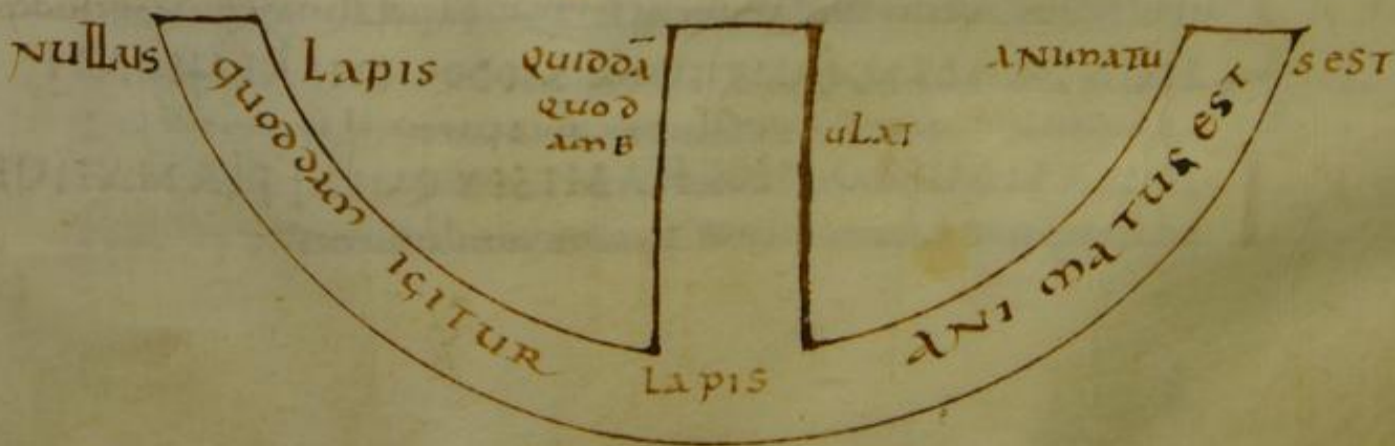
II
B Secundus modus primae figurae conficitur ex uniuersali abnegatiua & uniuersali
 affirmatiua habens conclusionem uniuersaliter abnegatiua hoc modo.

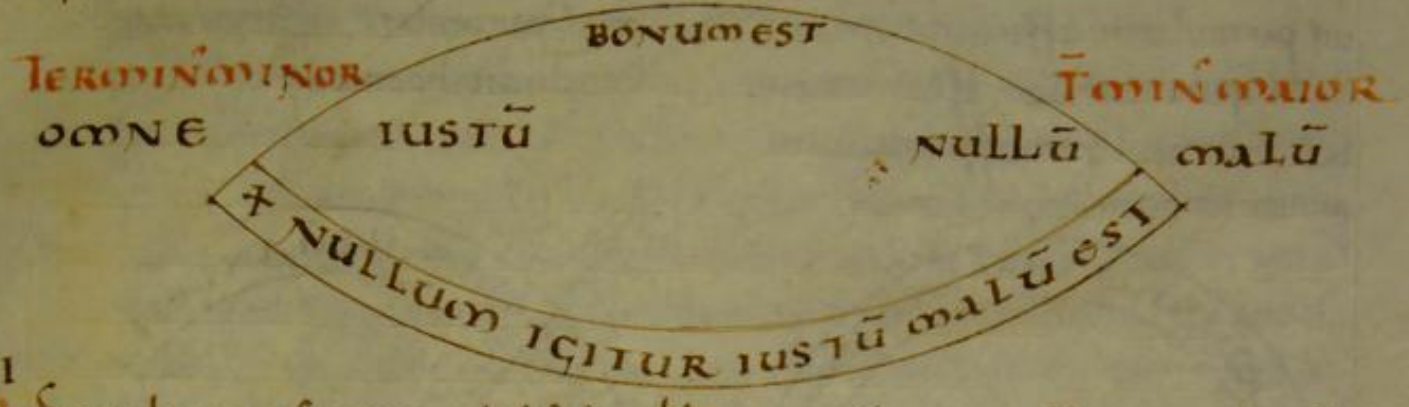
III
G Tertius modus primae figurae est qui conficitur ex uniuersali affirmatiua & particulari
 affirmatiua particularem affirmatiuum concludens hoc modo.

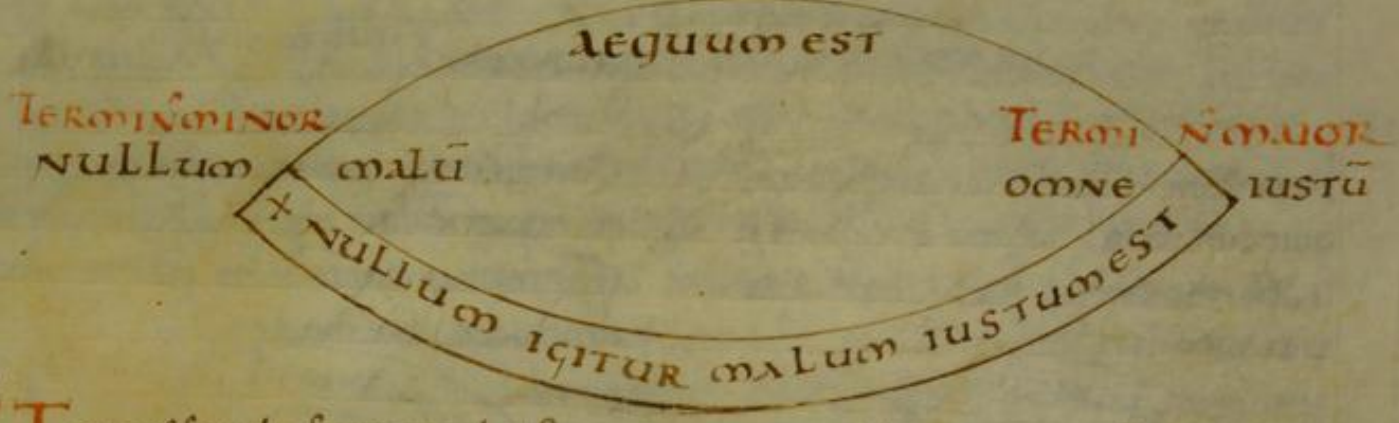
iiii
Δ Quartus modus primae figurae: qui conficitur ex uniuersali abnegatiua & particula-
 ri affirmatiua particularem abnegatiuum concludens hoc modo.

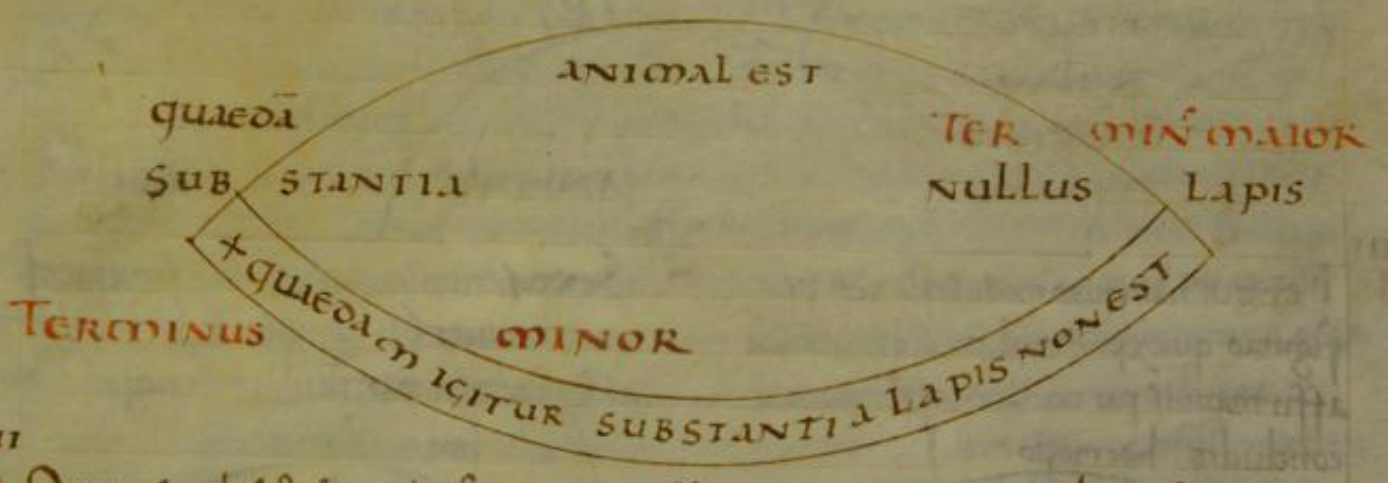
I
A Secunda uero figurae primus modus est qui ex uniuersali abnegatiua & uniuersali affirmatiua concluditur uniuersale abnegatiuum hoc modo.

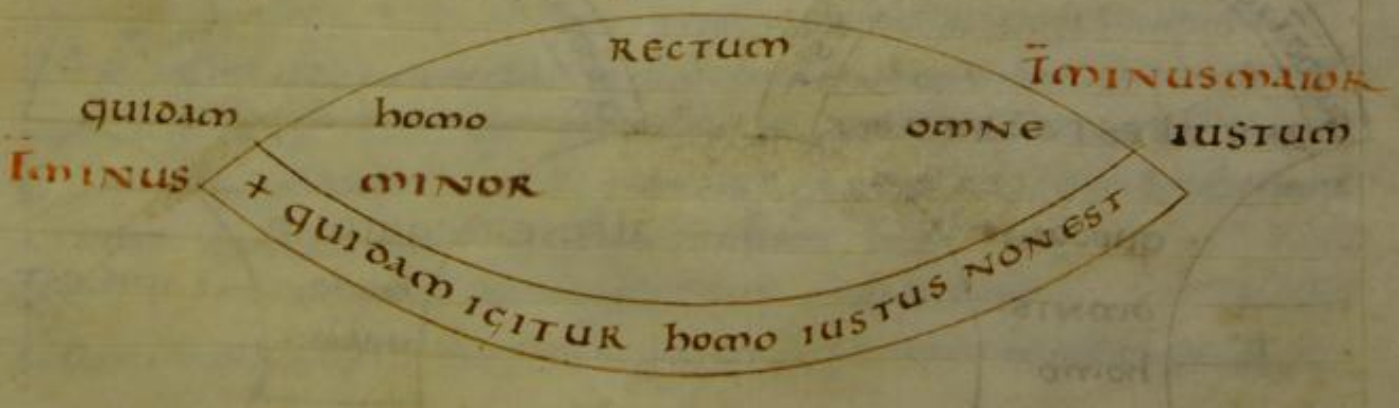
II
B Secunda enim figurae modus est secundum quod ex uniuersali priorae affirmatiua & posteriorae uniuersali negatiua conficitur uniuersalis conclusio hoc modo.

III
T Tertius secundae figurae modus est qui ex priorae uniuersali negatiua & posteriorae particulari affirmatiua negationem colligit particularem hoc modo.

III
Δ Quartus modus est secundae figurae qui ex affirmatiua priorae uniuersali & posteriorae particulari negatiua particularem negationem concludit hoc modo.

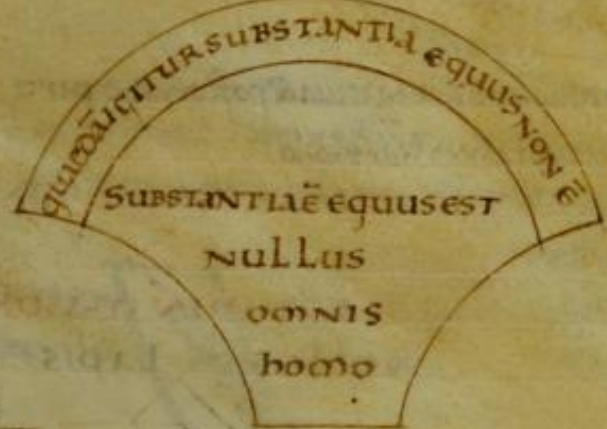
I
A Primus tertiae figurae modus est
 qui ex duabus universaliibus affirmati-
 uis particularem affirmatiuum con-
 cludit quia universalem affirmatiuam
 licet in particularem affirmatiuam
 conuertat hoc modo.

iiii
A Quartus uero modus est tertiae figurae
 qui ex universali & particulari affirma-
 tiuis particularem affirmatiuum
 concludit hoc modo.

ii
B Item secundus modus tertiae figurae:
 qui ex universali negatione & universali
 affirmatione fit particularis nega-
 tiua conclusio.

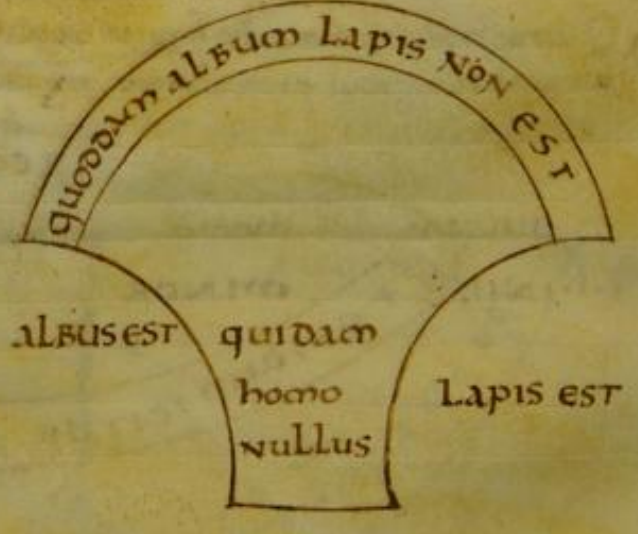
v
E Quintus uero modus figurae tertiae:
 qui ex particulari negatiua & universali
 affirmatiua negationem particularem
 concludit hoc modo.

iii
T Tertius namque modus est tertiae
 figurae qui ex particulari & universali
 affirmatiuis particularem affirmatiuum
 concludit hoc modo.

vi
S Sextus enim modus tertiae figurae est
 qui ex universali negatiua & particulari
 affirmatiua particularem negatiuum
 concludit hoc modo.

DEMONSTRATI SUNT OMNES MODI TRIUM FIGURARUM
CATEGORICI SYLLOGISMI. LICET QUIDAM PRIMAE
FIGURAE QUINTUM MODUM ADDIDERINT

PARALOGISMI UERO PRIMAE FIGURAE ITA FIUNT
EX PRIORI AFFIRMATIVA UNIUERSALI & SECUNDA NEGATIVA UNIUERSALI OMNIS HOMO
ANIMAL EST NULLUM ANIMAL LAPIS NULLUS IGTUR HOMO LAPIS EST & QUI AMUTATO
TERMINO & UNIUERSALE & PARTICULARE CONCLUDIT & AB NEGATIVA & AFFIRMATIVA
AD HOC EST MUTABILIS APPROBATUS. Idem paralogismus qui ex duabus negatiuis
UNIUERSALIB. FIT HOEMODO NULLUS LAPIS ANIMAL EST NULLUM ANIMAL IMMOBILE E
NULLUS IGTUR LAPIS IMMOBILE EST. Idem paralogismus qui ex duabus particularib.
AFFIRMATUIS FIT HOEMODO QUIDAM EQUUS ANIMAL EST. QUODDAM ANIMAL BIPES EST.
QUIDAM IGTUR EQUUS BIPES EST. Rursum ex duabus particularibus negatiuis
HOEMODO QUIDAM HOMO ALBUS NON EST QUODDAM ALBUM NON MOUETUR QUIDAM
IGTUR HOMO NON MOUETUR. Idem si prior affirmatiua particularis & secunda
NEGATIVA PARTICULARIS FUERIT HOEMODO QUIDAM EQUUS ANIMAL EST QUODDAM
ANIMAL QUADRUPES NON EST QUODDAM IGTUR EQUUS QUADRUPES NON EST.
Idem si prior negatiua particularis secunda affirmatiua fuerit particularis
HOEMODO QUIDAM HOMO EQUUS NON EST QUIDAM EQUUS INUISIBILIS EST QUIDAM
IGTUR HOMO INUISIBILIS EST. Idem si maior propositio affirmatiua fuerit uni
uersalis & minor propositio negatiua fuerit particularis paralogismus
ERIT HOEMODO OMNIS HOMO ANIMAL EST QUODDAM ANIMAL RATIONABILE NON EST.
QUIDAM IGTUR HOMO RATIONABILIS NON EST. At uero si maior fuerit propositio
UNIUERSALIS NEGATIUA & minor particularis fuerit negatiua nullus poterit esse
syllogismus hoc modo nullus lapis animal est quoddam animal pinnatum
non: nullus igitur lapis pinnatus est. Rursum si prima fuerit particularis
SECUNDA UERO UNIUERSALIS & UTRAQUE AFFIRMATIUAE PROPOSITIONIS NON ERIT SYLLOGIS
MUS HOEMODO QUIDAM LAPIS CORPUS EST OMNE CORPUS MENSURABILE E QUIDAM IGTUR
LAPIS MENSURABILIS EST. Item si prima fuerit particularis propositio negatiua NON
ERIT SYLLOGISMIUS HOEMODO QUODDAM ANIMAL BIPES NON EST NULLUM BIPES
BIBIBILE EST QUODDAM ANIMAL BIBIBILE NON EST. Idem si prior affirmatiua
PARTICULARIS SECUNDA NEGATIUA UNIUERSALIS PROPOSITIO FUERIT SYLLOGISMIUM FACIT
HOEMODO QUIDAM LAPIS INSENSATUS EST NULLUM INSENSATUM UIUET QUIDAM IGTUR
LAPIS INSENSATUS NON EST. Idem si prior negatiua particularis propositio fuerit
& secunda affirmatiua UNIUERSALIS PARALOGISMIUS ERIT HOEMODO QUODDAM NIGRUM
ANIMATUM NON EST OMNE ANIMATUM MOUITUR QUODDAM IGTUR NIGRUM MOUITUR.
Et definitis propositiibus syllogismus non fit qui a particularibus similes sunt.
Omnes propositiones huiusmodi constant id est

- A** Simples omnis homo iustus est quidam homo iustus est
- B** CONTRARIA ITA nullus homo iustus: quidam homo iustus non est

A CONTRADICTORIÆ · Omnis homo rationalis est nullus homo rationalis est quidam homo rationalis non est

EX UTRISQUE TERMINIS FINITIS
A SIMPL. Omnis homo non rationalis est · **B** CONT. Nullus non homo non rationalis est

A Quidam non homo non rationalis est · **B** Quidam non homo non rationalis non est

ITEM EX IN FINITO SUBIECTO
A Omnis non homo rationalis est · **B** Nullus non homo rationalis est

A Quidam non homo rationalis est · **B** Quidam non homo rationalis non est

ITEM EX IN FINITO PRAEDICATO
A Omnis homo non rationalis est · **B** Nullus homo non rationalis est

A Quidam homo non rationalis est · **B** Quidam homo non rationalis non est

ITEM QUE CONVENIUNT
A Omnis homo rationalis est · **B** Nullus homo rationalis est

A Omnis homo non rationalis est · **B** Nullus homo non rationalis est

A Quidam homo rationalis est · **B** Quidam homo non rationalis est

A Quidam homo non rationalis est · **B** Quidam homo non rationalis non est

ITEM
A Omne non animal non homo est · **B** Nullum non animal non homo est

A Quidam non animal non homo est · **B** Quidam non animal non homo non est

ITEM CONVERSA EX PRAEDICATO IN FINITO
A Omnis non animal homo est · **B** Nullum non animal homo est

A Quidam non animal homo est · **B** Quidam non animal homo non est

EX IN FINITO SUBIECTO
A Omne animal non homo est · **B** Quidam animal non homo non est

ITEM PROPOSITIONES INDEFINITAE
A homo iustus est · **B** homo iustus non est · **C** INDEFINITARUM PROPOSITIONES CUM SUBIECTO IN FINITO

Non homo iustus est non homo iustus non est

EX PRAEDICATO IN FINITO
homo non iustus est homo non iustus non est

EX UTRISQUE TERMINIS IN FINITIS
Non homo non iustus est non homo non iustus non est

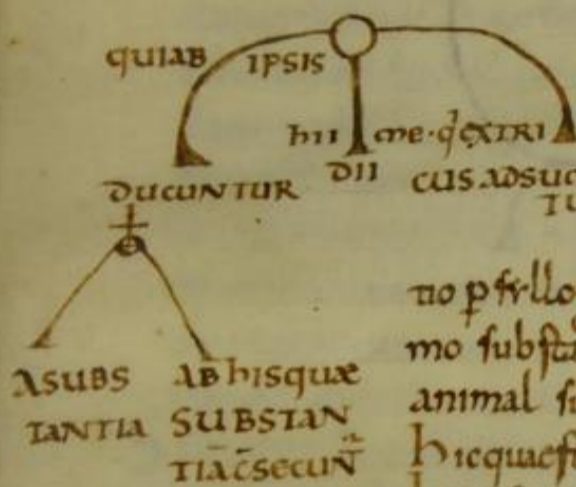
PROPOSITIONIS SINGULARIS VEL INDIVIDUAE
Plato iustus est · plato iustus non est · **EX IN FINITO SUBIECTO**
Non plato iustus est · non plato iustus non est · **EX IN FINITO PRAEDICATO**
Plato non iustus est · plato non iustus non est

EX UTRISQUE TERMINIS IN FINITIS
Non plato non iustus est non plato non iustus non est

EXPLICIT DO GRAMMAS · DE DIALECTICIS LOCIS
ALIIQUA BREVIUS DICENDAS SUNT EX QUIBUS
ARGUMENTIS AD SUMI POSSINT

Locus igitur est argumenti sedes qui partem in maxima propositione partem in maxima propositionis differentia intelligitur Nam cum sint propositiones quae p[ro]sententur & nihil indigeant quod demonstrantur haec maxima & principales uocantur. Aliae enim sunt propositiones quarum fidem supradictae ille maxime suppleant ut omnium propositionum quae in dubitatione sunt illam integram teneant fidem quibus nihil queat notius inueniri. Nam si argumentum est quod reidubiae faciat fidem id quod notius esse oportet quam illud est quod probatur necesse est ut argumentis omnibus illam fidem tribuant quae ita p[ro]sententur ut aliena probatione non eget. Omnes igitur loci id est maximarum differentiarum propositionum ut ab his ducantur necesse est terminis quinquae sunt positi praedicato scilicet & atq[ue] subiecto aut extrinsecus adsumuntur aut eorum mediis atq[ue] in utroq[ue] uersantur.

Eorum uero locorum quibus ab ipsis ducuntur terminis de quibus in quaestione dubitatur duplex modus est. consistunt

Huius uero quia substantiam sunt in sola defensione. Definitio enim substantiam monstrat & substantiae integra demonstratio definitio. Quae definitio p[ro]p[ri]e illogismum poterit approbari hoc modo ut si quaeratur a p[ro]mo substantia sit faciemus ita. Omnis homo animal est omne animal substantia est. Omnis igitur homo substantia est. Hic quaestio de genere est utrum substantia homo sit quaeritur. Locus qui in uersali propositione consistit qui locus nuncupatur

ad definitionem. Ecce enim ab uno termino quinquae locatus est id est a substantia p[ro] definitionem factus est syllogismus qui probatur p[ro] illam maximam propositionem quae approbatur non indiget quia quod inest generi necesse est inest speciei. Cuius syllogismi quia substantia ducitur duplex modus est.

ET DE DEFINITIONE IAM DICTUM EST QUAE EX GENERE & DIFFERENTIA CONSTAT. NUNC DE DESCRIPTIONE DICENDUM EST.

Descriptio uero p[ro]cedens & p[ro]p[ri]a fit cuius tale sit exemplum ut si quaeratur a p[ro] iustitia substantia sit hoc modo si iustitiae uelut generis subponatur dicimus ita substantia est quod omnibus accidentibus possit esse subiectum iustitiae uero nullis accidentibus subiacet iustitia igitur substantia non est. Locus id est maxima p[ro]positio eadem quae superius cuius enim definitio uel descriptio eiquae dicitur species esse non conuenit id est quod esse prohibetur species generis non est.

Descriptio uero iustitiae substantiae non conuenit iustitia igitur substantia non est locus differentia superiora descriptione. Sunt igitur definitiones quae non a rei substantia. Sed a nominis significatione ducuntur ut si sit quaestio utrum politicae studendum sit erit argumentatio talis politicae studium ciuitatis huic studendum nemo dubitat studendum igitur est politicae hic igitur non definitio rei sed nominis in p[ro]tatio argumentum dedit. Et de his quidem argumentis

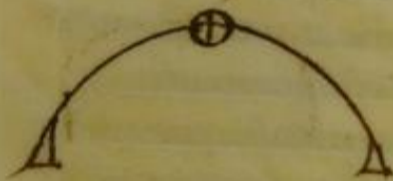
quae substantiarum in quaestione sumuntur evidentibus. exemplis ostensum est. De his modis dicendum est quod terminorum substantiam subsequuntur quarum multiplex divisio est quia plura sunt quae singulis substantiis adhaerent a quibus argumenta duci solent. quoniam terminorum substantiam consequuntur.

HI SUNT

NUNC A PRIORI LOCO

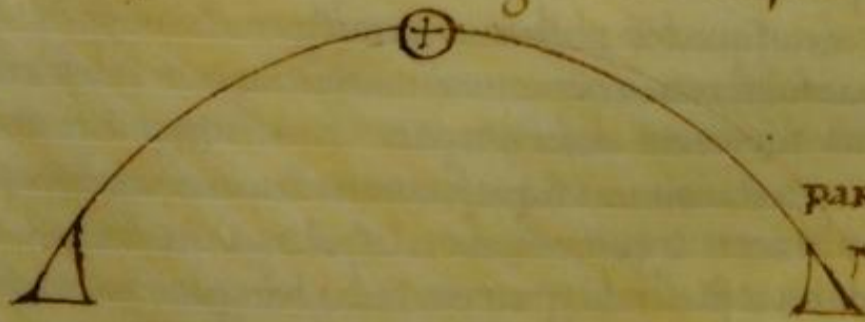
IDEST A TOTO ARCU. IN TIBUS
 QUAE ADUCANT QUI SUNT ET
 HUIUS LOCUS DUOB;
 MODIS FIERI SOLET

AUT UT. AUT UTIOTUM
 GENUS. A PARTIBUS

ABE	AC	AB	AUT UTIOTUM
CIEN	OR	U	COMUNITER
TI	RUP	SI	ACCE
B	TIO	B	DEN
U	NI	U	TI
S	BUS	S	BUS

¶ Si sit quaestio an castitas utilis sit fit genere scilicet in logis ita. Omnis virtus utilis est. castitas autem utilis est. castitas igitur utilis est. Quaestio de accidenti id est an accedit castitati utilitas locus si quoniam maxima propositio consistat quae generi insunt & speciei superior locus a toto id est agere virtute scilicet quae castitatis genus est. Rursum sit quaestio an stelle prudentia moueantur dicimus exempli gratia. si caelum prudentia mouetur stelle autem partes caeli sunt stellae igitur prudentia moueantur. Quaestio de accidenti locus maximus propositio quod toti euenit id congruit & iam pari. Rursum conuerso ordine id est a partibus quae duobus modis argumenta ministrant.

PARTES ANTIUS MODO
 NUNCUPANTUR

A GENERIS PARTIBUS QUAE SUNT SPECIES AB INTECRIS. IDEST TOTIUSQUE

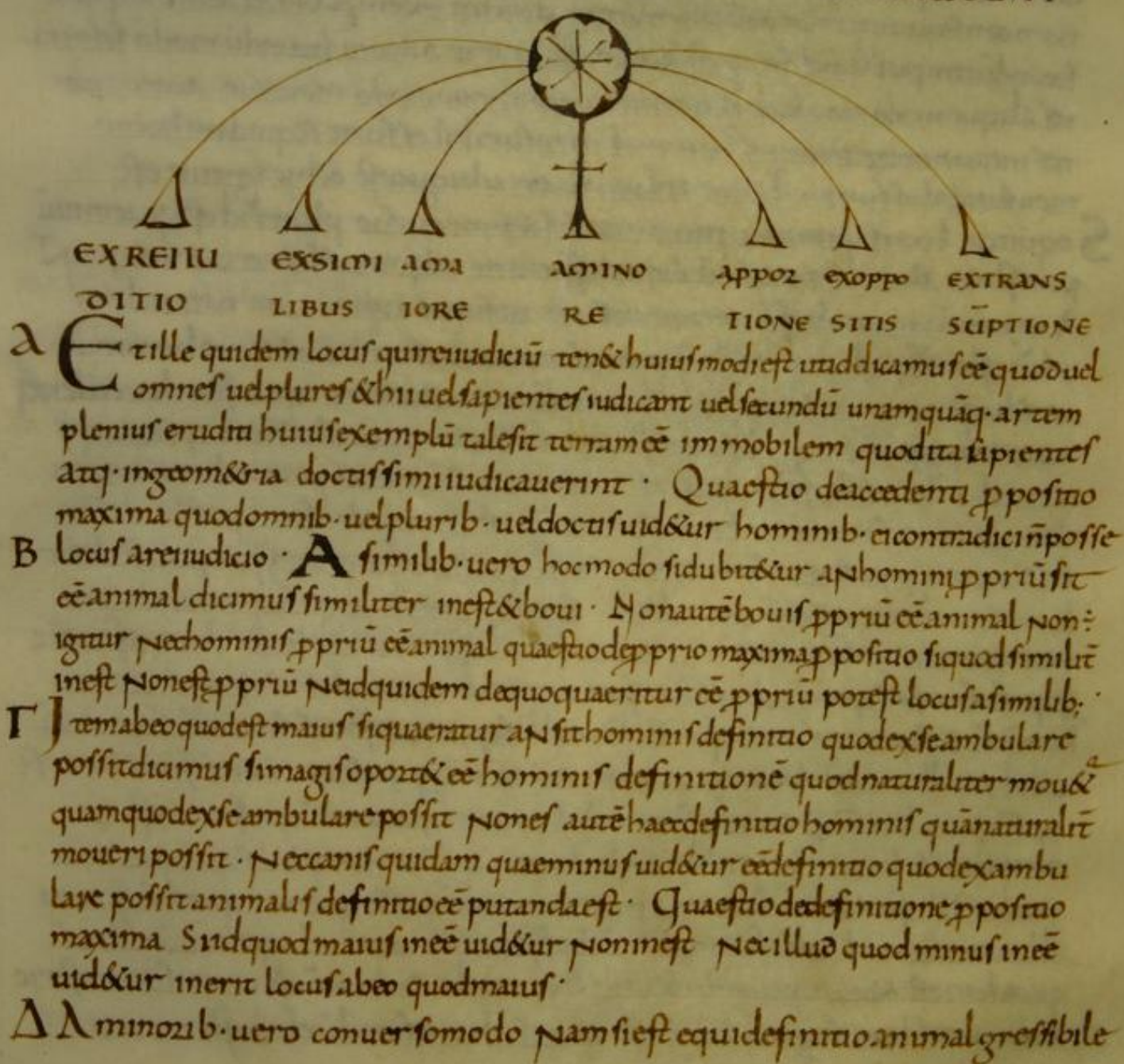
29

De his quidem partibus. quae species sunt hoc modo sit quaestio an luxuria malae uoluntatis sit habitus. Quaestio de definitione id est an habitus malae uoluntatis luxuria sit definitio faciemus ab speciebus. argumentationem. Si ebrietas comitatio impudicitia pecuniae profusio habitus malae uoluntatis sunt haec autem uniluxuriae ut generi subiciantur luxuria igitur malae constitutus mentus est habitus maxima propositio. Quod enim singulis partibus inest idem totus in eum necesse est. Argumentum a partibus. id est a generis partibus. quae species appellantur. **ITEM AB HIS PARTIBUS QUAE IN TOTO AD PARTEM DICUNTUR** esse sit quaestio. An utilis sit domus dicimus sic cubacula si basilicae. Ad conmanendum utiles sunt utilis est igitur domus. Frequenter euenit ut ex una qualibet parte argumentationis firmitas conficitur hoc modo ut si de aliquo dubitetur an sit seruus si eum ex hoste captum esse confiterit seruus ostensus est licet & aliae partes erant ponendae seruitutis tamen ab unaquoque modo parte factum est argumentum. Rursum ab his quae substantiam consequuntur quorum communiter dantur exempla id est a toto ad partem secundum tempus si dies semper est & nunc est a parte ad totum secundum modum si socrates aliquo modo mouetur & omnis homo aliquo modo mouetur. a toto a partes in quantitate si omnes homines mensurabiles sunt & quidam homo mensurabiles sunt. Idem in loco si aer ubique est & hic igitur est.

Sequitur locus qui inueniatur a causis & sunt causae plures id est quae in tantum praestant alicuius motus uel aliquid efficiunt uel formas subiectae suscipiunt. Argumentum igitur ab efficiente causa est ut si quis sapientiam naturalem uelit ostendere dicat consilia hominum naturalia sunt causas uero hominum consilia faciunt consilia igitur hominum naturalia sunt. quaestio de accedentibus maxima propositio quorum efficientes causae naturales sunt ipsae quoque naturalia locus ab efficientibus. Item in dos clamides non habere contentat idcirco eos minime clamidibus. uti qui ab his ex quibus fieri possit desit.

Maxima propositio ubi materia desit quod ex materia effici potest desit. Locus a materia ex efficientibus. Ex efficientibus. ergo atque materia uno nomine a causa ducuntur utrorumque enim effectus causa est. Item a fine sit propositum an sapientia bona sit. fiat argumentatio talis. Si sapientem esse bonum est & sapientia bona est. Est enim sapientiae finis secundum sapientiam eadem quod bonum est debeat peruenire. Maxima propositio. Cuius finis bonus: ipsum quoque bonum est locus a fine. Ab eo uero quae cuiusque forma est ita non potuit se bouem sex pedibus ambulare. quoniam non amplius quam quattuor naturaliter formauit maxima propositio tantum posse quemque quantum forma illi contulerit locus a forma. Ab efficientibus. uero uel a generationibus quod idem est & corruptionibus. & uisibus. hoc modo. Si bonum est ciuitas & constructio ciuitatis bona est igitur bonum est ciuitas. Item si malum est destructio

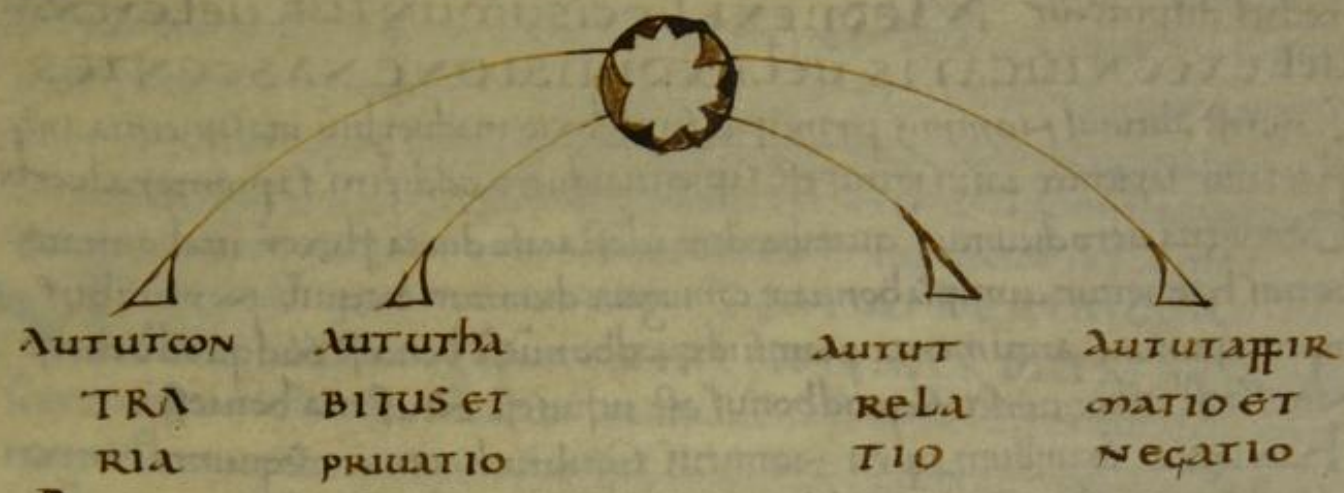
ciuitatis bona est ciuitas & si bona est ciuitas bona est constructio ciuitatis.
 Item & si bona est exercitari bona est exercitū & si bona est exercitū & si bona est
 exercitū bona est exercitari. Est autem primū exemplū a generationibus siue
 a effectibus. secundū a corruptionibus. tertū a abusibus. Omnium autē maxime
 propositiones cuius effectio bona est ipsū quoque bona est & cuius corruptio mala est
 ipsū bona est & cuius usus bonus est ipsū bona est. A communiter autem accidentibus
 argumenta fiunt quod ens ea sumuntur accidentia quaerelinguere substantiam
 uel non possunt uel non solent. ut si quis hoc modo dicat homo iustus nihil iniuste
 agit nam quod iniustum est malum factū sequitur quod quia iusto non conuenit
 ne iniustum quidam agit. Quaestio de accidenti propositio maxima cui non inest
 mali aliquid. Ne illud quidem quod eius consequens in eē potest locus a comunit
 accidentibus. Praedictis igitur locis his qui ab ipsis terminis in propositio
 positus adsumuntur. Nunc de illis dicendum est qui sunt extrinsecus positi
 quiq. argumenta quaestionibus subministrant. **HIUEROSUNT**

quadrupes cumq. id minus uideatur. definitione equi quā animal intentionale mortale quadrupes ininibile. Quæstio de definitione maxima oppositio. siud quod minus uidetur in eē inesse & id quod maius uidetur inesse meriti

E Item ex ppositione si quaeratur an ex arbitrio unius in domo fabricanda ponendi sunt fabri. dicamus minime quia nec in belli certaminibus unius arbitrio doctores sunt eligendi est enim pportio nam ut sese faber habet ad fabricam domū ita doctores ad exercitum conferuendū. Quæstio de accidenti pportione quae in quaquere euenit id in eius pportionali euenire necesse est locus appositione.

S Ex oppositis uero multiplex locus est quattuor sibi bimodis opponuntur modis.

A B HIS HOC MODO ARGUMENTA NASCUNTUR IDEST A CONTRARIIS ita ut si quaeratur an iniustitiae propriū laudari dicam minime quia nec iniustitiae quidem uituperari. Quæstio de proprio maxima propositio quō contrariis contraria conueniunt locus ab oppositis id est a contrario.

B Rursum sit in quaestione positū an propriū sit hominis an non amittere sanitatē dicam minime nam eos qui sani sunt alia & insanos eē contingit nam quod est propriū non potest a subiecto discedere & quō ueniente infirmitate abscedit sanitas non est propriū hominis sano non posse infirmitatē accedere locus ab oppositis secundum habitum ac priuationem.

Γ Item sit in quaestione positū dñi sit propriū imperare dicam recte uideri quia seruus est proprium imperii obediens ut enim se habet dñs ad seruū ita imperium ad obediētem. Quæstio de proprio ppositio maxima ad se referaturū propria & ipsa ad se referuntur locus ad relativiis oppositis.

Δ Item sit in quaestione positū an sit propriū uiuentis moueri negem quia nec n̄ uiuentis quidam est propriū non moueri quæstio de proprio ppositio maxima oppositorū opposita eē propria oportere locus ab oppositis secundum affirmationem ac negationem.

E X transsumptione uero hoc modo fit cum ex his terminis in quibus quæstio constituta est ad aliud quiddam notius dubitatio transfertur atq. ex eius ppositione ea quae in quaestione sunt posita confirmantur.

ut si quaeramus quid in unoquoque possit patientia & omnem tractum ab eadem
 trans feramus atque in eo quod quantum sit in omnibus & iam in singulis ualere
 firmemus & hoc adsumitur quia nota est ideo ex transsumptione locus in
 conuenienti uocabulo nuncupatus est. Quae transsumptio & in nomine fit
 quotiens ab obscuro uocabulo ad notius argumentatio transfertur hoc modo
 ut si quaeratur an theos logos sit dolosus sitque ignotum quid theologi significet
 nomen dicimus ad uocabulum notius transferentis non esse dolosum quid deo
 semper ratiocinatur notius uero est hoc uocabulum deo ratiocinari quam theologi.
 Ad eadem quidem locis qui extrinsecus adsumuntur idonee dictum rectat ut de
 medijs disputetur. **MEDIJ ENI LOCIS UOCANTUR UEL EX CASU**
UEL EX CONIUGATIS UEL EX DIUISIONE NASCENTES

A Casus est alicuius nominis principalis inflexio in aduerbiu ut sapientia in
 flexatur sapienter casus igitur est sapientia ad uero quod dicimus sapienter ad uerbiu.
B Coniugata uero dicuntur quae ab eodem id est a casu ducta fluxerunt ut a bonitate
 bonus haec igitur cum ipsa bonitate coniugata dicuntur ex quibus nominibus
 in promptu sunt argumenta nam si id quod bonum est bene est & id quod bene est
 necessesse est ut bonum sit & quod bonus est iustus est & iustitia bona est.
 Haec igitur secundum proprii nominis similitudinem consequuntur mixti
 uero loci appellantur quos si de bonitate quaeritur a casu uel a coniugatis
 argumenta dicuntur quadam ab ipsis leui immutatione deducta.
 Superest ut locum ad diuisionem quaeramus qui tractatur hoc modo.

I Omnis diuisio uel negatione fit uel partitione ut si quis ita pronuntiat
 omnis substantia aut corpus habet aut non habet.
II Partitione uero uelut si quid diuidat omne animal aut rationale est aut imratio
 nale est. Diuisio autem pluribus modis fit quod in libro de diuisione quod a patricio
 boetio in latino uersus est qui quaerit inueniet ideo ad huius diuisionis cognitionem
 congrua praebantur exempla. Funt quae argumentationes diuisionis autem
 segregatione quae per negationem fit autem quae per partitionem. Sed quibus
 diuisionibus utantur quae ex negatione fiunt aut in aliquid possibile aut in con
 ueniens cadit unam partem eligens & contingit illi ad illam aliam quam relinque
 rat rursus conuertit cuius exemplum ponamus hoc modo. Sit in quaestione
 propositum an anima in tempore sit orta quod quid firmare uoluerit ita faciat
 sellogismum. Quo anima uero aeterna non est anima sine tempore esse non potuit
 quod autem in tempore fit habet originem anima igitur in tempore nata habet origi
 nem. At si impossibilitatem idem desideretur ostenditur hoc modo anima
 in tempore orta non est quia omne quod in tempore fit aeternum non est anima igitur
 aeterna est quod putatur incongruum quia omne quod factum est aliquando caepit
 originem ut ista parte praetermissa ad illam priorem necessesse est conuertit.

Huius uero quae ex partitione deducuntur multiplices fiunt modo. Aliquotiens enim

quae diuiduntur simul eē possunt ut si uocem in significationes diuidamus omnis
simul eē potest uel ut cum dicimus de uoluntate & actionem & passionem significant
utrumq; enim simul eē potest. Aliquotiens uelut in negationis modo quae
diuiduntur simul eē non possunt ut aut loquitur aut non loquitur.

Fit autem ratio et ratio in priorē quidem modo diuisionis aut quia omnib; adest
quod quaeritur aut uel non adest aut idcirco alicui adest uel non adest quod alicui adest
aut minime. Nam si quaeratur utrū homo substantia sit atq; haec diuisio fiat
homo uel terrenus animal est uel marinus uel caelestis sideris nomen.

Demonstrari atq; p singula hominē terrenū eē substantia & marinū quoq; & caelestē
substantiae possit supponi monstrauit hominē eē substantia. Nam in illis argu-
mentis quae p partitionem fiunt id: aut loquitur aut tacet & ita si loquitur non tacet
si non loquitur tacet sed loquitur igitur non tacet sed tacet igitur non loquitur.
Omnes dialectici loci ex quib; argumenta trahuntur ad omnia quae in quae-
tionib; uenire possunt in omnib; causis uel reb; expl & icē noscuntur.

MODO GRATIAS AGIMUS. DE MATHEMATICA.
MATHEMATICA QUAM LATINI DOSSUMUS DICERE DOCTRINALE
scientiae quae abstracta considerat quantitātē abstracta enī quantitas dicitur
quam intellectus materia separantes uel ab aliis ut: par impar uel alia huiusce
modi quae in solazatio cinatione tractamus haec ita diuiduntur.

DIUISIO MATHE

MATICA

ARITHMETICA MUSICA GEOMETRICA ASTRONOMIA.

ARITHMETICA EST DISCIPLINA QUANTITATIS NUMERABILIS SECUNDUM SE.

MUSICA EST DISCIPLINA QUAE DE NUMERIS LOQUITUR QUI AD ALIQUID IN HIS QUI INUENIUNTUR IN SONIS.

GEOMETRICA EST DISCIPLINA MAGNITUDINIS IMMOBILIS & FORMARUM.

ASTRONOMIA DISCIPLINA EST CURSUS CAELESTIUM SIDERUM QUAE FIGURAS CONTEMPLATUR
omnes & habitudines stellarū circa se & circa terrā indagabili ratione percurrit
quae suo loco paulo latius exponem. ut uel memoritarū rerū uirtus compendit possit
ostendi. MODO DE DISCIPLINARUM NOMINE DISSERAMUS.

DISCIPLINAE SUNT QUAE SICUT IAM DICTUM EST NUMQUAM
opinionibus deceptae fallunt & ideo tali nomine nuncupantur quae necessariae
suae regulas seruant. Haec nec intentione crescunt nec subductione minuuntur
nec aliis uarietatib; p mutantur sed in uis propria permanentes regulas suas in conuer-
tibili firmitate custodiunt. Haec dum frequenter meditatione reuoluimus sensū
nrū acuumt limūq; ignorantiae dētergunt & ad illam spectiuam contempla-
tionem sita mentis amentas arrideat dno largiente perducunt.

Sic autem debemus Iosippum hebreorum doctissimum in primo antiquitatum titulo
 non dicebat arithmetica & astronomiam abraham primum aegyptiis tradidisse.
 Unde semina suscipientes ut sunt homines acerrimi ingenio excoluisse sibi reli-
 quas latius disciplinas quas merito seipatos nri legendas studio sissimas psuadeant
 quod ex magna parte per eas ac carnalibus rebus appetitus abstrahitur & faciunt desi-
 derare quae praestant ad no solo possimus cordere respicere. Quo circa tempus
 est ut de eis singillatim ac breuiter differere debeamus. DE ARITHMETICA.

SCRIPTORES SAECULARIUM LITTERARUM INTERDISCIPLINAS

S mathematicas primam omnium arithmeticae uoluerunt propterea quod musica
 & geometrica & astronomia quae sequuntur indigent arithmetica ut uterque suas uale-
 ant explicare. Verbi gratia simplex adduplum quod habet musica indiget arithme-
 tica. Geometria uero quod habet trigonum quadrangulum uel his similia idem indiget
 arithmetica. Astronomia uero quod habet immotum siderem numeros punctorum
 indiget arithmetica. Arithmetica uero ut sit neq. musica neq. geometria neq.
 astronomia egere cognoscitur. Propterea his fontibus mater reperitur quam
 disciplinam pythagoras sic laudasse probatur ut omnia sub numero & mensura
 ad creaturam memorat & dicens alia immotum alia in statuatae formata ut tamen
 nulla earum praeter ista quae dicta sunt substantiam percipissent. Credo tamen
 hoc initium ut multi philosophorum fecerunt ab illa sententia prophetae quae dicit
 omnium dominum mensura numero & pondere disposuisse. Haec itaque consistit ex quan-
 titate discreta quae generi numerorum nulla sibi communi termino soluta.

Quinq. enim ad decem sex ad quattuor non septem ad tres pro nullum commune
 terminum alterutra sibi soluta nec ut non habet. Arithmetica uero dicitur ex quod
 numeris praesertim numerus uero est ex in eam monadibus multitudo composita.
 ut .iii. .v. .x. .xx. & cetera. Intentio quod in arithmetica est docere nos natura
 abstracti numeri & quae accedunt
 ut uerbi gratia paritas imparitas & cetera.

Numerus autem diuiditur. **IN PARIBUS** ET **IN IMPARIBUS**
A Par numerus est qui in duabus partibus aequalibus diuidi potest ut duo quattuor sex
B Octo decem & reliqui. **Impar** numerus est qui in duabus partibus aequalibus
 diuidi nulla tenus potest ut tres quinque
 septem .viii. .xi. & reliqui.

I Pariter par numerus est cuius diuisio in duabus partibus aequalibus fieri potest usque
 ad monada ut uerbi gratia .LXIII. diuiditur .mxxxii. & reliqui usque ad mo-
II nada quod est unum. **Pariter impar** numerus est qui similiter solum modo
 in duabus partibus diuidi potest inaequalibus ut decem in quinque quattuor decem in .vii.
III & his similia. **Impariter par** numerus est qui plures diuisiones secundum qualitatem

parium recipere potest Non tamen usq. ad assem puenit ut uerbiginta uiginti quat
tuor. in bis xii. duodecim in bis. vi. sex uero in bis. iiii. & amplius non pcedit.

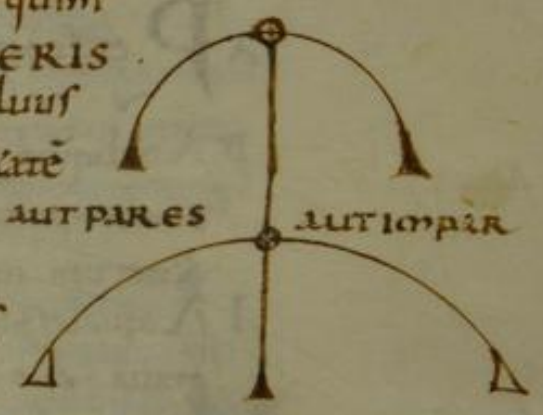

PRIMUM ET SIMPLICIAN SECUNDUM ET COMPOSITUM TERTIUM ET MEDIOCRUM

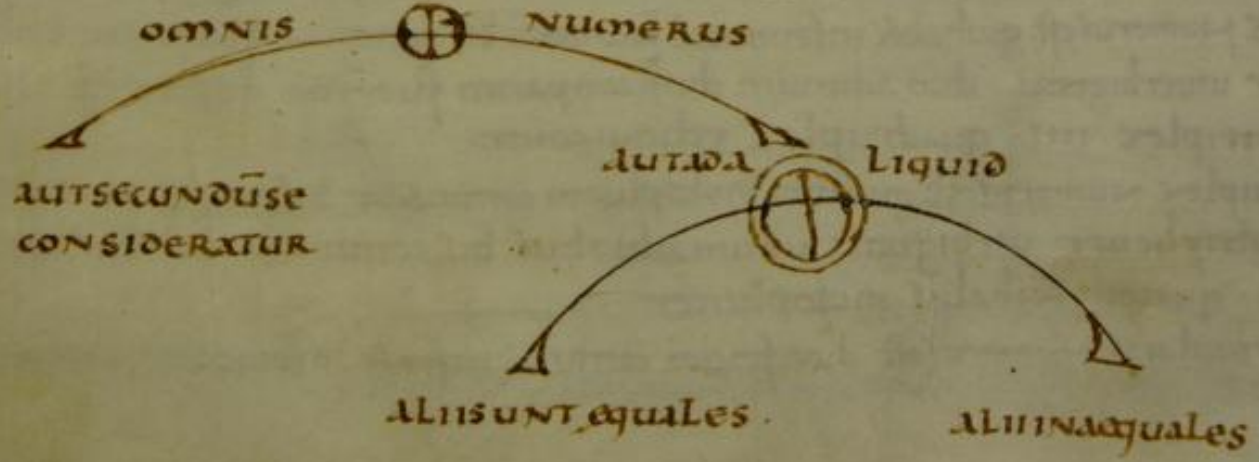
- A** PRIMUS ET SIMPLEX NUMERUS EST QUI MONADICAM MENSURAM solam recipere potest ut uerbiginta. iiii. v. vii. xi. xiii. xvii. & his similia.
- B** SECUNDUS & COMPOSITUS NUMERUS EST QUI NON SOLUM MONADICAM MENSURAM sed & arithmolicam recipere potest ut uerbiginta nouem quindecim uiginti unū & his similia.
- T** MEDIOCRIS NUMERUS EST QUI QUODAM MODO SIMPLEX & INCOMPOSITUS EST uidetur alio uero modo secundus & compositus ut uerbiginta. nouem ad xxv. dum comparatus fuerit primus est & incompositus quia non habent communem numerum nisi solum monadicum ad xxv. uero si comparatus fuerit secundus est & compositus quia inest illi communis numerus praeter monadicum id est ternarius numerus qui nouem mensurat ter terni & quindecim ter quini.

ALTERA DIUISIO DE PARIB; ET IMPARIB; NUMERIS.

- A** SUPFLUUS NUMERUS EST QUI DESCENDIT DE PARIB; ISDUM SIT SUPFLUUS partes quantitatis suae habere uidetur ut duodecim habet medietate sex sexta pars duo quarta. iiii. tertia. iiii. & duodecim a pars. AUT PARES unum qui omnes ad summam fiunt xvi.
- B** INDIGENS NUMERUS EST QUI SUPSE DE PARIB; DESCENDIT IS QUANTITATIS suae summam partium inferiorum habet ut octo cuius medietas. iiii. quarta pars duo octaua pars unum quae simul congregatae. AUT SUPFLUUS. AUT INDIgens. AUT PERFECTUS faciunt septem.
- T** PERFECTUS NUMERUS EST QUI TUMEN SUPSE DE PARIB; DESCENDIT ISDUM PARTES omnes partes suas simul adsumptas aequales habet sex cuius medietas. iiii. tertia pars ii sextapars unum quae adsumptae partes faciunt ipsum numerum senarium.

TERTIA DIUISIO TOTIUS NUMERI.

TERMINUS ET SUMMA UNAHABENT SIGNIFICATIONEM

mul	sup	sup	multipli	multipli	sub	sub	sup	sub	sub	sub	sub	sub	sub	sub	sub	sub	sub	sub	sub	sub
TI	PAR	PAR	ces	sup	ces	sup	multi	parti	sup	par	ti	plia	ti	plia	ti	plia	ti	plia	ti	plia
pli	TICU	TIEN	parti	parti	pli	cula	ti	sup	parti	sup	par	ti	plia	ti	plia	ti	plia	ti	plia	ti
ces	LARES	TES	culares	entes	ces	res	tes	culares	entes	ces	res	tes	culares	entes	ces	res	tes	culares	entes	ces

- A** Per se numerus est qui sine relatione aliqui dicitur. ut III. IIII. V. VI. & reliqui similes.
- B** Ad aliquid numerus est qui relative ad alios comparatur ut uerbiginta. IIII. ad II. dum comparatus fuerit duplex dicitur & VI. ad III. & VIII. ad IIII. & X. ad V. & iterum III. ad I. triplex. VI. ad II. VIII. ad III. & cetera.
- I** Aequales numeri dicuntur qui secundum quantitatem aequales sunt ut uerbiginta. duo. ad II. tres. ad III. decem. ad decem. centum. ad centum. & cetera.
- II** Inaequales numeri sunt qui adinuicem comparati inaequalitatem demonstrant. ut III. ad duo. IIII. ad III. V. ad IIII. X. ad VI. & uniuersaliter maior minori aut minor maiori huiusmodi dum comparatus fuerit inaequalis dicitur.
- M**aior numerus est qui habet in se illum numerum minorem ad quem comparatur & aliquid plus ut uerbiginta quinaris numerus unario numero fortior est / ut / eoq. habet quinaris numerus in se & ternariu numeru & alius partes eius duas & reliqua.
- A** Multiplex numerus est qui habet in se minorem numeru bis aut ter aut quater aut multipliciter ut uerbiginta. duo ad unum dum comparati fuerint duplex est. III. ad I. triplex. IIII. quadruplex reliqui contra.
- S**ed multiplex numerus est qui in se multiplicem continetur bis aut ter aut quater aut multipliciter uerbiginta unum ad duobus bis continetur a tribus ter a IIII. quater & ab aliis multipliciter.
- B** Superparticularis numerus est dum fortior continetur in se inferiorem numeru

circa quem comparatur similiter & unam partem eius ut uerbigratia .iiii. ad .ii. dum comparati fuerint continent in se duo . & alium .i. qui media pars est duorum .iiii. ad .ii. dum comparati fuerint continent in se .iii. & alium .i. qui est terra partiu & cetera tales

Z Sub super particularis Numerus est minor qui continetur in fortiori numero cum alia parte sua . una aut media . aut tertia . aut quarta . aut quinta . ut uerbigratia duo ad .iii. .iiii. ad .v. & cetera

Γ Sup partiens Numerus est qui in se inferiorem numerum totum continet et super hoc alteras partes eius duas aut .iii. aut .iiii. aut quinque . aut alias ut uerbigratia quinque ad .iiii. dum comparati fuerint habet in se quaternarius Numerus ternarius Numerus & super alias duas partes eius septem ad .iiii. dum comparati fuerint habet in se .iiii. & alias .iii. partes

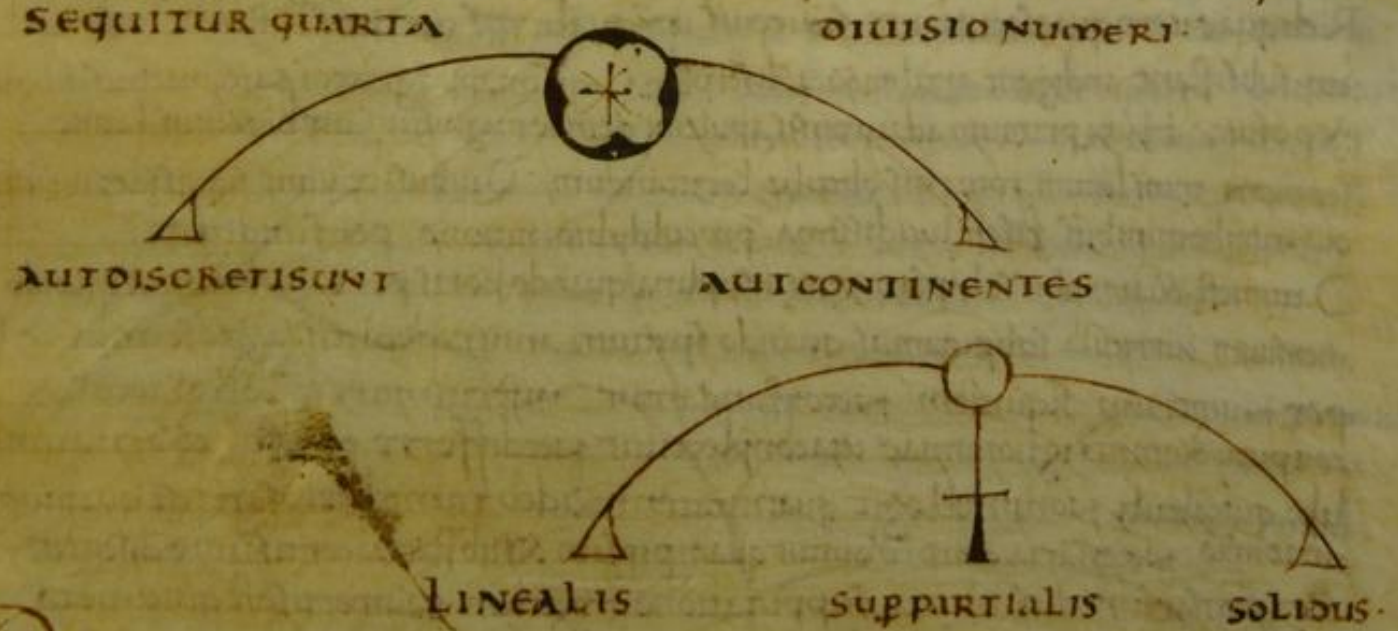
H Sub sup partiens Numerus est qui continetur in numero super partenti cum aliquibus partibus suis duabus aut tribus aut pluribus ut uerbigratia .iiii. continentur a quinque cum aliis duabus partibus suis .iiii. a .vii. cum tribus partibus suis quinque a nouem cum .iiii. partibus suis

Δ Multiplex sup particularis Numerus quidam comparatus ad inferiorem sibi numerum fuerit continetur in se totum inferiorem numerum multipliciter cum aliqua parte eius ut uerbigratia quinque ad duos dum comparati fuerint continent in se bis binum & unam partem eius nouem ad .iiii. similiter & cetera tales

Θ Submultiplex sup particularis Numerus est quidam ad fortiozem sibi numerum comparatus fuerit continetur a fortiore sibi multipliciter cum alia una parte sua ut uerbigratia duo ad .v. dum comparati fuerint continentur ab eo bis cum una parte sua

Ε Multiplex sup particularis Numerus est quidam comparatus ad inferiorem sibi numerum fuerit continetur multipliciter cum aliis partibus eius ut uerbigratia . octo ad .iiii. comparati continentur in se bis ternum cum duabus partibus eius sedecim ad sex comparati continentur in se bis senum & quatuor partes eius

I Submultiplex sup portionalis Numerus est quidam ad fortiozem sibi comparatus fuerit continetur ab eo multipliciter cum aliquibus partibus suis ut uerbigratia .iiii. ad octo continentur bis cum duabus partibus suis .iiii. ad quindeni continentur tero cum tribus partibus suis

I Discretus Numerus est qui ad discretissimum ad bis continetur ut uerbigratia .iiii. .viii. .x. .xii. & cetera
liqui

11. Continenſ numeruſ eſt quia coniunctis monadib; continetur ut uerbigratia ternarius numeruſ ſim magnitudine intellegatur i deſt in linea aut ſpatium aut ſolidum dicitur continenſ ſimiliter quaternarius & quinarium numeri.

A Linealiſ numeruſ eſt qui inchoans a monade linealiter ſcribitur uſq; ad infinitum unde .a. ponitur . p designatione linearum quo haec littera unum ſignificat apud grecos . a . a . a .

B Superficialiſ numeruſ eſt qui non ſolum longitudine ſed & latitudine continetur ut trigonus numeruſ quadratus quinquanguluſ circuluſ & ceteri qui ſemp in ſupficie continentur.

Trigonuſ numeruſ eſt ita .aaa

Quadratuſ eſt ita .aa

Quinquanguluſ eſt ita .aa .aa

Circulariſ numeruſ eſt quidam ſimiliter multiplicatuſ fuerit a ſe inchoans ad ſe conuertitur ut uerbigratia quinquies quini uiginti quinq; eſt ita

Gamma Soliduſ numeruſ eſt qui longitudine & latitudine altitudine continetur ut ſunt pyramiduſ quae in munduſ flammae conſurgunt ita

Cybi ut ſunt teſſerae ita

Sphaerae cybus eſt aequaliſ undiq; rotunditaſ ita .O

Sphericuſ autem numeruſ eſt quia circulo numero multipli a ſe ipſo inchoans ad ſe conuertitur ut uerbigratia quinquies quini xxxv . huius circuli dum in ſe multi

plicatuſ fuerit facit ſpheram i deſt quinquies uiginti quinq; . xxxv .

Hinc igitur reb; ſollicitamente tractatuſ memento quod haec diſciplina ideo ceteriſ anteferatur quo ipſa ſicut ſuperius dictuſ eſt ut ſit nulliuſ alteriuſ indigeſ diſciplinae . Reliquae uero quae ſecuntur ſicut eiuſ iam qualitaſ uirtutiſ oſtendit ut ſint atq; ſubſiſtant indigent arithmetica diſciplina . quam apud grecos Nicomachuſ diligenter expoſuit . Hunc primum ad aurenſiſ apuleiuſ deinde magnificuſ uir boethiuſ latino ſermone tranſlatum romanuſ obtulit lectuſandum . Quibuſ ut aiunt ſiquiſ ſaepiuſ uitaſ quantum hominibuſ faſeſt lucidiſſima proculdubio ratione perfunditur .

Datum eſt & iam nobiſ ſub ipſa uiuere diſciplina quando horaſ per eam diſcimus quando menſuum curricula ſubputamus quando ſpatium anni redeuntis agnoſcimus per numerum ſiquidem ne confundantur inſtruimur . Tollo ſaeculo conputuſ & omnia ignorantiae caeca conplectitur ne differre poteſt ac ceteriſ anima lib; qui calculi non intellegit quantitateſ & ideo tam glorioſa reſ eſt quantum uitae neceſſaria conprobantur quam ipſam & ſubſtantia certifiſſime diſcitur & expenſuſ moduſ libraſ ſupputatione erogatur . Numeruſ eſt qui cuncta diſponit ipſum diſcimus quid primum quid ſecundo facere debeamus .

CIRCULARIS NUMERUS
KYKAO TEPHC
APIO MOVC

BREVIARIUM EX LIBRO ARITHMETICAE
DISCIPLINAE CUM CAPITULIS SUIIS

A PROHEMIUM

B De substantia numeri

F Definitio & divisio numeri parisi & imparisi

Δ Definitio parisi & imparisi per alterutrum

E De principale tate unitatis

S Divisio parisi numeri

Z De numero pariter pariter que proprietas

H De pariter impari

Θ De numero impariter que divisione

I De primo & in composito

IA De secundo & composito

IB De eo qui p se secundus & compositus ad aliu relatus primus & in compositus Invenitur

IT De primi & in compositi & secundi & secundi & quis quem numerus m&latut

IA De inventioneeorū numerorū quia de secundi & in compositi ad alios uero relati primi in compositi

A SAPIENTIA EST IARU RERU QUAE VERAE SUNT COGNITIO ET INTEGRA ^{quae}
comprehensio p quam omniu disciplinaru institutio uesagatur quahis uiandum
sit quia intelligentiae lumine pducuntur mentis oculos melius claritas disciplinae inluminat

Quae igitur prima ex his dicenda est nisi arithmetica quae principiu matrisq. quodammodo
ad ceteras obtinet portionem in geometria hoc ipsum probari potest

Sic enim numerum tollas unde triangulu uel tetragonum uel quaeq. huiusmodi quae
omnes nominationes sunt numerorum geometriam puenitus sustulisti

Et cu aliaquam geometricam formam dixeris est illi simul numerorū nomen implicitu
si autem numeros dixeris nullam formam geometricam nominasti ex quo appare
geometrica species arithmetica autē uicē generis obtinere Musica uero quae prior sit
numerorū uis hinc maxime pbari potest qd ipsa musicamodulatio numerorū nomimb.
adnotatur Sphericam uero atq. astronomia quantoreliquae duae disciplinae hanc tertiam
natura pcedunt In astronomia enim circuli sphaera centru quae omnia geometricae dis
ciplinae sunt & iam ex hoc ostenditur seniore m geometriae uim qd omnis motus p quidē

Multas quippe id uberius pbari potest ut clarius pateat uim arithmeticae disciplinae
antiquissimam cunctis eē hinc igitur sumamus disputationis exordium

BO M N I A Q U A E C U M Q . A P R I M A E U A R E R U M N A T U R A

constructas numeru uidentur ratione formatae q. ipsa dissimilia & potentia componendi

Haec autem sunt quib. numerus constat par atq. impar quae diuina quadam potentia
cu disparia sint contrariaq. ex unatamen gentura pfluunt & in una compositione modu
latione q. iunguntur Primum itaq. quid sit numerus definiendum est

NUMERUS EST UNITATUM COLLECTIO UEL QUANTITATIS

acerbus ex unitatib. p fusus huius igitur prima diuisio est in imparem atq. parem

& par quidem est qui potest inaequalia duodividi unomatio non intercedente
 ut octonarius . in .iiii. & quaternarius aequalibus numeris dividitur
 Potest & in aequalibus rursus dividi . ut in .v. & .iiii. sed in neutra divisione nec
 imparitas paritas nec paritas imparitas . miscetur praeter solum paritatis principem
 binarium numerum qui inaequalem non recipit sectionem propterea quod ex duabus unitatibus
 conficitur & exprimat duorum quodammodo paritatem . Impar vero quem nullus inaequalia
 dividit quod in medio praedictus unus intercidat ut septenarius si dividatur internario
 & quaternario altera portio par altera impar est & hoc idem in cunctis imparibus
 numeris inveniatur .

Δ QUOD SI HOC ETIAM PER ALTERUTRAM SPECIEM DEFINIEN
 das dicatur impar numerus est qui unitate differat a pari vel cremento vel diminutione
 Par item numerus est qui unitate differat ab impari vel cremento vel diminutione fieri
 pari unum deperdit vel unum adieceris impar efficitur & impari id feceris par continuo percreta .

Ε OMNIS QUOQUE NUMERUS CIRCA SE POSITORUM . I . II . III . IIII . V . VI . VII . VIII .

& naturali sibi in dispositione iuncto unum medius est
 & hoc generaliter omnibus erit usque dum occurrerit sumi
 tas terminum fecerit ut si ponatur quinquarius numerus
 aliter in se circumspectus sunt superius .iiii. inferius sex
 huiusmodi iuncti sunt faciunt .x. quorum quinquarius numerus
 medius est . Quia autem circumspectus id est circas sex & .iiii. tres scilicet & septem constitutus
 iuncti sunt eorum quinquarius numerus medius est . Hoc idem in omnibus nume
 rus evenit usque dum ad unitatis terminum perveniri queat . sola autem unitas circas duos
 terminos non habet atque idcirco quiescit pro se solus est medius . Nam iuxta
 unum solus est binarius naturaliter constitutus cuius unitas media pars est .

Quantre constat primam esse unitatem cunctorum qui sunt in naturali dispositione
 numerorum & eam esse totum quamvis plures generis & ricem pluralitatis agnoscat .

Σ PARS AUTEM NUMERI . SPECIES SUNT EST ENIM .
 unaquae dicitur pariter par . alia vero pariter impar . tertia autem impariter
 par . & contraria quidem locum obtinentia summatum videntur esse pariter par
 & pariter impar medius autem quaedam quae utrorumque participat est
 numerus qui vocatur impariter par .

Ζ PARITER PAR NUMERUS EST QUI POTEST IN DUO PARTIBUS DIVIDI
 eiusque pars in alia duo paria partes quae par finalia duo paria . ut hoc totiens fiat
 usque dum divisio partio ad indivisibilem perveniat unitatem . Sexagenarius quatuor
 enim numerus habet medietatem tricenario secundo hic autem medietatem sede
 cenario hic vero octonario hinc quoque quaternarius inaequali partitur quibus
 narius duplex est sed binarius unitatis medietate dividitur quae unitas natu
 raliter singularis non recipit sectionem . Huius autem generatio talis est .

Α b uno enim quoscumque in duplici proportione notaveris semper pariter par est

procreantur praeter hanc autem generationem ut nascantur aliter impossibile est
 Huius autem ordinalis est ordo sintq. cuncti duplices dispositi ab uno .1. .11. .111. .viii.
 .xxi. .xxxii. .Lxiii. .cxxxviii. atq. hinc si fiat infinita progressio tales
 cunctos repperies & omnes sunt pariter pares. Illud autem non minima
 consideratione dignum est quod omnis pars ab una parte quae intra ipsu numeru
 designatur tantumq. summa claudit quota pars est alterius numeri paris paris
 illius quaecum continet quantitas. Et primum si si pares fuerint dispositio
 nes utrae partes sibi respondeant. Postuero quae sup ipsas sunt si sibi inuice
 conuertantur atq. hoc idem fiat donec uterq. terminus ex terminatis incurrat

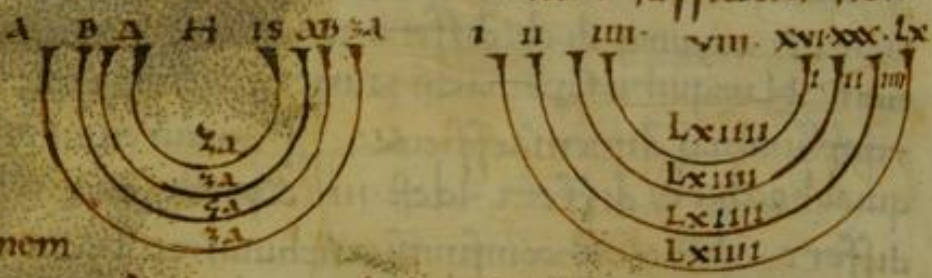
Ponitur enim pariter paris ordo ab uno usq. ad cxxxviii. hoc modo .1. .11.
 .111. .viii. .xvi. .xxii. .Lxiii. .cxxxviii. & est summa

maxima in hoc igitur quo pares dispositiones sunt unice
 medietas non potest inueniri. Sunt igitur duae .viii.
 & .xxvi. quae considerandae sunt quomodo sibi ipsae respon
 dent. Totus enim summe id est .cxxxviii. octaua pars
 est .xvi. sextadecima .viii. Rursus sup has partes
 quae sunt sibi ipsae inuicem respondebunt id est .xxxii. & .111.

nam .xxxii. quarta pars est totius summae .111. uero tricesima secunda
 rursus sup has partes .Lxiii. secunda pars est .11. uero sexagesima
 quarta donec extremitates limitem faciant. quae dubiu non est eadem
 responsione gaudere. est enim omnis summa .cxxxviii. unus uero cente
 simus uicesimus octauus. Si autem impares terminos ponamus id est sumas
 idem enim terminos quos sumas nomine secundum imparis naturam potest
 una medietas inueniri atq. ipsa una sibi addenominationem sufficiens. si enim
 ponatur hic ordo

¶ haec sola medietas
 id est .viii. quae summae
 totius pars est octaua &
 sibi ipsi addenominationem
 quantitatemq. conuertatur.

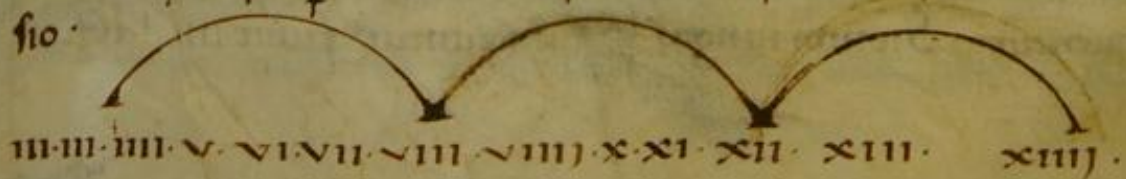
¶ haec sola medietas
 id est .viii. quae summae
 totius pars est octaua &
 sibi ipsi addenominationem
 quantitatemq. conuertatur. Eodemq. modo sicut superius circa ipsu qui sunt
 terminadonant sibi mutua nomina secundu proprias quantitates uocabulu
 q. pmutant. Nam .1111. sextadecima pars est totius summae sedecim uero quarta.
 Et rursu sup hos terminos .xxxii. secunda pars est totius summae duo uero
 tricesima & secunda & semel tota .Lxiii. sunt sexagesima quarta uero
 unitas inuenitur. Hoc igitur dictu est quia omnes eius partes & nomine
 & quantitate pariter paris inueniri necesse est. Hoc quoq. multa consi
 deratione multaq. constantia diuinitate pfectu. ut ordinatum disposito
 minores summae in hoc numero ut sup se ipsas coaceruatae sequenti minus uno
 semp aequentur. Si enim iungas his qui sequuntur fiunt .iii. id est

qui unominus quaternario cadent & si superioribus addas .iiii. sunt septem. quia b
 octo sequente sola unitate uincuntur. sed si eosdem octo supradictis adiunxeris quin
 decim fient. Qui par sexti decimi numeri existeret quantitas nisi minor unitas
 impediret. Hoc autem prima numeri progenies seruet atq. custodit. Namq. unitas
 quae primae duabus sequentibus sola est unitate contractior. Unde nihil mirum est
 totum summae clementium. proprio consentane principio. Haec autem nobis
 considerationis maxime proderit in his numeris cognoscendis quos sup. fluos
 uel in minutos perfectosque monstrabimus.

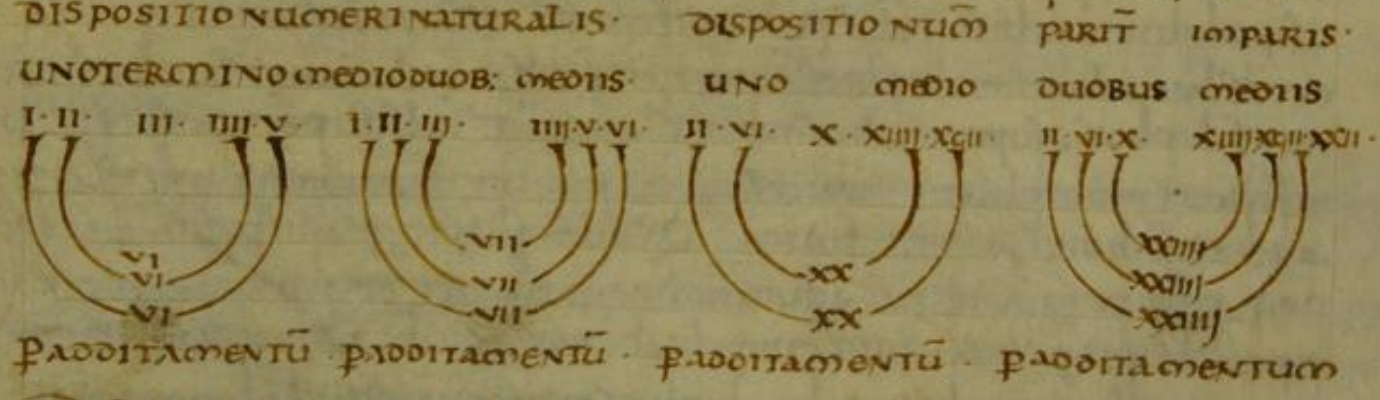
H DE PARITER IMPARI

PARITER IMPAR NUMERUS EST. QUI IPSI QUIDEM
 paritatis est naturam substantiamq. sortitus sed in contrariam diuisionem
 numeri. Naturae pariter paris opponitur. Nam quo par est in partes
 aequas recipit sectionem. Partes uero eius mox indiuisibiles p. manebunt
 ut sexdecim .xiiii. .xviii. & his similes mox enim hos numeros in gemina
 fueris diuisione partitus incurris inimicam quem secare non possis.

Accedit autem his quod omnes partes contrariae denominatas habent quam sup.
 quantitates ipsarum partium quae denominantur. ut in .xviii. secunda eius pars
 id est media quod paritatis nomen est id est bis nouem quae impar est quantitas
 tertia uero pars quod sunt .vi. quae impar est denominatio. tertiaq. seni .xviii.
 cui par pluraliter est. Rursum si conueras .vi. pars quae fit denominatio .iiii.
 sunt sed ternarius impar est. & .iiii. pars quod impar est uocabulum duo
 denominatio qui par numerus est. & hoc in aliis quibus sunt pariter impares
 inuenitur. Neq. umquam fieri potest. Vt cuiuslibet partis eiusdem sit
 generis nomen & numerus. Fithorum per creatio numerorum si ab uno dispo
 nantur quicumq. duobus differunt id est omnibus imparibus naturali ordine consti
 tutis. Nam quibus sup. binarium numerum multiplicatur omnes pariter impares
 rite pluralitas dimensa efficiet. Ponatur enim prima unitas .i. & post hunc
 quia hoc duobus differt. id est .iii. & post hunc qui rursus a superioribus
 differt. id est .v. & hoc infinitum ut sit huiusmodi dispositio .iiii. .v. .vi. .viii. .xi.
 .xiii. .xv. hos sup. binarium numerum multiplices id est bis .i. fiunt .ii. Quid uidet
 quidem sed eius partes indiuisibiles repperiuntur p. insecabilem unitatis
 naturam. bis .iii. bis .v. bis .vii. bis .viii. & deinceps ex quibus nascuntur .iiii. .ii.
 .v. .x. .xiiii. .xviii. .xxii. .xxvi. .xxx. quos si diuidas unam recipiunt sectionem
 cetera repudiantes. His autem numeris a se inuicem. Quater narius sola distantia
 namq. inter .ii. & .vi. numeros .iiii. sunt rursus inter .vi. & .x. & deinceps .iiii.
 namq. omnes quaternariae se numero sitate transcendunt. Quod idcirco contingit
 quo primi qui possit sunt id est eorum fundamenta binario se numero praee
 debant. quos quo p. binarium multiplicabim. in quaternarium numerum creauit ipsa p. gres
 sio.

Igitur indispositione numeri naturalis pariter impares quinto loco a se distant
 solis .iiii. sepiaccedunt .iiii. Immediū transeuntē p binarium numerū multiplicatis
 imparib; percat. Contrariae uero eē dicuntur haec species numerorū idest pariter
 par & pariter impar quod in numero pariter impari solam diuisione recipit maior
 extremitas in illo uero solus minor terminus sectione solutus est & quod in forma
 pariter paris numeri ab extremitatib; incipienti & usq; ad media p grediēti.
 Quod continētur sub intra se positis sūmulus atq; hoc idem usq; dum ad duas mediā
 tes fuerit uentum indispositionib; scilicet paribus. Si autē fuerint impares
 dispositiones quod ab una mediāte conficitur hoc idem sub altera in seuis positis
 partib; percat usq; dū ad extremitates fiat p gressio. In ea quip pedit dispositio
 ne quae est .ii. .iiii. .viii. .xvi. Idem reddunt .ii. .p .xvi. multiplicati quod .iiii.
 p octonariū ducti . utroq; enim modo .xxxii. fiunt. Quod si impar sit ordo . idest
 .ii. .iiii. .viii. Idem faciunt extima quod mediātes . bis enim .viii. fiunt .xvi.
 Quinumerus a quaternario in seducto p ficitur. In numero uero pariter
 impari si fuerit unus in medio terminus ut cū se positōrū terminorū si in unū
 redigantur mediātes est & idem eorū quoq; qui sup hos sunt terminorum
 mediātes est usq; ad octosomniū terminorū ut in eo ordine qui ē pariter
 impariū numerorū .ii. .vi. .x. iunctus binarius cū denario duodenarium
 explōt cuius senarius mediātes inuenitur. Si uero fuerint duae mediātes
 iunctae ipsae utraeq; aequales sunt sup se terminis constitutis ut est in hoc
 ordine .ii. .vi. .x. .xiiii. Iuncti enim binarius & quater denarius in sede
 cenarium crescent. Quos senarius cū denario copulatus efficiat atq; hos
 In numerosiorib; terminis. initio sumpto & mediis sequentibusq; dū ad extrema ueniat

DE IMPARITER PARI

Impariter par. numerus est qui ex utrisq; confectus & mediātes loco gemina
 ex ueritate concluditur ut in quo ab utroq; discrepat eadem alter utriū cognatione
 iungatur. Hic autem talis est quid uidetur inaequas partes cuiusq; pars uel & uia
 partes partū inaequalitatib; diuiduntur sed non usq; ad unitatem p gredit
 aequabilis illa diuisio ut sunt .xxiiii. & .xxvii. huius enim possunt in me
 diātes diuidi & conuersū partes in alias mediātes sine aliqua dubitatione
 soluantur. Sunt & iam quidam alii numeri quorū partes alias recipias
 sectiones. Sed ipsa diuisio ad unitatē usq; n̄ p uenit. Igitur in eo quod plus quā

una suscipit sectione habet similitudine paritatis. & paritatis impari segregatur in eo uero ad usq. sectio illa inducitur paritatis impari presertim sed a paritatis paritatis iungitur opus & uita quae illa quoque recipiunt quod quaedam parte seius respondent. De nominanturque secundum genus suum ad propria quantitatem ad similitudinem scilicet paritatis paritatis numeri. Aliae uero partes contraria denominatione sumuntur propter quantitatis ad paritatis impari scilicet forma. In xxxiii. enim numero xii. parte quantitatis paritatis a pari numero denominata. Nam quarta. vi. secunda. xii. sexta uero. liii. duodecima. ii. Quae uocabula partium quantitatis paritate se discrepant. Contrariae uero de nominantur. ut tertia pars. viii. octaua uero. iii. uicima quarta aut. i. quae denominationes cum pares inueniuntur in pares quantitatis & cum sint pares sumuntur impares denominationes. Nascuntur autem tales numeri ita ut substantia sua in ipsa & in propria generatione designent ex paritatis paritatis & paritatis imparitatis eos necesse est percreari. Paritatis enim impares cuncta dudum ordinata postea in paritatis nascuntur. Paritatis uero pares ex duplici progressionem disponuntur.

DEPOSITIO NUMERI PARITATIS PARIS
UNO MEDIO. DUOBUS MEDIIS

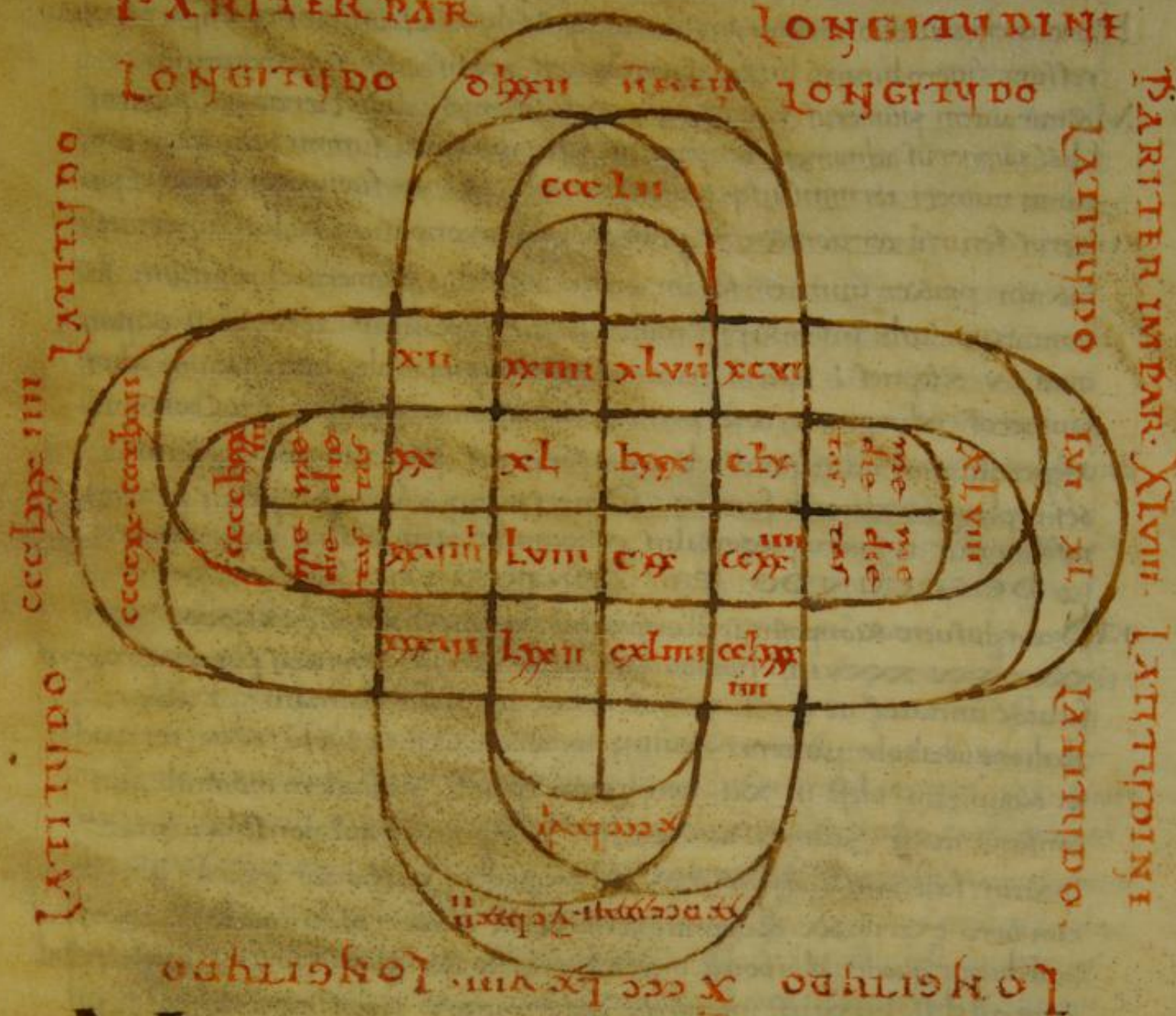
iii. v. vii. viii. xi. xii. xiii. xv. xvii. xiiii. xviii. xvi. xxii. Lxiiii. cxxviii. ccxvi. dxii. huiusmodi ita positos si primus primus multiplicatione concreseat. si quater nam ternarius uel siudem primus secundi idem octo-

nam ternarius uel siudem primus & tertii idem ternarius sedecenarius & idem usq. ad ultimū uel si secundus primus aut secundi uel secundus tertii atq. ita omnes hoc ordine simultiplices impariter pares percreabuntur. si omnes inferiores duplices a superioribus multiplicentur uel si superiores eosdem inferiores multiplicent. cunctos quinque fuerint impariter pares inueniet atq. haec est huius numeri forma. Quod eum fuerit ipsa dispositio descriptioque perfecta numerorum ad latitudinem pariter imparium numerorum propria ipsa producat. sunt enim duobus mediis: aequales duae extremitates tunc a medietate duae duplices extremitates. In longitudine uero imparitatis paritatis numeri. rem propria & ita designent. Quod eum sub duobus mediis continetur aequale est ei quod sub extremis conficitur uel quod ab uno medietate nascitur aequale est illi quod sub utrisque extremitatibus continetur. Descriptio autem huius formae talis est quanta scilicet in ordine paritatis paritatis numerorum ternarius numerus multiplicat ut quicumque ex operatis primos uel si dispositi. & ut si quos eodem multiplicanti quinarionatis secundo locos constituit. Verum quos septenarius ceteros multiplicans percreant eosdem tunc conscribimus loco atq. idem in reliqua

Γ	ε	ζ	θ
III	V	VII	VIII
Λ	Η	ΙΣ	ΑΒ
III	VIII	XII	XXII

SCRIBITIONIS PARTI FECIMUS

PARITER PAR LONGITUDINE
 LONGITUDO LONGITUDO LONGITUDO

MANIFESTUM quoque est hunc numerum ex prioribus duobus esse peritum
 quod eorum dicitur proprietates DE IMPARI DIUISIONE

Impar quoque numerus qui a pari numeri natura substantiaque disiunctus est
 tres habet similiter subdiuisiones. Quarum una eius pars est is numerus
 qui uocatur primus & inconpositus. secunda uero qui est secundus & con
 positus & tertia is qui quadam eorum mediocritate coniunctus est & ab utrisque
 cognatione aliquid naturaliter trahit quae quae sequidem secundus &
 conpositus sed ad hunc comparatus primus & inconpositus inuenitur &
 primus quidem & inconpositus est. Quinulla alia parte habet nisi sola
 unitate ut si .iii. .v. .vii. .xi. .xvi. .xvii. .xxiii. .xxviii. .xxx. .xxxvii.
 .xli. .xliii. & ceteri eius modi. In tribus enim una pars sola: id est tertia
 Eodemque modo quinarum sola quinta pars est haec unitas atque haec in singu
 lis consequenter repperies. Dicitur autem primus & inconpositus

quod nullus cum numero m&atur praeter solam quaecumque mater est unitate.
 Nam quaternarium duo innumerant. Idcirco quasi solos duos contrarios comparat pauciores
 sunt si uero binarium bis facias amplius est tribus cum crescit in quatuor.
 M&atur autem numerus numerum quotiens uel semel uel bis tertio uel quotiens
 libet numerus ad numerum comparatus. Neque diminuta summa neque aucta con
 parati numeri terminum usque peruenit. ut .11. ad .vi. si comparat binarius nu
 merus senarium tertio m&atur primos ergo & in compositos nullus numerus
 m&atur praeter unitatem solam quod ex nullis aliis numeris compositus sunt sed
 tantum ex unitatibus in semetipsis multiplicatis percipiuntur. ter enim .1. .11. & quin
 quies .1. .v. & septies .1. septem huiusmodi in semetipsis multiplicati faciunt alios
 numeros. uelut primos eosque primarum substantiam utrumque sortos cunctorum
 a se creatorum uelut quaedam elementa repperies quia scilicet in compositis sunt
 & simplici generatione formati. Omnes ergo quicumque ex his partibus numeri
 resoluntur ipsi uero neque ex aliis producantur neque in alia reducuntur.

DE SECUNDO ET COMPOSITO.

1A Secundus uero & compositus est ut sunt huius termini .ix. .xv. .xxi. .xxv. .xxvi.
 .xxx. .xxxv. .xxxviii. horum quidem habent a se denominatas partes proprias
 scilicet unitates. ut .ix. nonam & xv. quintam decimam. habent etiam
 ab alieno uocabulo partem. ut .viii. tertiam id est ternarium. & xv. tertiam id
 est .v. & quintam id est .iii. .xxi. uero tertiam septimam. tres eadem in omnibus aliis
 consequentia est. Secundus uero uocatur hic numerus quod non sola unitate
 m&atur sed etiam alio numero. nouem quidem percipiuntur ex tribus. quindecim
 uero ex tribus & v. & uiginti ex tribus & vii. & ceteri eodem modo. Compositus
 autem dicitur quod resolui potest in eos scilicet qui compositum numerum m&antur nihil
 autem quod dissolui potest inconstitutum sed omniterum necessitate compositum.

DE EO QUI PRIMUM SECUNDUS ET COMPOSITUS AD ALIUM RELATUS
 PRIMUS ET INCOMPOSITUS INUENITUR.

1B SIMILITER IN MEDIO CONSIDERATI UT SUNT NOUENARIUS AC XXV.
 & huiusmodi non habent aequi uocas partes. Namque in .viii. quae tertia est
 in .xxv. non est. quae in .xxv. quinta est in nouenario non est. huius ergo per
 naturam secundi & compositi sunt comparati uero ad se inuicem. primi in compo
 sitis redduntur. Generatio autem ipsorum ita repperitur. disponantur
 enim in ordine a ternario numero impari inquam libet longitudinem.
 .iii. .v. .vii. .viii. .xi. .xiii. .xv. .xvii. .xviii. .xxi. .xxiii. .xxv. .xxvii. .xxviii.

Ternarius enim intermissis duobus id est .v. & .vii. nouenarius m&atur ternari
 us enim numerus tertio nouenarium m&atur. Si autem post .viii. duos relin
 quero qui mihi post duos incurrerit. A primo m&endus est per secundi
 impari quantitate. Nam si post .viii. duos relinquam id est .xi. .xiii.

Ternarius numerus .xxv. m&atur per secundi numeri quantitate id est per quinarius

quō ternarius .xv. quinquies mētur . Si uero a quindenario inchoans duos
intermissero qui posterior positus est eius primus numerus mensura est p̄ter t̄ti
imparis pluralitatem . Nam si post .xv. Intermissero .xvii. & .xviii. incurrit .xxi.
quem ternarius numerus secundū septenariū mētur . Eodemq̄ modo relic
tis semp̄ duob; omnes sequentes posse mētur . Secundū quantitatem positozum
in ordine impariū numerozū . Si uero quinaris numerus qui in secundo loco ē
constitutus uelut quis cuius prima ac deinceps mensura sit inuenire . transmissis .
iii. imparibus id est .vii. viii. xi. xiii. post hoc est . Quintus decimus
quē quinaris mētur iuxta primi scilicet quantitatem id est ternariū quinaris
enim quindenario . Tertio mētur ac deinceps si quattuor intermittat eū
qui post illos locatus est secundus id est quinaris sui quantitatem mētur .

Post .xv. Namq; intermissis .xvii. xviii. .xxi. & .xxii. uicenisimū quintū
repperio . Si uero tertius numerus quem mētur possit exquiratur . Sex
in medio relinquuntur & quē septimum monstrauerit hic p̄ primi id est ter
nariū quantitatem mētur id est & post illū sex alius inter positus quē post eos
numeri series dabit p̄ quinarū id est p̄ secundū t̄ti eū mensura p̄currē
atq; hinc usq; ad extremū rati ordo p̄greditur . Suscipient ergo mētur
di uicitudinē quē admodū sunt in ordine naturaliter impares constituti .
si pares numeros abinario inchoantes positos inter se impares rati inter
missione transiliant & primus secundo secundus quarto tertius .vi. quar
tus .vii. quintus .x. uel si locos suos conduplicent & secundū duplicatione
terminos intermittant ut ternariū qui primus est numerus & unusomnis
enim primus unus est bis locū suū multiplicet . faciatq; bis unū quē uel duo
sint primus duos medios transeat rursum secundus est id est quinaris
si locū suū multiplicet quattuor intermittet . Item si septenariū qui ter
tius ē locū suū duplicet .vi. creabit bisemim ternariū iungunt hic ergo
in ordine .iiij. relinquit . **DE PRIMIS ET INCOMPOSITIS ET SE
CUNDIS ET COMPOSITIS ET QUISQUE NUMERUM METIATUR.**

II T er tū uero illud genus p̄secundi & compositi primi uero & incompositi
ad alterū comparati si enim quos libet illos numeros secundū suam
in semetipsos multiplices quantitatem qui pereantur ad alterutrum comparat .
Nulla mensurae cōmunionē iunguntur . iiij. enī .& .v. si multiplices in se .iiij.
tertio .viii. faciunt & quinquies quini reddunt .xxv. Hi igitur nulla
est communis mensurae cognatio . Rursum quinq; & .ii. & quos pereant si con
pares huiusmodi incommensurabiles erunt quinquies enim quini ut dictū
est .xxv. Septies septem faciunt .xlviii. quozū mensura nulla cōmu
nis ē nisi omnium horū p̄ceatrix & mater unitas .

**DE INVENTIONE EORUM NUMERORUM QUI AD SECUNDI
ET COMPOSITI AD ALIOS UERO RELATI PRIMI INCOMPOSITI QUISUNT.**

IA Quatuor ratione tales numeros inuenire possimus reperendi ar. talis est.
 Agge in duos numeros ppositos habeam quos iubeam agnoscere an eos aliqua com-
 muni mensura & aatur atq. huius sunt. viii. scilicet & xxviii. hoc igitur modo
 faciemus rati pcam demunitionem auferemus de maiore minorem hoc est
 de xxviii. nouenariu relinquantur. x. Ex his ergo uiginti rursu minore
 retrahemus id est. viii. relinquantur. xi. ex his rursu retraho. viii.
 relictis sunt duo. quos si retraho. ex viii. reliquit. vii. quod si duo rursu septe-
 nario dempserim supsum. v. atq. ex his alios. ii. tres rursu exuberant quos
 alio binario deminuto sola unitas pgrreditur. Rursu si ex duob. unu aufe-
 ram in uno terminus de ractionis haerebit. quem duorum illorum numerorum
 id est. viii. & xxviii. solum p. aliu constat e mensuram. Nos ergo contra
 se primos uocabim sed sint alii nobis numeri eadem conditione ppositi. xi.
 & viii. ut & quales huius sint inuestigentur cu sibi m. fuerint inuicem comparati.
 Rursu aufero de maiore minoris numeri quantitate. id est. viii. de xxi. relin-
 quantur. xii. ex his rursu de mo. viii. reliquit sunt. iii. quia si ex nouena-
 rio de rrahuntur senarius relinquitur. quibus item si quis ternariu demat-
 iii. relinquantur de quibus. iii. de rahi nequeunt atq. hic est sibi ipse
 aequalis. **DE MUSICA DISCIPLINA NUNC UENIAM** ad om-
 nia ipso nomine & p. propria uirtute sua uis est. Gaudemus sic acco.
 quidam de musica scribens p. thagora dicit huius rei inuenisse primordia
 ex malleorum sonitu & cordarum extensione percussa. quam amicus noster ut
 differimus mucianus transfuit in latinu ut ingeniu eius ad sumptu operis
 qualitas indicaret. Clemens uero alexandrinus prebt in libro que contra
 paganos musicam ex musis dicit sumpsit se principiu musisq. ipsas quae de
 causa inuentae fuerint diligenter exponit. quae musae. ΑΠΟ ΤΟΥ ΜΑΤΟΥ ΕΙΝ.
 appellatae sunt id est aquae uendo quod p. ipsas sicut antiqui uoluerunt uis
 carminu & uocis modulatio quaerere dicitur. Inuenimus etiam censoriu qui
 ad quintu cerelliu scripsit de natalis eius die ubi de musica disciplina uel de alia
 parte mathesis non neglegenda differuit quod utiliter legitur ut res ipsae
 p. generalibus animae frequentis meditatione condantur.

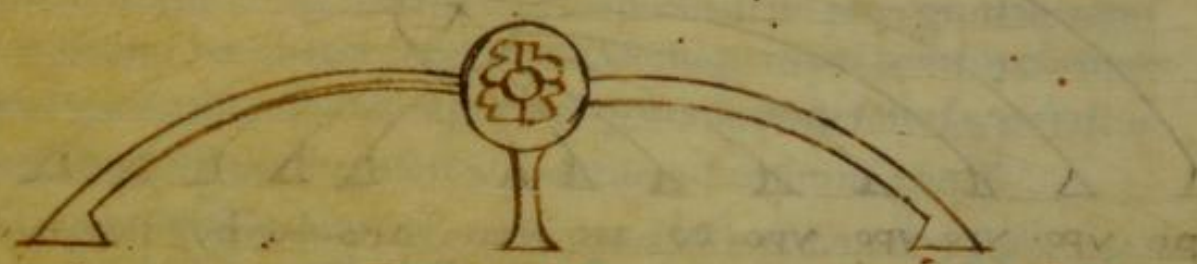
Musica ergo disciplina p. omnes actus uitae hae ratione diffunditur
IP RIMUM SACRATORIS MANDA FACIAMUS II P. ULS
 membris. statim ab eo regulis seruamus. Quicquid enim loquimur uel in
 tr. in secus. uenaru pulsibus commouemur p. musicos ritmos armoniae uir-
 tutibus. p. batur ee sociatu. Musica quippe est scientia bene modulandi. quod
 si nos bona conuersatione tractamus tali discipline p. batur semper ee sociatus.
 quando uero iniquitates gerim musica non habemus. Caelu quoq. & terru
 uel omnia quae in eis dispensatione supna paguntur p. sine musica disciplina
 quam p. thagoras hunc mundu p. musica conditu & gubernari posse testatur.

OMNIU STUDIO
 RUPRICAE HANC
 APPROBAT
 QUINTI
 LIA
 NU
 S

In ipsa quoque religione ualde p̄mixta est ut decalogi decachordus. tinnit
 tus cytharæ t̄mpana organa melodia c̄mbalarū sonus ipsū quoque psal
 terium ad instar instrumenti musici nominatū non dubium est eo quod in ipso
 contineatur celestiu uirtutu suauis p̄mixtis & gratia modulatio. Nunc
 de musicae partibus sicut est a maioribus. traditum differamus.
MUSICA SCIENTIA EST DISCIPLINA QUAE DE NUOME
ris loquitur. quia ad aliquid sunt his qui inueniuntur in sonis ut du
plum triplum quadruplum & his similia quae ducuntur ad aliquid
MUSICAE PARTES SUNT

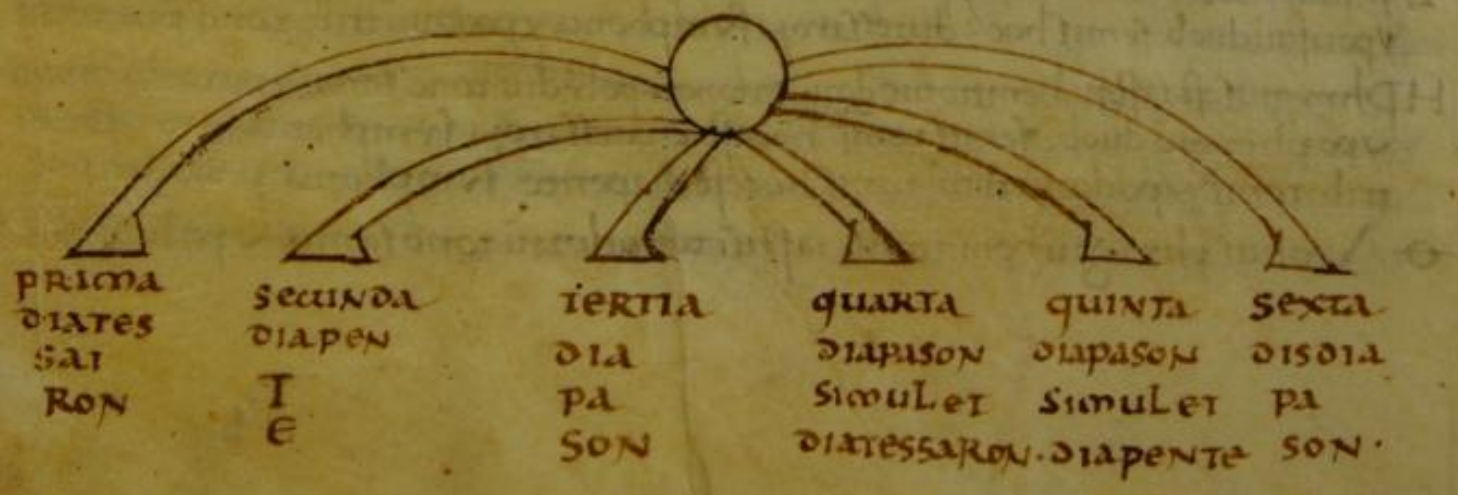

- I Armonica est scientia musica. quae discernit in sonis acutum & graue.
 - II Rhythmicae quaeritur in concursione uerborū utrū bene soni an male.
 - III Metrica est qua mensuras diuersorū m̄trozū p̄babiliratione cohaerent
 cognoscit ut uerbigitū heroicorū. iambicorū. hebraicorū. & cetera.
- INSTRUMENTORŪ MUSICORŪ GENERASUNT TRIA.**

percussionales TENSIBILES INFLATILES

- A Percussionales alias acitabula aenea & argentea. uel alite quae metallicorum ore
 percussae reddunt cum suauitate tinnitum.
 - B Tensibiles sunt cordarū filia sub arte religatae admodū plectō percussa
 multiunt aurium delectabilē sensū in quibus sunt species c̄tharū diuersarū.
 - T Inflatiles sunt quae spū reflante complēt sonū uocis animantur
 ut sunt tubae calami organa pandura & cetera huiusmodi.
- Restat nunc ut de s̄m̄ phoniae dicere debeam. s̄m̄ phoniae tēperantū
 sonitus grauis ad acutū & acuti ad graue modulam̄ efficiens siue in uoce
 siue in percussione siue in flatu. **S̄m̄ phoniae autē sex.**

- duob; semis hoc est diatessaron symphonia v p phrygiu trib; tonis v po iastium
 trib; semis hoc est diapente symphonia v podozium quattuor tonis praecedens.
- I L v dius aeoliu hemitono phrygiu tono iastiu tono semis doziu duob; tonis v polv diu
 duob; semis tonis hoc est diatessaron symphonia v po aeoliu trib; tonis v p phrygiu
 trib; semis tonis hoc est diapente symphonia v po iastiu quattuor tonis. v podoziu quattuor
 tonis doziu duob; semis hoc est diatessaron symphonia v polidiu trib; tonis v po aeo
 liu tribus semis tonis hoc est diapente symphonia v p phrygium quattuor
 v po iastium quattuor semis v podozium quinque.
- IB H v piastius: h v p doziu hemitono l v diu tono aeoliu tono semis phrygiu duobus
 tonis iastiu duob; semis hoc est diatessaron symphonia doziu trib; tonis v polv dium
 tribus semis tonis hoc est diapente symphonia v po aeoliu quattuor tonis v p phry
 giu quattuor semis v po iastium quinq. tonis v podozium quinq. semis.
- II H v p phrygius h v piastiu hemitono v p doziu tono l v diu tono semis aeoliu duobus
 phrygiu duob; semis hoc est diatessaron symphonia iastiu trib; tonis doziu tribus
 semis hoc est diapente symphonia v polv diu quattuor tonis v po aeoliu quattuor semis
 v p phrygiu quinq. v po iastiu quinq. semis v podoziu sex hoc est diapason symphonia praecedens.
- IA H v paolius: v p phrygiu hemitono v piastiu tono v p doziu tono semis l v diu duob;
 tonis aeoliu duob; semis hoc est diatessaron symphonia trib; phrygiu trib; tonis
 iastiu trib; semis tonis hoc est diapente symphonia doziu quattuor tonis v polv dium
 quattuor semis v po aeoliu quinq. v p phrygium quinq. semis v po iastiu
 sextonis hoc est symphonia diapason v podozium sex semis tonis.
- IE H v p b dius: nouissimus & acutissimus omnium v paoliu hemitono h v p phrygiu
 tono semis v piastiu duob; tonis l v diu duob; semis hoc est diatessaron symphonia
 aeoliu trib; phrygiu trib; semis hoc est diapente symphonia iastiu quattuor tonis
 doziu quattuor semis v polv diu quinq. v po aeoliu quinq. semis tonis v p phrygiu sex
 tonis. hoc est diapason symphonia v po iastiu sex semis tonis. v podoziu septem tonis.
- v p declaro quo v p b dius tonus omnium acutissimus septem tonis praecedit v podozium omnium
 grauissimum in quibus. & quarto meminit tantae utilitatis virtus ostensa est ut excitare
 animos sedare ipsas quoque bestias necnon & serpentes uolucres atq; del
 phinos ad auditu suae modulationis adtraheret. Nam ut orphaei l v ram s v re
 naru canus tanquam fabulosa taceamus. Quid de laudicem qui ab spu immundo
 saulem disciplina saluberrimae modulationis eripuit. modo nouo pauditu
 sanitate contulit regi. Quam medici non poterant herbaru potestatibus operari.
- A sclepiades quoque medicus maioru a testatione doctissimus phrenocacu quendam
 p symphonia naturae suae reddis memoratur. Multa sunt autem quae in agris
 hominibus phanedi disciplinae fae tam in caelestium psu sicut supra memorauimus
 dicitur sub armonia dulcedine reuolui. Et ut breuit cuncta co plectar quicquid
 in supnis siue terrenis reb; conuenient secundu auctoris sui dispositione gertur

ab hac disciplina non refertur exceptū. Citatissima ergo nimis utiliq; cognitio
 quae sensum in ad superna erigit & aures modulatione pmulcet. Quam apud
 graecos saly pius euclides ptolomeus & ceteri pbabili instructione docuerunt.
 Apud latinos autē uir magnificus albinus librū de hac re conpendiosa breuitate
 conscripsit. Quē in bibliō theca romae nos habuisse atq; studio se legisse dāne
 mus. Quis forte gentili incursione sublatu se habēt hic gaudentiū muciani
 latū. quē si sollicita intentione relegētis huius scientiae uobis patri patefacit.
 Fertur & iam latino sermone & apuleiū ma daurensem instituta huius operis
 effecisse. Scripsit & iam & pater augustinus de musica sex libros in quib; humanā
 uocē rhythmicos sonos & armoniā modulabilem in in longis syllabis atq; breuib;
 naturalit̄ haberemonstrauit. Censorinus quoq; de accentibus qui uocinrae
 ad necessarius subtiliter disputauit p̄ uerē dicens ad musicā disciplinā. quem
 uobis inter ceteros transscriptū reliquit. **ITEM DE GEOMETRIA**
NUNC AD GEOMETRIAM VENIAMUS QUAE EST DESCRIPTIO
 contemplatiua formarū documētū & iam uisuale philosophorū. quod ut praeronis
 celeberrimus efferant. Iouē suū in operibus p̄ prius geometriam testantur quod
 nescio utrū laudib; an uituperationib; applicetur. Quando quod illi pinguis
 in puluere coloreo. Iouem facere mentiuntur in caelo. Quod si uero creatori
 & omnipotentidō salubriter applicetur. potest ex scientia forsitan conuenire
 ueritati geometria. At enī si fas ē dicere se ad ueritas quando creaturae suae
 quas hodieq; facit existere diuersas species formulasq; concedit quando cursus
 stellarū potentia ueneranda distribuit & statutis lineis facit currere quae moueri
 cer taq; sede quae fixa constituit. quae quid enī bene disponitur atq; complectur
 potest disciplinae huius qualitatib; applicari. **Geometria** latine dicitur
 terra dimensio. quō p̄ diuersas formas ipsius discipline ut n̄ nulli dicunt primū
 aegyptiis dominis p̄ prius feruntur eē par utus cuius discipline magister in sores
 antedicebantur. Sed uarro peritissimū latinorū huius hominis causam sic extēdisse
 cōmemorat dicens. Prius quidē homines diuisiones terrarū terminis positis uagan
 tibus populis pacis uitalia praestitisse. deinde totius anni uertulū mensurali numero
 fuisse paratos unde & ipsi menses quod annum mentiuntur edicti sunt. Verum
 postquam ita reptasunt p̄ uocati studiosi ad illa inuisibilia cognoscenda caeper
 quae esse. quanto spatio a terra luna. a luna sol ipsedistaret & usq; ad uerticem
 caeli quanta mensura distanderet. quod peritissimos geometras adsecutos
 esse cōmemorat. Tunc & dimensionem uniuersae terrae probabili refert
 ratione collectam. Ideoq; factum ut disciplina ipsa geometriae p̄ nome
 acciperet quod per saecula longa custodit. Unde censorinus in libro
 quem scripsit ad cerebellium quantum spatia ipsa caeli terraeq; ambitum
 per numerum stadiorum distincta curio sitate describit. Quisquis
 recensere uoluerit multa philosophorū mysteria breuilectione cognoscet.

DE HUIUS DISCIPLI
 NAE STUDIO ET DIV
 NISIUS ALIARNAS
 SEUS DIUERSA UO
 LUMINAGRE
 CO SERMO
 NE DE HOC
 ET BOETIUS
 IULIATUR
 O PUS
 CUL
 ŪC
 ON
 PO
 SU
 T
 T

Geometrica est disciplina magnitudinis immobilis & formarum quae dicitur

IN PLANUM. IN MAGNITUDINE. IN MAGNITUDINE. IN FIGURAS
NUMERABILEM. RATIONABILEM. PLANAS
RATIONABILEM

A PLANAE figurae sunt quae longitudine & latitudine continentur

B Numerabilis magnitudo est quae numeris arithmeticae diuidi potest

C MAGNITUDINES rationales & irrationales sunt rationales quae mensura

scire possumus irrationales uero quarum mensurae quantitas cognita non habetur

D Igitur haec solida sunt quae longitudine latitudine & altitudine continentur

His partibus atque diuisionibus totius geometricae disciplinae tractatur &

numeritas illa formarum quae siue inter terrestribus siue in caelestibus est

tali expositione concluditur cuius disciplinae apud Graecos euclides apollo

mus archimedes ptolemaeus & alii scriptores probabiles exiterunt. Ex quibus

euclidem ad latinam romanae linguae idem magnificus boetius dedit

Quis diligenti cura relegatur hoc quae praedicis diuisionibus aperta est

manifesta intelligentiae claritate cognoscatur

PRINCIPIAE GEOMETRICAE DISCIPLINAE PUNCTUM EST CUIUS

partis nulla est. Linea uero praeter latitudinem longitudo

Linae fines puncta sunt. Recta linea est quae ex aequo in suis punctis

iacet. superficies uero quod longitudinem ac latitudinem solas habet & sup

ficies finis lineae sunt. Plana superficies est quae ex aequo in suis rectis lineis

iacet & planus angulus est duarum linearum in plano inuicem sese tangentium

& non in directo iacentium ad alterutram conclusio. Quando autem quae angulum

continent lineae rectae sunt tunc rectus lineus angulus nominatur quando recta

linea super rectam lineam sitis circūse angulos equos sibi inuicem fecerit rectus

uterque aequalium angulorum & quae super sitis linea super eam quae insidet perpendicularis

uocatur. Obtusus angulus est maior recto. Acutus autem minor recto

figura est quae sub aliquo uel aliquibus terminis continetur. Terminis

potest quod cuiusque est finis. Circulus est figura plana quae sub una linea

continetur ad quam ab uno puncto eorum quae intra figuram sunt positae

omnes quae incidunt rectae lineae aequae sibi inuicem sunt. Hoc uero punctum

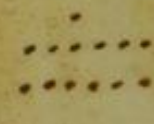
centrum circuli nominatur. Diameter circuli est recta quaedam

lineae per centrum ducta & ab utraque parte ad circumferentiam circuli ter

minata quae in duas aequas partes circulum diuidit. Semi-circulus est

figura plena quae sub diametro & aequa diametro adprehendit diffe

rentia continetur. Rectae lineae figurae sunt quae sub rectis lineis

contingunt. Trilatera quidem figura quae sub tribus rectis lineis contingunt. Quadrilatera uero quae sub quattuor lateribus multilatera uero quae sub pluribus quam quattuor lateribus contingunt. Nequilaterum igitur triangulum est quod tribus aequalis lateribus. Clauditur. is os celes quod duo tantummodo habet aequalia. SCALENON. quod trilatera inaequalia possidebit amplius trilaterum figurarum. Orthogonium id est recti angulum quidem triangulum est quod habet angulum rectum. amblygonium uero quod est obtusum angulum in quo obtusus angulus fuerit. Oxigoniū uero id est acutum angulum in quo tres angulis acuti quadrilaterarum uero figurarum quadratum uocatur quod est aequilaterum atque recti angulum parte uero altera longius. quod recti angulum quidem est si aequilaterum non est. Rhombos uero quod aequilaterum quidem est sed recti angulum non est rhombo id est autem quod in contrarium conlocatus lineas atque angulos habet aequales id autem nec rectis angulis nec aequalis lateribus contingunt. Propter haec autem omnes quadrilaterarum figurae trapezia id est mensurae nominantur. Parallelae id est alternae rectae lineae nominantur quae in eadem plana superficie conlocatae atque utrimque productae in neutra parte concurrenti. positiones sunt quinque. possunt ab omni puncto in omne punctum rectam lineam ducere. Item definitam lineam incontinuum rectum quae ducere. Item omni centro & omni spatio circulum designare & omnes rectos angulos aequos sibi inuicem esse & si duae rectae lineae linea incidens interiores & ad eundem partis duos angulos duobus rectis fuerit minores productas in infinitum rectas lineas concurrere ad eas partes quibus duobus rectis angulis sunt minores. COMMUNES ANIMI conceptiones sunt haec quae eadem sunt aequalia & sibi inuicem sunt aequalia & si ab aequalibus aequalia auferantur quae reliquuntur aequalia sunt & si aequalibus addantur aequalia tota quoque aequalia sunt & quae sibi inuicem conueniunt aequalia sunt. CROMONO autem parallele grammis spatiorum quae circa eandem sunt diametrum quodlibet unum. V. cum supplementis duobus magnitudo minor maioris magnitudinis pars est quando minor maiorem magnitudinem praesentatur. Maior uero magnitudo minoris magnitudinis multiplex est quotiens a minore maior integra dimensione suppletur. Proportio est duarum magnitudinum cognatarum ad se inuicem. Ex comparatione ueniens habitudo. Proportionem uero ad se inuicem magnitudines habere dicuntur quae possunt sese inuicem multiplicatae transcendere. Eandem uero proportionem primam magnitudo ad secundam magnitudinem tertiamque ad quartam tenere prohibetur quando primae ac tertiae magnitudinum aequae multiplices eas quae sunt secundae atque quartae aequae multiplices uel pariter transcendunt uel ab his pariter transcenduntur uel his pariter exaequantur cum scilicet in altera comparatione sumantur. Quae uero eandem retinent proportionem proportionaliter edicantur. Quando uero earum quae sunt aequae multiplices

42

primaequidem magnitudinis multiplex secundae magnitudinis mul-
tiplicem superat. Tertiae uero magnitudinis multiplex quartae
magnitudinis multiplicem minime transcendit. tunc primamagni-
tudo ad secundam magnitudinem maiorem proportionem quam ter-
tia ad quartam tenere prohibetur. Proportionalitas uero in tribus
ut minimum terminis inuenitur. cum proportionales idem eiusdem
magnitudines portiones ceduntur praecedentes praecedentibus & con-
sequentibus consequentes. Quando autem tres magnitudines propor-
tionaliter fuerint constitutae tunc prima ad tertiam duplicem portione
quam ad secundam dicitur possidere. Quando autem quattuor magnitu-
dines proportionaliter fuerint constitutae tunc prima ad quartam triplicem
proportionem quam ad secundam dicitur obtinere. Conuersim sume-
re est sic se habere consequens ad praecedens sicuti est consequens ad pra-
cedens. alternatim sumere est ut se habet praecedens ad praecedens.
sic se habet consequens ad consequens. Componentem sumere est ut se habet
praecedens cum consequente uelut unum ad id ipsum quod consequitur. Diuidente
uero sumere est ut se habet eminentis quae in & ab eo quod consequitur ad id
ipsum quod consequitur ita se habere eminentiam praecedentis quae in &
ab eo quod consequitur ad id ipsum quod consequitur. Reuersum uero
sumere est ut se habet praecedens ad eminentiam quae praecedens eminet & eo quod
est consequens ita se habere praecedens ab eminentia quae praecedens eminet
ab eo quod consequens. **CONFUSA** proportionalitas appellatur quando
fuerit. ut praecedens ad consequens sic consequens ad praecedens & ut conse-
quens ad aliud aliquid. Sicut aliud aliquid ad praecedens ex quo est sumptio
ex quorum mediis intermissis. **EXPLICIT DE GRADIBUS DIASTRONO-**

ASTRONOMIA SUPER EST QUAM SICASTA **MIA**
Ae moderata mente perquirimus sensus quoque. nos ut diuines dicunt
magna claritate perfudit. Quae est enim ad caelos animo subire
totamque illam machinam supernam indagabili ratione discutere
& inspectu amentis sublimitate ex aliqua parte colligere quotantaemagni-
tudinis arcana uelauerunt. Nam mundus ipse ut quidam dicunt spherica
feratur rotunditate collectus ut diuersas rerum formarum ambitus sui circuitione
concluderet. unde librum seneca consentaneo philosophis disputatione formauit
cui titulus est de forma mundi. Astronomia itaque dicitur unde nobis sermo est
astrorum lex quae nesciunt ullomodo quam a suo creatore dispositae sunt uel
consistere uel moueri. Nisi forte quando aliquo miraculo facto diuinitatis
arbitrio commutantur sicuti hiesus nauesoli in gabaon ut scilicet legitur imperasse
& temporibus ezechiae regis reuersum decem gradibus reuersum fuisse & in
passione christi tribus horis sol tenebrosus effectus est & his similia.
DEO enim miracula dicuntur quo contra rerum consuetudinem ammiranda

contingunt. Feruntur enim sicut dicunt astronomi quaedam fixae sunt mouen-
tur plures id est erraticae quae cursus suos certamque definitione conficiunt.
Astronomia est itaque sicut iam dictum est disciplina quae cursus caelestium siderum
& figurarum contemplatur omnesque habitudines stellarum circa se & circa terram
indagabili ratione perquirat.

Sphe	Sphe	ORI	OCC	SEP	AUS	HEMIS	HEMIS	NU	PRE	RETRO	STA	AUG	ABLA	INOMAG	ECLIP
RI	RI	EN	OEN	TEN	TRA	PERION	PHERION	ME	TIA	TIOUEL	TUS	CO	TIO	NITUDI	SISER
CA	CUS	TA	TA	TRIO	LIS	quod	quoddi	rus	uel	RETRO	STEL	CO	CON	LUNG	SCHER
PO	mo	LIS	LIS	NALIS	Lo	ESTSU	CITUR	CIR	ANTE	GRADA	LA	CON	PU	ETCE	MA
SI	TU	Lo	Lo	Lo	cu	PTER	CESSUB	LA	DATA	STEL	RU	PU	I	TE	INHIS
TI	S	CUS	CUS	CUS	S	RAM	TERRIS	RIS	RUM	AUM	CO	TI	I	RA	CONTI
O															NEN
															TUR

- A** Spherica positio est per quam cognoscitur positio sphaerae qualiter sit.
- B** Sphericus motus est per quem sphaerica erit emouentur.
- T** Orientalis locus est ubi aliqua stellae oriuntur.
- Δ** Occidentalis locus est ubi nobis occidunt aliqua stellae.
- E** Septentrionalis locus est ubi sol peruenit in fortioribus diebus.
- S** Australis locus est ubi sol peruenit in fortioribus noctibus.
- Z** hemispherionem quod: super terram partem caeli quae tota nobis uidetur.
- H** hemispherion sub terra est: ut aiunt quod uideri non potest.
- Θ** Numerus circularum stellarum est: per quem cognosci dicitur per quantum tempus una quaeque stella circulum suum implere potest: siue per longitudinem siue per latitudinem.
- I** Praecedentia uel antegradatio stellarum est: quam graeci προποαιμον uocant dum stella motu suo consuetudinem cogere uidetur & aliquid praeter consuetudinem praecedat.
- IA** Remotio uel retro gradatio est stellarum quam graeci νποαιμον uel ανατιοαιμον uocant in quo stella dum motu suo agit simul & retro submoueri uidetur.
- IB** Status stellarum est quod graeci σταειμον uocant quidam stella semper mouetur at tamen in aliquibus locis stare uidetur. Nam & in libro quem de astrologia conscribitur stellam commemorat abstando dictam.
- II** Augmentum computi est quotiens astronomi secundum astronomicas regulas computum computo addere uidentur.
- IA** Ablatio computi est in qua astronomi secundum astronomicas regulas computantes computum a computo iudicant auferendum.
- IE** Magnitudo solis lunae & terrae est quando ostendunt quia sol fortior est

